

יחד יוצרים את המחר

תהליך שיתוף הציבור

תוכנית מתאר ראש העין

חלק א'

דורית פרי | מיה רודנר

דצמבר 2015

דורית פרי
יועץ ארגוני
ופיתוח קהילתי

תוכן העניינים

(קישורים בכותרת הפרק)

3	מבוא
3	רקע על ראש העין
3-4	מבנה הדו"ח
5-7	תקציר מנהלים
8-13	שתוף הציבור בראש העין מתווה ומתודולוגיה
14-17	שתוף הציבור בראש העין הלכה למעשה
18	יחד יוצרים את המחר – תובנות מרכזיות בהתייחס ליעדי תכנית המתאר
37	תכלול אמירות הציבור (סיכומי קבוצות המיקוד והדיון)
37	הרקמה העירונית, חזות והתחדשות העיר
49	המרחב הציבורי, נוף, שטחים פתוחים
59	תחבורה, תנועה, דרכים וניידות
74	פיתוח כלכלי: מסחר, תעסוקה ותעשייה
80	חברה וקהילה, דת, חינוך, תרבות ופנאי
90	רשימת שירותי ציבור
94	תודות

1. מבוא

עיריית ראש העין מבקשת לקדם תוכנית מתאר חדשה לעיר. משמעות הדבר, שבתהליך הנוכחי, תתגבש מדיניות עירונית אשר תשפיע באופן ניכר על העיר ותושביה. פירות התוכנית, עשויים להשפיע על תמהיל עתידי של אוכלוסיית העיר, על מערך מבני הציבור, פריסת שירותי המסחר, על אפשרויות הפיתוח הכלכלי של העיר ועוד. אשר על כן, לתושב הפרטי, לבעל העסק ולמעשה, כמעט כל גורם אשר מקבל או נותן שירות לעיר, יכול להיות בעל עניין, כמושפע אפשרי מן התוכנית.

2. רקע

בראש העין כ- 40,000 תושבים. החל משנות ה-90, מצויה העיר בתהליכי שינוי ופיתוח משמעותיים, אשר הופכים אותה מעיר פיתוח, לעיר בעלת פוטנציאל משמעותי, בשל מיקומה הגיאוגרפי, במרכז הארץ ממש.

בניית שכונות המגורים החדשות גבעת טל, גבעת הסלעים, צה"ל, נווה אפק ומצפה אפק, לצד פיתוח שירותי חינוך ותרבות והקמת אזורי התעשייה, אפשרו הישגות של הדור הצעיר והביאו להגירה חיובית של משפחות צעירות אל העיר ובהם משפחות של אנשי כוחות הביטחון ועולים מחבר העמים.

המצב הקיים ובייחוד ההתפתחות הצפויה בעשור הקרוב מספקים לעיר מגוון של אתגרים:

שונות חברתית וגאוגרפית | שכונות ותיקות, בהן ריכוז של מבנים צמודי קרקע או שיכונים, המאכלות באוכלוסייה מזדקנת מקרב יוצאי תימן, במצב סוציו כלכלי נמוך, לצד שכונות חדשות, המאכלסות משפחות צעירות ואוכלוסייה במעמד בינוני ומעלה.

חדש מול ישן | הבניה המאסיבית הצפויה והקפיצה הדרמטית במספר התושבים ובמגוון השירותים הנדרש ופריסתם, לצד שיפור ושדרוג תשתית ישנה בשכונות הוותיקות ובמרכז העיר, תוך שימור הסיפור והמורשת המקומית.

רישות מרחבי | מיקומה של העיר במרכז הארץ, במרחק נסיעה קצר ממוקדי המסחר, התרבות והכלכלה, מזמן לה מגוון הזדמנויות בתחומים השונים : תעסוקה ותעשייה, נידודות ותחבורה, בילוי ותרבות, פיתוח המרחב הציבורי, מוסדות הציבור ועוד.

3. מבנה הדו"ח

הדו"ח מהווה מסמך המרכז את העמדות, השאיפות, הצרכים והרצונות של בעלי העניין השונים, לגבי האופי והאופן בו הם רואים את העיר, על שכונותיה והמרחב הציבורי, הפיזי, הכלכלי והחברתי שבה.

הדו"ח מחולק לשני פרקים: **הפרק הראשון** דן בסוגיות מרכזיות שזוהו במהלך העבודה מתוך כלל האמירות שהועלו על ידי המשתתפים בקבוצות המיקוד¹, במסגרת הכנס ומתוך החומרים השונים שנאספו. התובנות עשויות להכיל ציטוטים נבחרים. יש לציין כי הציטוטים נבחרו לא מתוך כוונה לייצג אדם פרטי אלא כאמירות אשר מצליחות ללכוד ולבטא הלך רוח מסוים אשר נתפס כרלוונטי.

הפרק השני מחולק לתתי-פרקים, על פי קבוצות הדיון בכנס (כך למשל, נושא התחבורה משלב את כלל האמירות בנוגע להיבט התחבורה בראש העין). כלל האמירות קוטלגו ועובדו. בנוסף, ובעיקר בפרק זה, נטינו לחזק אמירות משמעותיות באמצעות שזירת הציטוטים הנבחרים. חשוב לציין כי תיתכן חזרתיות של מספר ציטוטים המופיעים גם בחלק הראשון פרק התובנות.

בסוף כל תת פרק/נושא מופיעות הצעות והתייחסויות של המשתתפים, פרי משתתפי הדיון, בעלות היבט מרחבי ואורבאני שעלו בדיונים בקבוצות המיקוד, ללא כל התערבות מצד מנחי הדיון.

הפרק השלישי מסכם את תהליך שיתוף הציבור שהתקיים בכללותו.

מתוך אירועי שיתוף ציבור: קבוצות מיקוד נוער, בעלי צרכים מיוחדים, הגיל השלישי וכללי.

¹ כל המפגשים תומללו והם מצורפים כנספח לדו"ח.

4. תקציר מנהלים

במהלך שנת 2015 לקחו חלק כ- 430 תושבים, נציגי ציבור ואנשי מקצוע, בכנס פתוח ובמפגשים, שנועדו לנסח את התייחסותם למצב הקיים בעיר ראש העין, ובמטרה לגבש חזון משותף במסגרת קידום תכנית המתאר החדשה לעיר. חלקו הראשון של כל מפגש, הוקדש להצגת הנתונים אשר נאספו על ידי צוות התכנון ובחלקו השני התקיים דיון פתוח, בו יכלו המשתתפים להעלות סוגיות, להציע הצעות ולהציג שאלות בפני צוות התכנון והדרג המקצועי של העירייה. במהלך המפגשים והדיונים עלו התייחסויות הציבור, לנושאים העיקריים בהם עוסקת תכנית המתאר, עלו אמירות הנוגעות בעקרונות תכנון, שימור וחיזוק האיכויות העירוניות הקיימות וכן עלו האתגרים העירוניים הקיימים בתהליך ההתחדשות העירונית.

הרקמה העירונית, חזות והתחדשות העיר

מאמירות המשתתפים עולה כי ראש העין בהוייתה הפרברית, מתנהגת כ"עיר פיתוח" הנסמכת על הערים הסובבות אותה ופחות על עצמה. לצד הרצון לשמר עירוניות כפרית אינטימית תוך שימור של מבנים היסטוריים ושמירה על בנייה לא גבוהה, הובע הרצון שהעיר תאפשר קיום חיים עירוניים עדכניים המוצאים ביטוי בתשתיות עירוניות משודרגות עם היצע שירותים משופר, הכולל מרכז עיר אטרקטיבי, יצירת חיבור תוך עירוני בין חלקיה השונים של העיר וחיבור משמעותי ויעיל לערי הסביבה.

במקביל נשמע, באופן ברור, החשש שהפיתוח והשקעת משאבים באזורים החדשים, המתהווים, ינציחו פערים חברתיים ו"שאינו מאחור" את חלקי העיר הוותיקים. חשוב, אמרו התושבים בדיונים, שתהיה חלוקת משאבים נכונה בין חלקי העיר השונים תוך תיעודך בהשקעת משאבים בשכונות הוותיקות, להשוואת תשתיות באזורים אלה מול האזורים החדשים.

המרחב הציבורי ושטחים פתוחים וירוקים

באופן גורף האמירה, בתהליך שיתוף הציבור היא, ש"העיר היא משאב טבע מופלא" הן מסביב לה והן בין השכונות, משאבי הטבע הם ממאפייניה הבולטים של העיר, ואותם חובה לשמר. כל פיתוח הקשור להתחדשות העירונית המואצת והמתוכננת, חייב להיעשות תוך איזון ולא על חשבון הירוק הקיים. צריך לנהוג בתבונה באופן השימוש במשאבים תוך קביעת מדיניות לאופן הפיתוח העירוני.

חברה וקהילה

ראש העין עיר בעלת חוסן ואיתנות קהילתית, עיר בעלת מאפיינים קהילתיים, המקנה לתושביה תחושת שייכות ומעודדת לעשייה ערכית הניכרת בעיקר בפעילות התנדבותית נרחבת. על אף זאת, נחשפו גם מתחים חברתיים הקשורים בכמה היבטים: האחד, הפערים העדתיים והדתיים העולים מעת לעת על פני השטח. הוויכוח גובר בעיקר בכל הנוגע לצביון המסורתי של העיר ולסוגיית פתיחת עסקים בשבת.

השני, עניין מיתוגה של העיר. לצד הרצון הברור בקרב פלח נרחב באוכלוסייה "הוותיקים" כמו "החדשים", בשמירה על "המורשת התימנית" של העיר, מבחינת שימור מבנים, קידום אירועים ייחודיים ופיתוח המוזיאון למורשת תימן, מצדדים רבים במיתוג העיר כך שיאפשר לכלל חלקי האוכלוסייה להרגיש שייכות, על ידי התייחסות לחלקים משותפים כמו הסביבה הירוקה.

השלישי, קשור בתחושה שאין אינטגרציה מספקת בין הקהילות כתוצאה של הפערים בין השכונות הוותיקות לחדשות, וכן בהפרדה המתהווה במערכות החינוך כבר בגילאים הצעירים. החשש שההפרדה תגבר עם כניסת הדיירים החדשים לאזורים החדשים בעיר.

כחלק מהרצון לשמר אוכלוסיות צעירות בעיר, עלה גם תסכול, נוכח היעדר קיומם של מקומות לצריכת תרבות, בילוי ופנאי לכל חתכי האוכלוסייה, כמו גם דיור מודרני ובר השגה, שירותי חינוך והשכלה מגוונים, בריאות ורווחה. התושבים מאמינים שניתן לקדם טיפול בסוגיות אלו ולחזק את הסולידריות החברתית ותחושת השייכות והזהות המקומית.

פיתוח כלכלי: מסחר, תעסוקה ותעשייה

סוגיית המחסור במרכזים מסחריים שכונתיים פעילים ואזורי מסחר אטרקטיביים בעיר, מטרידים את הציבור. הגידול באוכלוסייה, אומרים המשתתפים, מהווה הזדמנות למינוף הפוטנציאל בתחום הכלכלי הכולל ובכך לספק מענים נדרשים, מודרניים ועכשוויים ואף פוטנציאל לא מנוצל של פיתוח ענף התיירות שכן יש לראש העין היסטוריה רבת שנים.

מינוף התחום הכלכלי הכרחי וכפועל יוצא ממנו יגדל ההיצע התעסוקתי גם בתחומי המסחר, התעשייה וענף התיירות.

בתוך כך, נושא המע"ר של ראש עלה בדיונים, והתושבים לא היו תמימי דעים לגבי מהותו ומיקומו. בודדים סברו כי העיר אינה זקוקה למע"ר, שכן ניתן לבזר פונקציות קיימות כיום במרכז עיר במרכזים שכונתיים. לעומתם רבים מעוניינים שלעיר יהיה מרכז עיר כלכלי עיר אחרת, סוג של Down town, המהווה מרכז עסקים כלכלי ראשי ובו מסחר, בילוי ושירותים עירוניים. יחד עם זאת, עלה החשש שפיתוח שירותי מסחר ובילוי

מתקדמים במע"ר יפגע באווירה השקטה והשלווה של העיר, במרקם הבינוי הכפרי ובמבנים היסטוריים של העיר.

לשאלת המיקום, עלו מגוון רעיונות:

(1) הקמת "מרכז העיר" מחוץ לעיר, עם דרכי גישה אליו, מה שיבטיח, שמירה על היופי והשקט של ראש העין, ויסות התחבורה אל מחוץ לעיר ואף יהווה פתרון לסוגיה הבוערת של "עסקים פתוחים בשבת בתוך תחומי העיר".

(2) מרכז עיר בעיר הוותיקה על ציר שבזי. המתנגדים להצעה זו סברו כי פתיחת מתחמי בילוי ברחוב שבזי, יפר את השלווה ברחוב ויגרום לנזק סביבתי.

(3) מרכז העיר בשכונות החדשות.

(4) מרכז העיר בתווך בין השכונות החדשות לוותיקות.

(5) פתיחת מרכז מסחרי רב תכליתי פתוח בדגם של "big", שיהווה מרכז לקניות המשלב שטחי חנייה נרחבים, גישה נוחה לתחבורה ותמהיל חנויות מגוון ואטרקטיבי. הוצע שהמקום יפתח גם תשתיות לבילוי לדוגמה בית קולנוע.

מינוף התחום הכלכלי בעיר הכרחי וכפועל יוצא ממנו יגדל ההיצע התעסוקתי גם בתחומי המסחר, התעשייה וענף התיירות.

תחבורה

סוגיית התשתית התחבורתית, הנגישות הפנים עירונית והחוץ עירונית, היעדר חנייה ונושא התחבורה הציבורית בפרט, היו הסוגיות שהעסיקו את המשתתפים במפגשים. עלה תסכול גורף בקרב כלל חתכי האוכלוסייה, הנובע משירותי תח"צ ירודים, מהחשש שהעיר אינה ערוכה לקלוט במצבה הנוכחי, את היקף התושבים העתידי לעיר. גם תשתיות הכבישים בשכונות ובפאתי העיר, כפי שהם קיימים כיום, לא יעמדו בעומסי התחבורה הצפויים. באופן חד משמעי התושבים מצפים שתוכנית המתאר תספק מענה ראוי לנושא התחבורה שהינו קריטי לעתידה של ראש העין, למיצובה ומיתוגה.

5. שיתוף ציבור מהו?

"שיתוף ציבור" הוא כלי תכנוני יעיל ומוכח, שבבסיסו התפיסה, שבחברה דמוקרטית ראוי שתהליך התכנון, ישקף ערכים פלורליסטיים וייתן ביטוי לקבוצות ולאינטרסים שונים. התפיסה נובעת מתוך ההבנה שזכותם של אנשים ובעלי ענין להיות שותפים בעיצוב חייהם ועתידם. למעשה, זהו תהליך המהווה נדבך מרכזי בהסדרה של מערכת יחסים חדשה בין האזרחים לשלטון, כאשר במסגרת תהליכי קבלת ההחלטות משתתפים גם אזרחים, שלהם יכולת להשפיע על החלטות הנוגעות לחייהם הנוכחיים והעתידיים בחברה בכלל ובמרחב הציבורי בפרט.

'הציבור' איננו מקשה אחת של בעלי עניין, אלא תלכיד חברתי עשיר, הכולל תושבים על מכלול הגילאים, ארגונים, נותני שירותים, אנשי ציבור וכיו"ב.

שזירת תהליך שיתוף הציבור כחלק בלתי נפרד מתהליך התכנון עצמו, מתקיים על בסיס שותפות בין מגוון הגורמים המעורבים (מקבלי החלטות, מתכננים, תושבים, ארגונים וכד'), תוך לימוד מהמציאות הקיימת וחתימה לחזון וליעדים המבטאים בין היתר, את שאיפות הציבור. תהליך שכזה, עשוי להוביל לתוצרים מיטביים ולתוכנית איכותית ומותאמת יותר.

התנאים לתהליך שכזה, מחייבים שקיפות ומתן ביטוי למגוון קולות, דעות ואינטרסים. מפגש הדעות לכשעצמו מפיק תועלות רבות כמו זרימת מידע חופשית; הידברות והחלפת דעות בין השותפים לתהליך; יצירתיות בשיח ובמערכת קבלת ההחלטות; זיהוי מוקדם של קונפליקטים וחסמים ואיתור דרכים יצירתיות להסרתם. התהליך, מהווה זרז למעורבות חברתית-פוליטית המקדמות שותפויות ציבור-שלטון נוספות, מעבר לתהליך הקונקרטי ולבסוף, מעודד צמצום תופעות של ניכור וחוסר אמון כלפי המערכת הפוליטית ודרגיה השונים.

תהליך שיתוף הציבור ידוע ומקובל בעולם, בארץ הוא מתחיל להיות מיושם כחלק מקידום תכניות מתאר וכחלק מהשיח עם הציבור בכלל, סביב סוגיות שונות בתחומים החברתיים ובתחום הפיתוח האורבני.

על תהליך שיתוף הציבור

הנחות בגישת העבודה |

- "הציבור" הינו בעל עניין, בכל תהליך אשר עשוי או עלול להשפיע על "חיו".
- "הציבור" אינו מקשה אחת. מדובר בקבוצות שונות בעלות קולות וצרכים שונים. תושבים, ארגונים, נותני שירותים, אנשי ציבור וכיוצ"ב.
- תהליך לשיתוף ציבור נובע מההבנה, שאנשים ובעלי עניין יודעים מה הם רוצים ומה מתאים להם ועל כן, צריכה להינתן להן הזדמנות להיות שותפים בעיצוב עתידם.
- תהליך משתף המשקף מגוון רצונות וצרכים, יתרום לתכנון ולתוצאה מיטבית רצויה.

המטרות המרכזיות לשיתוף ציבור |

- מתן אפשרות לבעלי העניין השונים, להשפיע על סביבת חייהם ועל אופיה ועתידה של העיר.
- יצירת מסגרת המבטיחה שקיפות בתהליך התכנון, אשר תאפשר ביטוי למגוון קולות, דעות ואינטרסים ותקדם הידברות והחלפת דעות בין הגורמים השונים, השותפים לתהליך.
- תוצרי השיח בין בעלי העניין השונים, יתרמו לתכנון ולתוצאה מיטבית ומותאמת ככל האפשר, לצורכי "הציבור" ולעיר.
- יצירת בסיס למעורבות בעלי העניין, בשלבים השונים של התוכנית, לצמצום התנגדויות אפשריות.

תנאים לשיתוף ציבור |

- המידע הרלוונטי יהיה זמין, פתוח ושקוף לכל המעוניין. התהליך עצמו יהיה פתוח לכל מתעניין.
- התהליך יאפשר, לכל אחד להשתתף, תוך הסרת מחסומים כגון, שפה, מרחק, ומיקום שעלולים למנוע השתתפות מירבית ומייצגת.
- על מובילי התהליך והשותפים לו, להתייחס לאמירות ולצרכים שיבואו לידי ביטוי, תוך ניסיון אמיתי לבחון ולהתמודד איתם, ללא הבטחה שיתקבלו ויוטמעו בהכרח, בתוכנית.

תוכנית לשיתוף הציבור

מתודולוגיה | המתודולוגיה המוצגת להלן, מבקשת ליצור שיח ציבורי רחב ככל האפשר, סביב תפיסות בעלי העניין את המרחב הציבורי וכיצד הגורמים השונים שואפים, שהמרחב הפיזי והחברתי ייראה. תוכנית העבודה המוצגת בזה, נבנתה על סמך ניסיון רב שנים, בלווי תהליכים של שיתוף ציבור בתהליכים לבניית חזון וקידום תכנון. האופרציה המעשית של המשימות, ייקבעו עם מזמיני העבודה, צוות התכנון והשותפים המרכזיים לתוכנית.

עקרונות המתודולוגיה |

- מעורבות והשתתפות רחבה ככל האפשר של מגוון בעלי העניין, דבר שמחייב איתור, זיהוי ויישוג (outreach) של קבוצות העניין השונות ועידודם לקחת חלק בתהליך.
- מתן מידע שוטף באמצעים שונים, כבסיס לקיום דיון ציבורי אפקטיבי. ההטרוגניות של האוכלוסייה וההשתתפות של גורמים בעלי עניין ואינטרס שונים, מחייבים שימוש בשיטות שונות של הפצת מידע.
- התהליך יתבצע במספר מעגלים, על מנת לאפשר שיח פורה בין התושבים ועם אנשי המקצוע הגורמים השונים.

תוצרים של התהליך |

- מסמך מרכז המציג את העמדות, השאיפות, הצרכים והרצונות של בעלי העניין השונים, לגבי האופי והאופן בו הם רואים את העיר, על שכונותיה והמרחב הציבורי, הפיזי, הכלכלי והחברתי שבה.
- המלצות להטמעה בתכנון, בכל אחד מהנושאים בו יעסוק התהליך.
- מנגנון שיתוף הציבור שיבנה עבור תהליך התכנון, יכול להוות פלטפורמה לקשר מתמשך בין מוסדות העירייה לנציגי הציבור, מייצגי השכונות והאוכלוסיות, הארגונים והגופים השונים, בשלבי הביצוע ובכלל.

התוכנית |

שלב א' | שלב ההיערכות

- הצגת תוכנית לשיתוף הציבור בפני מזמיני העבודה ואישורה העקרוני.
 - הקמת צוות מלווה לתהליך שיתוף הציבור.
 - מינוי צוות ניהול מצומצם להתייעצות שוטפת וקבלת החלטות מקומיות.
 - מינוי רכז מקומי, איש קשר, לעבודה שוטפת.
- קביעת מסגרת התהליך - תיאום ציפיות בין השותפים לקידום התהליך, הגדרת מדדים להצלחתו, הסכמה על דרכי העבודה, חלוקת תפקידים והגדרה של לוח זמנים מפורט.

שלב ב' | הגדרת השותפים לתהליך שיתוף הציבור

בשלב זה, תתקיים למידה של העיר : מאפיינים חברתיים, היכרות בסיסית עם מגוון השכונות והאוכלוסייה, מאפייני תעסוקה וכיוצ"ב. לאחר מכן יזוהו ויוגדרו הקבוצות והגורמים שייטלו חלק בתהליך, יחד עם הצוות המלווה וצוות התכנון לתוכנית. גורמים אפשריים:

- תושבים, נציגי שכונות
- ארגוני המגזר שלישי
- ארגונים מקצועיים, ארגונים סביבתיים, חברתיים ואחרים
- יזמים ובעלי עסקים, גופים עסקיים וכלכליים
- נותני שירות מקרב עובדי הרשות ועובדי הממשלה
- נציגי הנהלת העיר, האמונים על קידום מדיניות וקבלת החלטות
- ועוד

שלב ג' | תהליך שיתוף הציבור

מטרתו המרכזית של שלב זה הוא לשתף באופן הרחב ביותר האפשרי, תושבים משכונות העיר השונות, נציגי גופים וארגונים ובעלי עניין, במהלכו יושגו שלשה תוצרים מרכזיים:

- יידוע והסברה לתושבים על גיבוש תוכנית המתאר.
- הגדרת המטרות ויעדי התוכנית

- מיפוי הסוגיות המרכזיות בהן חשוב שהתוכנית תעסוק ותיתן את הדעת.
- איסוף רעיונות, מחשבות, צרכים מחד, ומאידך, הצגת חלופות פרוגרמה אפשריות וקבלת משוב.

אבני דרך בתהליך

פתיחת התהליך | כנס ראשון

לכנס יוזמנו בעלי עניין ממגוון קבוצות האוכלוסייה ושכונות העיר, בעלי עסקים, נציגי ארגונים ומוסדות, חברי הנהלת העיר, עובדי הרשות, חברי צוות התכנון ועוד. באירוע רב משתתפים זה ניתן יהיה להציג את מסגרת התוכנית, את שלבי העבודה, לאפשר למשתתפים ללמוד, להביע דעה, לשאול שאלות ולפגוש באופן בלתי אמצעי, את גורמי התכנון.

על מנת לאפשר כבר בכנס זה, לבחון יחד את מטרות התוכנית ולהעלות סוגיות ראשונות בפני ועבור צוות התכנון, מוצע לאפשר דיון בכ- 6 קבוצות בתחומים שונים בתיאום עם צוות התכנון.

- הכנס יתועד על ידינו וישלח לכל המשתתפים בעזרת הצוות המלווה ואיש הקשר. תוצרי הכנס: ריכוז סט מטרות וסוגיות מרכזיות אשר מעסיקות את תושבי העיר ובעלי העניין, עליהן חשוב שצוות התכנון ייתן את דעתו בעת עבודת התכנון.

קבוצות מיקוד ודיון

תפקיד הקבוצות לאפשר שיח של בעלי עניין על פי מגזרים ונושאים באופן בלתי אמצעי ובהשתתפות עד 50 איש בכל קבוצה. באם לא התקיימו קבוצות דיון במהלך הכנס מוצע לקיים 6 קבוצות ברמה גיאוגרפית לשכונות מייצגות, למגזרים (למשל סטודנטים, משפחות צעירות, ותיקים) וברמה פונקציונאלית סביב נושאים מוגדרים כמו: תחבורה, מגורים והתחדשות עירונית, המרחב הציבורי וכיוצ"ב. והיה והתקיימו מספר קבוצות דיון במהלך הכנס ניתן יהיה להגדיר 4 נושאים נוספים בהם יש עניין להעמיק ולדון.

במסגרת המפגשים יוצגו בפני תושבים ובעלי עניין, תפיסות ועקרונות התכנון ובהמשך, במסגרת הכנס השני, חלופות אפשריות. הדיון המשותף באופן ישיר עם צוות התכנון ובהשתתפות חברי מועצת העיר נבחרים, יכולים להניב לא רק שיח פורה וחיוני לטובת התכנון, אלא אף למנוע התנגדויות קולניות אשר עלולות לחבל בתהליכים המקבילים.

- כל המפגשים יתועדו ויתקיימו בהשתתפות פעילה של צוות היועצים לשיתוף ציבור.

הצגת החלופות

את הצגת הפרוגרמה והחלופות המתהוות תוך קבלת משוב ניתן לקיים באחת משתי האפשרויות:

- תערוכה אשר תוצב למשך זמן מה כל פעם בשכונה אחרת ותזמין תושבים ובעלי עניין להביע דעתם במשוב כתוב במקום.
- קיום מפגשים דומים לקבוצות המיקוד והדיון שהתקיימו בתחילת התהליך להצגה וקבלת משוב.
- קיום כנס להצגת התוצרים והחלופות

סיכום התהליך

כנס מסכם של התהליך – שלב זה מסכם את תהליך התכנון. בהנחה שהתקיים תהליך של שיתוף ציבור באמצעים שונים ובהנחה שצוותי התכנון הטמיעו את התייחסויות הציבור, ככל שהתאפשר, ניתן יהיה להציג חלופה נבחרת במידה נרחבת של הסכמה על ידי בעלי העניין השונים. הכנס יתקיים עם כלל השותפים בתהליך, תושבים ובעלי עניין.

אמצעים תומכי תהליך

הסברה – תהליך שיתוף הציבור ייתמך בהסברה ויידוע באופן שוטף ומונגש לאורך כל תהליך העבודה. ישנה חשיבות רבה להפעלה של אתר אינטרנט תומך תהליך, בו יוצגו באופן שוטף תוצרי העבודה ויתאפשר לציבור להגיב ולהתייחס.

באם יבנה **דגם** לתוכנית, חשוב שיוצג למשך כחודשיים באזורים שונים בעיר, במהלכם, יוכלו תושבים ובעלי עניין לבוא לצפות ולהתרשם.

6. שיתוף הציבור בראש העין הלכה למעשה

הקסם של ראש העין | לראש העין יש קסם מיוחד. המורשת, המרקם העירוני, הנוף והירוק ובתוך כל אלה - התושבים. האמירות המובאות נאמרו במסגרת קבוצות המיקוד והדיון השונות ומבטאות את החזקות של העיר, את מה שהגדירו התושבים "לשימור".

כפריות עירונית

- "איכות חיים של מושבה", עיר בעלת אווירה שקטה, "העיר לא המונית יש שלוה". השילוב הזה של כפר ועיר, מייצר אוויר טוב! "לא ידעתי לפני שהגעתי לראש העין שהשקט והנוף כל כך בולטים. אני לא יודעת האם הבנייה החדשה לא תפר את השקט והנוף- יש לי חשש שהצביון הכפרי ייפגע".
- העיר בעלת צפיפות נמוכה ושטחים מרווחים ואיכותיים. לרוב, הבנייה צמודת קרקע, לכל היותר עד שלוש קומות. הכבישים אינם סואנים.
- המיקום הגיאוגרפי של ראש העין אידיאלי, זו עיר מרכזית, קרובה ומחוברת לערים גדולות שסביבה (הוד השרון, פתח תקווה, רעננה, כפר סבא, אריאל, אלקנה, בר אילן, אלעד). "יש בה אופציות כלכליות בגלל המיקום המרכזי".

עיר של קהילה מקבלת ואינטימית

- ראש העין מתנהלת כמו ישוב קהילתי. זו עיר שמשרה על תושביה תחושת משפחתיות ושייכות, שיתוף, אכפתיות למתרחש סביב ומעורבות חברתית "הקהילה בראש העין - חובה לשמר אותה".
- התושבים בעיר מכירים זה את זה (בוותיקה ובחדשה). הקשר והמשפחתיות בין התושבים בכל שכונה ושכונה, מהווה מקור לגאווה בקרב התושבים. "זו אמנם עיר, אבל יש בה חמימות, משפחתיות, אנשים מכירים אחד את השני".
- העיר בעלת חוסן ואיתנות קהילתית כאשר הקהילתיות הינה ערך מרכזי בה. היוזמות והפעילויות הקהילתיות, מקדמות את ההיכרות האישית והתמיכה ההדדית האחד בשני. האווירה הקהילתית והסולידריות החברתית מייצרים את "התחושה שאתה לא לבד".
- האיכות של ראש העין זה הגודל שלה, העובדה שהיא לא מרובה תושבים, מייצרת את האינטימיות העירונית. "זוהי עיר קטנה" יש נגישות לכל מקום בתוכה.

- בשל קהילת האנשים בה. הדבר בולט בעיקר בקרב הקהילה הדתית המצליחה למשוך אליה אנשים מחוץ לעיר. וחדשים הבאים לעיר, מסתגלים אליה בפרק זמן קצר ומיד מרגישים תחושה של בית ושייכות.

עיר שהיא משאב טבע

- סביב ראש העין משאבי טבע איכותיים, מרחבים טבעיים ועירוניים פתוחים, נופים ואתרי טבע יפים. במרחב העירוני הפתוח אגם, מזרקה, יער, גבעות, שברובן נעלמו אך עדיין נותרה מהם "פיסה", נקודות ירוקות ברחבי העיר, גנים ציבוריים וחורשות הפזורות בשכונות, פארק טל, הטיילת והנחל החוצה את העיר. "הגעתי לראש העין בגלל הטבע שמקיף אותו, לכן חשוב לשמר את הסביבה בעיר"
- ראש העין נמצאת על נתיב נדידת הציפורים, ניתן לצפות בהן במעופן – "זה מיוחד".
- ישנה גישה בלתי אמצעית לטבע שסביב ראש העין. "הנגישות אל הטבע נפלאה", "ניתן להגיע ליער הסמוך בהליכה". "הטיילת והנחל שעוברים באמצע העיר, זהו קסם".
- "השילוב של קרבה לתל אביב והיכולת להיות תוך רגע באזורי יער עם בעלי חיים גם הם הקסם של העיר".
- "הטבע ממש נכנס לעיר" בעיקר בחורף, כשהמים גועשים בנחל.

הרקמה האנושית

- המעורבות הקהילתית, הנתינה והעזרה ההדדית תופסים מקום מרכזי בחיי התושבים ואף הנוער, אשר מתבטאים ביוזמות התנדבותיות ופרויקטים קהילתיים רבים. "יש כאן נתינה יוצאת דופן, והרבה שיתוף פעולה".
- נשים מסוימות חשות כי העיר מאפשרת מימוש עצמי. העיר הינה פלטפורמה לנשים להתפתח במישור הקהילתי, החברתי, העסקי ו"ניתן לומר שגם בהקשר הציבורי".
- נוער איכותי מקור לגאווה:
- הילדים והנוער בראש העין עסוקים ופעילים רבות. כמעט כל הילדים ובני הנוער בעיר לוקחים חלק במסגרות החינוך הבלתי פורמאלי, בתנועות הנוער (בני עקיבא, צופים, הנוער העובד והלומד). "חשוב לשמר את החינוך לדרך ארץ של הילדים".
- הנוער בראש העין בעל מוטיבציה גבוהה להתנדב.

- דור של נוער שאווירת ה"יחד" חשובה לו.
- התחושה היא שהנוער בראש העין חשוף לתכנים חיוביים, והוא "בעל חשיפה מועטה לתכנים בלתי הולמים והשפעות שליליות" כפי שקורה בערים הגדולות.
- הילדים יוצאים מראש העין כבוגרים בעלי ערכים. "רוב הנוער מתגייס לצה"ל".

עיר מקבלת

- בעיר מגוון אוכלוסיות, חילונים, מסורתיים ודתיים, תושבים וותיקים ועולים, אוכלוסייה מתחדשת מול אוכלוסייה צעירה, אנשי קבע, בעלי צרכים מיוחדים ועוד. עם זאת, התושבים מגלים סובלנות, כבוד הדדי וקבלה של אורח חיים שונה. פועל יוצא מכך שבעיר על פי התושבים: "כמעט ואין מתחים בין האוכלוסיות", פרט ל"חיכוכים איזוטריים".
- תושבים "חילוניים" מכבדים אוכלוסייה דתית ומסורתית, כך באזורים בהם הם מתגוררים, אינם מחללים שבת בפרהסיה.
- העיר שוכנת על גבול כפר קאסם. יחסי שכנות טבעיים מתקיימים בין שני הישובים. ראש העין צורכת שירותים בכפר ויש מתושבי הכפר המועסקים בראש העין.

עיר שהיא סיפור היסטורי עם מורשת, מסורת וצביון דתי

- המורשת שתרבות תימן הביאה עמה נשמרו וכן צביונה, בכך ראש העין "ייחודית בארץ" בהיבט זה. "ראש העין עיר מיוחדת בעלת טעמים וריחות".
- ישנם תושבים המחזיקים בערכי המסורת, גם אם אינם בהכרח דתיים. "חשוב לי שילדי יגדלו על ברכי המסורת, לא רק מהבית אלא גם מהסביבה", אמירה זו עלתה ממספר לא מבוטל של משתתפים.
- העיר משלבת את החדש והמודרני לצד הישן הוותיק הכולל אתרי היסטוריה, המעוררים תחושות גאווה אצל תושביה. "לכל שכונה הסיפור שלה". שכונת אנשי הצבא, שכונת כלי הנגינה, כמובן השכונה הוותיקה... התושבים מקווים שגם לשכונה החדשה ייוצר "סיפור".
- ראש העין ממוקמת באזור בעל אתרים ארכיאולוגיים והיסטוריים מיוחדים ובהם מגדל צדק. גם בגלעין העיר מבנים היסטוריים דוגמת בית הקולנוע והמבנים הבריטיים. התושבים הדגישו את החשיבות שבשימור בית מורשת יהדות תימן כחלק מהתרבות והשורשים של המקום ואת העיר הוותיקה על המרקם המיוחד שלה. "יש חיבור בין הקהילה של העיר להיסטוריה שלה".

עיר ללא אלימות

העיר מקנה לתושביה תחושת ביטחון. מדדי האלימות בה נמוכים, עובדה המאפשרת לתושבים, לרבות ילדים, נערות ונשים, להסתובב בעיר ללא כל חשש בשעות השונות של היום. "הפשיעה נמוכה, ניתן להסתובב בחופשיות" ברוב חלקי העיר.

עיר עם חינוך ותרבות ברמה

- ראש העין נתפשת בעיני תושביה, כעיר עם חינוך ברמה גבוהה, לצד אינטגרציה מוצלחת בבתי הספר. "את ביה"ס אפק צריך לשמר".
- אירועי התרבות שהעיר מציעה רבים ומגוונים. כמו כן קיים בעיר היצע מרשים של אירועים עירוניים הייחודיים לנוער. "את אירוע התימנה בסוכות יש לשמר".

בכיוון השעון: ראש העין, כיכר בסימן "עיר המוזיקה", יער ראש העין, תרבות תימן.

7. החזון לראש העין על פי הציבור

- ראש העין תשמר את ערכיה ההיסטוריים ואת מורשת יהדות תימן הייחודית ותהווה מוקד תיירות פנים וחוץ.
- ישמר אופייה הקהילתי, המשפחתי, האיכותי והערכי של העיר, תוך חיזוק אפשרויות ליצירת קשרים קהילתיים בין אוכלוסיות ובין שכונות.
- ראש העין עיר מודרנית, תוססת ושוקקת חיים המספקת לכל תושביה, מגוון הזדמנויות ושירותים.
- ראש העין עיר מקיימת ובעלת מודעות לאיכות הסביבה. בעיר ריאות ירוקות, פארקים וגינות בשכונות, צירים ירוקים המקשרים בין חלקי העיר ושבילי אופניים לתושבים.
- השכונות הוותיקות מטופחות ומחודשות והופכות למוקד משיכה.
- ראש העין עיר נגישה בתוכה ולסביבתה, תוך שימוש במגוון אמצעי תח"צ.
- בעיר מערך חינוך איכותי והזדמנויות שוות לכלל התלמידים שבה ומגוון מסגרות לימודיות מתקדמות.

חזון התושבים: יחד יוצרים את המחר

דוגמאות לפרסום לתהליך שיתוף הציבור בראש העין.

דורית פרי
ייעוץ ארגוני
ופיתוח קהילתי

1. "ראש העין - מתלות לעצמאות"

האם ראש העין רוצה להמשיך להיות פרוור או להיות עצמאית?

חזון הציבור

- ראש העין, עיר המאפשרת קיום חיים עירוניים ועדכניים, המוצאים ביטוי בתשתיות עירוניות משודרגות ובקיום מרחב הזדמנויות למגוון האוכלוסיות. ובכך, מגוון של שירותי מסחר ועסקים, שירותים עירוניים מפותחים, מתחמי תעסוקה שונים, שירותי תחבורה יעילים, מגוון של שירותי חינוך, בריאות, מוקדי תרבות, בילוי ופנאי ומרחב ציבורי מפותח.

אחת התחושות הבולטות שליוו את הדיונים בקבוצות הייתה, שראש העין הינה למעשה "עירית פיתוח" (כנס, 15/09/14, חברה), הנסמכת על הערים הסובבות ולא עיר בפני עצמה.

בהמשך עלה כי העיר מתפקדת ככפר, וכי ישנו מחסור גדול של היצע שירותים ומסחר: "ראש העין אמנם מוגדרת כעיר, אך דברים בסיסיים לא קיימים והיא מתנהלת ככפר" (כנס, 15/09/14, חברה). חסרות בעיר מגוון חנויות ורשתות, רשתות סופר ארציות, חנויות טקסטיל, חנויות מתחום הטכנולוגיה, מתנות, תכשיטים ועוד (נשים, 30/08/14). בקבוצת הצעירים נשמע קול שאמר "מגוון החנויות הקיים בעיר היום, סביר, אך לא מספיק לעיר שעומדת לשלש את עצמה" (צעירים, 1/10/14).

המחסור בשירותי מסחר ועסקים, מביאים את התושבים לצורך שירותים בסיסיים מחוץ לראש העין. "בעיר חסרים שירותי מסחר בסיסיים, אנחנו נאלצים לצאת מהעיר למרכזי קניות בישובים סמוכים" (נשים, 30/08/14). "אין בעיר מכון רנטגן ופיזיותרפיה. שירותי בריאות אנחנו מקבלים בפתח תקוה" (הגיל השלישי, 07/09/14), כמו כן לצד העובדה שהעיר "שומרת שבת", נוצרה תופעה של "נדידת" תושבים בשבת בעיקר, שיוצאים לקניות ולסידורים בכפר קאסם, הגובל עם ראש העין (נשים, 30/08/14).

נטען באופן חד וחלק כי חסרים בעיר תשתיות ומקומות תרבות, בילוי ופנאי עבור **כל** חתכי האוכלוסייה. מכאן שנשמעו לא פעם אמירות כגון: "אין היכן לבלות, ראש העין משעממת" (צעירים, 1/10/14), "כשחוזרים מיום עבודה אין מה לעשות כאן" (כנס, 15/09/14, חברה), "לנוער ולצעירים אין 'חיי לילה'" (כנס, 15/09/14, חברה), "בראש העין לא מבליים, גם בשכונות החדשות אין מקום בילוי ואין אפילו מסעדה אחת נורמאלית" (בעלי עסקים, 21/09/14).

חלק גדול מהנוער נאלץ לנדוד לערים סמוכות ובעיקר לתל-אביב בסופי שבוע ובחופשים, "השבת היא עיקר ההכנסה ולכן לא שווה לפתוח כאן עסק, יש זליגת עסקים שרצו לפתוח בעיר אך בגלל התניות (של פתיחת עסק בשבת) הם לא פתחו.. זו הסיבה שבני נוער וצעירים יוצאים לבלות מחוץ לעיר" (בעלי עסקים, 21/09/14).

היו שטענו כי בשל מחסור בשירותים שונים מהרהרים תושבים בשנית לגבי המגורים בעיר. "איכות החיים שלי נקבעת בגלל תוכן, ולא בגלל מס' חדרים ומחיר דירה. יש חוסר בתוכן תרבותי בעיר, חוסר הלימה לאוכלוסייה. אם הייתי יכולה הייתי עוברת לרמת גן" (כנס, 15/09/14, חברה).

ראש העין ממוקמת במקום טוב במרכז עובדה המקנה לה, לכאורה, נגישות לאזורים מרכזיים ומתוך כך גם עצמאות מסוימת. אך בפועל, העיר נותרת "מנותקת" ובלתי נגישה, בשל איכויות נמוכות של שירותי התחבורה הציבורית בתוך העיר ומחוצה לה. בכל קבוצות הדיון נאמר באופן בולט כי מערך התחבורה בעיר אינו תואם את צרכי התושבים וכי הוא נשאר "מעודכן לשני העשורים הקודמים" (נשים, 30/08/14). "מבחינת התחבורה העיר מתפקדת כעיירת פיתוח ולא כמו עיר במרכז הארץ" (כנס, 15/09/14, חברה), "חייבים לשפר את הנגישות אל ערים מרכזיות בארץ. אין אוטובוס לירושלים, לבר אילן, לשדה התעופה, ללשכת הגיוס" (נשים, 30/08/14). כך צריך להרחיק ולנסוע עד הישוב הסמוך אלעד או לפתח תקוה כדי להשתמש במערך התחבורה הציבורית הקיימת בהן ומהן להגיע אל יעדים רבים בארץ.

לא פעם עלה, שמגוון האלטרנטיבות החינוכיות בעיר דל. באחת הפעמים צוין: "מעל 30% מהתלמידים הדתיים בגילאי תיכון לומדים מחוץ לעיר" (כנס, 15/09/14, חברה). כמו כן נאמר כי המעוניינים בחינוך אלטרנטיבי יוכלו לקבלו מחוץ לעיר, ובהמשך נטען: "כעת כשהעיר הולכת וגדלה, יש לשקול מערכות חינוך אחרות שמציעות עוד דרכים ורעיונות של חינוך החל מגן הילדים" (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי). בקבוצת המיקוד של בעלי צרכים מיוחדים נחשף המחסור הגדול בשירותים לציבור זה, לרבות המחסור בשירותי חינוך: "אין מוסדות חינוך עבור ילדינו". ההורים נאלצים להסיעם מחוץ לעיר" (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).

גם סוגיית התעסוקה עלתה במספר דיונים מספר משתתפים הלינו על כך ש"אין בעיר מספיק מקומות תעסוקה מתאימים ואחוז גבוה של תושבים יוצאים להתפרנס מחוץ לעיר" (נשים, 30/08/14). הדיון בנושא התעסוקה העלה כי יש תושבים העובדים מחוץ לעיר, היו מעדיפים לעבוד בעיר עצמה. העובדה שתושבים נאלצים לצאת לעבוד מחוץ לראש העין מהווה סוג של "מחיר" אשר לאורך זמן עלול לגרום לעזיבה של משפחות. הדבר נכון במיוחד לנשים ואימהות. "על מנת שתושבים ישארו בעיר יש לפתח מקומות תעסוקה מתאימים", אמרו. (נשים, 30/08/14).

בולטת האמירה בכל קבוצות השיח, כי תושבים רוצים להמשיך לחיות באווירה כפרית האופיינית לעיר אך הכרחי, שהעיר תספק שירותי מסחר כפי שכל עיר מודרנית מספקת. "ראש העין היא כרגע העורף של פתח תקוה, זו צריכה להיות העורף של ראש העין. צריך להקים בעיר מתחמי בילוי ותעשייה, לפתור את סוגיית השבת ואז, אנחנו נהיה יותר גדולים מערים קרובות כמו פתח תקוה ושוהם" (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).

2. בין עיר לכפר

עד כמה רוצה ראש העין להיות עיר שקטה או עיר חיה ותוססת?

חזון הציבור

- **יצירת עיר מודרנית ועכשווית לצד שימור המאפיין הייחודי לה, "אווירת עיר כפר". פיתוחה של העיר לא יפגע באווירה שקטה ונעימה זו.**
- **שמירת המרקם העירוני שבו הבינוי מגוון ומרווח וללא בנייה של מגדלים גבוהים.**

מתוך תהליך שיתוף הציבור ניתן לקבוע כי תושבי ראש העין מזהים את היתרון בעירוניות הכפרית של ראש העין "ראש העין עיר עם איכות חיים של מושבה, עיר לא המונית, שקט ושלווה" (נשים, 30/08/14). האווירה הכפרית, גודלה "האינטימי" והבינוי המרווח ו"האזורי" כמו גם העובדה שהעיר אינה מרובת תושבים, הם מהסיבות המרכזיות שהופכות את העיר לאהובה וייחודית בקרב תושביה. "לא ידעתי לפני שהגעתי לראש העין שהשקט והנוף כל כך בולטים" (כנס, 15/09/14, חברה).

תושבי ראש העין בהחלט מצפים לפיתוחה של העיר כעיר איכותית, תוססת ושוקקת חיים המספקת לכל תושביה, ותיקים צעירים וחדשים, את כל הצרכים והשירותים להם הם נזקקים. עיר שיש בה שירותי מסחר מפותח, מרכזי קניות מודרניים, קניון ואולי מדרחוב, מרכזי בילוי, אזור תעשייה ותעסוקה. אחד הנושאים המרכזיים שעלו הוא סוגיית מרכז העיר שהציפה את השאלה עד כמה Down Town הממלא את כלל הפונקציות, משירותי מסחר ועסקים דרך שירותי ציבור מוניציפאליים וכלה במרחב המאפשר פנאי ובילוי למבקרו, יאפשר שמירה על הציבון הכפרי.

לעניין זה לא ניתן להצביע על תשובה אחת חד משמעית. יש הסוברים כי נכון שלעיר יהיה מרכז עיר כלכלי עיר אחרת, אחרים העלו את החשש שפיתוח שירותי מסחר ובילוי מתקדמים בתוך העיר עצמה, עלולים לפגוע באווירה השקטה

והשלווה של העיר, שכן הדבר יחייב להשתית צירי תנועה לקליטה וניקוז תנועה מאסיבית, רועשת וסואנת שתגרום לפקקים. מערך כזה יחייב תשתיות שאינן אופייניות למראה כפרי (רמזורים, מתחמי חניות, צירי תנועה רחבים, מדרכות רחבות וכו'). בנוסף אמרו, הדבר עלול לפגוע במרקם הבינוי הכפרי שלה כמו גם פגיעה במבנים היסטוריים שהם חלק מהנדבך ההיסטורי ומוסיפים לתחושת הכפריות של העיר.

אחד הפתרונות שעלו הוא הקמת "מרכז העיר" מחוץ לעיר, מה שיבטיח, לדעת הדוברים, ש"היופי של ראש העין ישמר וגם השקט", "בראש העין לא אוהבים רעש". זאת "בתנאי שהיו דרכי גישה אליו". (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). כמו כן, עלתה סוגיית פתיחת עסקים בשבת, ומטעם זה טענו כי יש: "לפתח את מרכז עיר מחוץ לעיר". (כנס, 15/09/14, חברה). "מרכז עיר בצומת קסם, זו הדרך לשמור על השקט האופייני לראש העין ועל אוירת הכפר שבה, מונע פקקים וסביבה לא בטיחותית בעיר" (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).

אין ספק כי התושבים בראש העין מעוניינים שראש העין תתפתח כישוב עירוני עם אופי כפרי.

3. עיר התימנים, עיר של מוסיקה או העיר של כולם?

האם להמשיך ולמתג את העיר שידועה כ"עיר התימנים" כעיר המוסיקה?

חזון הציבור

- יצירת תדמית חיובית לעיר והפיכתה לאטרקטיבית למגורים והמושכת תושבים חדשים אליה.
- מיתוג העיר ייתן ביטוי ל"תפיסה הכפרית" את העיר ובהקשר הסביבתי שלה.

ראש העין במקור, הינה עיר בעלת מסורת וצביון דתי-מסורתי, כלל המשתתפים בכנס ובקבוצות הדיון ציינו זאת. על אף השינוי הדמוגרפי שחל בעיר, מ"עיר התימנים" לעיר בעלת מגוון אוכלוסיות, ניכרת הסובלנות, הכבוד הדדי והקבלה האחד את אורח החיים של האחר. בכל הקבוצות עלתה האמירה כי "הסובלנות והכבוד הדדי הם בבסיס קיומה של ראש העין וכי "זו נקודת מפתח להצלחתה של העיר בעתיד" (כנס, 15/09/14, חברה).

מתוך תהליך שיתוף הציבור עולה, כי מיתוג העיר, נחוזה כמסר המבקש להדגיש כי ראש העין הינה "עיר של כ-ו-ל-ם", של תימנים, של העולים מחבר העמים, של דתיים וחילוניים, של המשרתים בצבא קבע ועוד.... מאידך, עולה, שמעטים מהתושבים מזדהים עם מיתוגה של העיר כ"עיר המוסיקה" דווקא, להוציא את התרומה שלה לכיכרות היפות בעיר. ראש העין, אמרו, צרובה, בקרב הציבור בישראל, כ"עיר של תימנים" על כל המשתמע מכך.

בקבוצת המיקוד של הצעירים לדוגמה, עלה כי חשוב להם שהתדמית תשתנה ותציג את העיר כמגוונת יותר ולא רק "כעיר התימנים", שכן הם מציינים, יש בעיר אוכלוסיות נוספות אחרות והמגוון בעתיד, אף יתרחב.

חלק מבני הנוער מסרו שמיתוג העיר "כעיר מוסיקה" לא צלחה "המוסיקה לא באה לידי ביטוי בתכנים התרבותיים בעיר", נאמר. "זו לא עיר מוסיקה. לא קורה כאן כלום. פעם בחודש שירה. זה לא מספיק" (כנס, 15/09/14, חברה).

לעומת הקולות הללו, יש המבקשים לשמר את ההיסטוריה של העיר ובתוכה את מורשת יהדות תימן עליה גאוותם. היו שהציעו מיתוג אחר ו"מתאים יותר לעיר". על רקע הרצון לשמר את העיר ככפרית על רקע המרחב הירוק הסובב את העיר, הטיילת, היער והנחל המליצו על מיתוג העיר כ"ראש העין הכי כפרי שיש", "ראש העין – בגלל הירוק" (נוער, 1/10/2014) שלדעתם הולם בהרבה את עירם.

4. התחדשות עירונית

מהו המודל הרצוי להתחדשות העיר בעיני התושבים?

חזון הציבור

- **השכונות הוותיקות מטופחות ומחדשות והופכות למוקד משיכה.**

במהלך תהליך שיתוף הציבור נאמר שהעיר עברה פיתוח מרשים בשנים האחרונות "העיר קבלה זווית יפה" (בעלי עסקים, 21/09/14). נאמר שחשוב שהמגמה תימשך, כדי שהעיר תמשיך אליה אוכלוסייה חדשה. על אף מגמת הפיתוח בעיר, העידו תושבים בקבוצות הדיון, כי בכל זאת ניכר הפער בין השכונות הוותיקות לשכונות החדשות, בכל הנוגע לתשתיות הפיזיות במרחב הציבורי ולחזות העיר הוותיקה.

ראש העין הוותיקה, לרבות אזור "מרכז העיר" הנמצא בה, אינו מפותח ואינו אטרקטיבי מבחינה פיסית, אמרו המשתתפים בדיונים. חלקים נכבדים בעיר

הוותיקה מוזנחים ואינם מטופחים (רחובות המרץ, שלמה המלך ויהודה הלוי) חצרות פרטיות בשכונה הוותיקה "נראות כמזבלה" (נשים, 30/08/14). "כשאני עוברת דרך השכונות הוותיקות אני מרגישה רע, שבזי נראה רע כמו מעברה" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). חצרות פרטיות מסוימות בעיר הוותיקה נראות כ"מזבלה" (נשים, 30/08/14).

תושבים העלו חששותיהם מהנצחת הפער החברתי הקיים בעיר, כאשר האזורים החדשים לבדם ייהנו מהפיתוח ומהשקעת המשאבים בעוד העיר הוותיקה תיוותר מאחור. "אני דורש שלא יהיו דרכונים שונים לתושבי העיר, אני מעוניין שישקיעו בוותיקה ולא רק בחדשה שנבנית, זה יצמצם את בעיות השוני" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). בחלק מהקבוצות נשמעו אף תחושות "קיפוח" "אין תיעדוף לעיר הוותיקה, העירייה לא דואגת לה" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).

חשוב מאוד אמרו המשתתפים, כי יינתן דגש בתוכנית המתאר, לחיזוק השכונות הוותיקות והמוחלשות. זוהי הזדמנות אמרו, להסתכלות מחדשת על האזור הוותיק, תוך ציפייה לתיעדוף בהשקעת משאבים והשוואת התשתיות לקיים בשכונות החדשות. האזור הוותיק כולו, נאמר, צריך לעבור "מתיחת פנים" טיפול בחזות המרחב הציבורי והפיתוח הסביבתי, תוך מתן תשומת לב מיוחדת לשמירה על הייחודיות של האזור (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).

בהתייחס לאופן ההתחדשות העירונית אמרו המשתתפים כי ישנו "ניצול קרקע נמוך בעיר הוותיקה" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית) וכי הם מבינים כי כדי לבצע תהליך התחדשות עירונית יינקטו פעולות שונות לייעול השימוש בקרקע אם על ידי פינוי בינוי או תמ"א 38 (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית) או על ידי הגדלת אחוזי בנייה בעיר הוותיקה. היו שציינו כי ניתן לעודד ניצול קרקע, "ע"י מיסוי" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).

לעניין אפשרות ציפוף האזור על ידי בנייה לגובה, הביע רוב כמעט מוחלט, של הדוברים, התנגדות. התחדשות כן אולם תוך שימור המרקם הקיים על ידי בנייה של עד 3 קומות (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).

התושבים הדגישו רבות כי חשוב להם שבתהליך שיפור חזות העיר הוותיקה, שבו יחדשו בניינים, על התוכנית לדאוג לשמר מבנים וותיקים "מבני עמידר מעלים נוסטלגיה" (הגיל השלישי, 07/09/14), לשמר מתחמים היסטוריים ואתרי העתיקות (הקולנוע הישן, מגדל התצפית וכו').

עוד עלה בדיונים, כי ראש העין נעדרת קו אדריכלי אחיד והיא בנויה מאוסף פריטים שבו כל בית נראה אחרת. זה יוצר כך אמרו, "רעש עיצובי" (נשים, 30/08/14). התושבים אמרו כי תכנית המתאר צריכה להציע קונספט עיצובי אחיד בכל חלקי

העיר מבחינת נראות הרחובות והמבנים. "צריכה להיות אחדות בין חדש וישן במתאר הכללי לאו דווקא במבנים עצמם" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). על התוכנית להדגיש את הישן מול החדש תוך שימור החלקים האותנטיים של הבינוי. תכנון שכזה ייצר סדר בפן האסתטי ויהלום את "תחושת השקט" האופיינית לעיר, זו שהכול מציינים כיתרונה של ראש העין.

לא רק השכונות גם אזור התעשייה הישן וגם רחוב שבזי קיבלו התייחסות בהקשר של התחדשות עירונית. שני אזורים אלו צריכים להפוך לאטרקטיביים ומזמינים יותר, על ידי שידרוג וחיזוק הן מבחינת השימושים שלהם ובטח בטיפול הנדרש בחזות ובמרחב שלהם" (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).

אזור הגלעין ההיסטורי הפך שחוק, בלוי ומְהוּה למול האזורים החדשים ממנו וכיום הוא עומד חלש ובעל תדמית שלילית למול אזורים אלה, כל שכן בעתיד למול האזורים החדשים יותר. מתוך התהליך עולה כי התושבים מצפים למדיניות מוכוונת פיתוח של האזור הוותיק תוך הבנה שהטיפול הנדרש אינו פחות חשוב מהפיתוח של האזור החדש. ההתחדשות של האזור הוותיק, קריטי לצמצום הפערים ולהצעת ראש העין קדימה והפיכתה לעיר אטרקטיבית הדואגת לתושביה החדשים והוותיקים כאחד.

5. ראש העין אטרקטיבית לצעירים

איך להשאיר את הצעירים של ראש העין בעיר ואיך לעודד הגעה של תושבים חדשים אליה?

חזון הציבור

- ניצול היתרון הגיאוגרפי של העיר כאמצעי למשוך אוכלוסייה המחפשת חיים עירוניים במרכז אך מתקשה למצוא אותם באזור המטרופולין.
- יצירת תשתיות נדרשות איכותיות לכלל חתכי האוכלוסייה בתחומי: המגורים, התעסוקה, השירותים.
- חתירה לפרוגרמת דיור בר השגה.
- ראש העין עיר מודרנית, תוססת ושוקקת חיים המספקת לכל תושביה, מגוון הזדמנויות ושירותים.
- בעיר מערך חינוך איכותי והזדמנויות שוות לכלל התלמידים שבה ומגוון מסגרות לימודיות מתקדמות.

תושבים, כך עולה מקבוצות הדיון, מביעים עניין לעגן כבר היום פתרונות דיור בעיר עבור ילדיהם, צעירי העיר ואוכלוסיות מתקשות אחרות. "ראש העין צריכה לדאוג לדיור בר השגה עבור צעירי העיר, בנים ממשיכים ומשפחות חד הוריות" (נשים, 30/08/14)... "שהדירות החדשות ימכרו במחירים אטרקטיביים לתושבים" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית)... נאמר כי מחירי הדירות בראש העין, נמוכים ביחס לישושים בסביבתה, והיא מהווה חלופה נדל"נית טובה עבור משפחות צעירות המבקשות להשתקע במרכז הארץ. עם זאת, המגורים בעיר עדיין אינם ברי השגה שכן אלה יקרים לאוכלוסייה בראשית התבססותה. התושבים מציינים כי מדיניות של מחירי דיור מאפשרים ויציבים לצד חיזוק השכונות הוותיקות יאפשר משיכת אוכלוסייה צעירה וחזקה אל העיר (צעירים, 1/10/14).

במקביל, מציינים התושבים, שכדי שראש העין תהיה "אבן שואבת" לאוכלוסייה פוטנציאלית היא צריכה להציע לתושבים בנייה חדשה ואטרקטיבית. באחד הדיונים הוצע לקחת את הפרוגרמה של שכונת העצמאות כמקרה בוחן שהביאה לנהירה של אוכלוסייה צעירה וחזקה אליה ולהעתיק לשכונות החדשות (נשים, 30/08/14). כמו כן התושבים מציינים שהמדיניות צריכה לדאוג שיהיה תמהיל מתאים גם בבנייה החדשה, שתהיה מותאמת ומכוונת לזוגות צעירים ולתושבים הוותיקים (זקנים) (נשים, 30/08/14). במקביל צריך לאפשר דיור בשכירות לזוגות צעירים למשך מספר שנים ובמחירים סבירים.

בדיונים שונים עלה כי אין בעיר מספיק מקורות תעסוקה לתושבים. נושא התעסוקה דובר כאחד המרכיבים המשמרים את אוכלוסייה בעיר. נטען שישנם תושבים אשר עובדים מחוץ לעיר והיו מעדיפים לעבוד בעיר עצמה. "אין בעיר מספיק מקומות תעסוקה מתאימים ואחוז גבוה של תושבים יוצאים להתפרנס מחוץ לעיר" (נשים, 30/08/14). העובדה שתושבים נאלצים לצאת לעבוד מחוץ לראש העין מהווה סוג של "מחיר" אשר לאורך זמן עלול לגרום לעזיבה של משפחות "על מנת שתושבים יישארו בעיר יש לפתח מקומות תעסוקה מתאימים" (נשים, 30/08/14).

בדומה לתחום התעסוקה, גם ציבור הסטודנטים בעיר, נאלץ "לנדוד" לערים אחרות שכן העיר אינה מספקת לו את מגוון השירותים והתשתיות הנדרשות בחייו של הסטודנט. מהשיח שהתקיים בקבוצת המיקוד של הצעירים ובקבוצת הדיון בכנס עולה שלא קל להיות סטודנט בראש העין. היעדר תחבורה ציבורית ראויה למוסדות הלימוד במרכז הארץ, שכירות לא זולה, היעדר מוקדי בילוי ופנאי לסטודנטים בעיר ומלגות למתגוררים בה, גורמים לצעירים לחשוב פעמיים אם כדאי לגור בעיר בתקופת הלימודים כדאית.

"נדידת" התושבים אל מחוץ לעיר מתקיימת בתחומים אחרים. נטען לדוגמה, שהעיר

מציעה מגוון דל של אלטרנטיבות בתחום החינוך לילדים ונוער. המעוניינים בחינוך אלטרנטיבי נאלצים לצאת מהעיר כדי להשיג חינוך

מעין זה. "כעת כשהעיר הולכת וגדלה, יש לשקול מערכות חינוך אחרות שמציעות עוד דרכים ורעיונות של חינוך החל מגן הילדים" נאמר (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי). עוד עלה הנושא של החינוך הדתי המצומצם הקיים בעיר "מעל 30% מהתלמידים הדתיים בגילאי תיכון לומדים מחוץ לעיר" (כנס, 15/09/14, חברה). גם היצע דל של מענים לחינוך לבעלי צרכים מיוחדים מחייב את ההורים לצאת אל מחוץ לעיר. "אין מוסדות חינוך עבור ילדינו (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).

נוסף על כך עלה בכל קבוצות הדיון כי חסרים בעיר תשתיות ומקומות תרבות, בילוי ופנאי עבור כל חתכי האוכלוסייה, ילדים, נוער, צעירים, נשים, מבוגרים וגמלאים. "לנוער ולצעירים אין חיי לילה" (בעלי עסקים, 21/09/14). בהיעדר היצע למקומות בילוי ופנאי בעיר, נאלצים בני הנוער לנדוד לערים הסמוכות ובעיקר לתל אביב, בסופי השבוע ובחופשים. יש מי שההיצע התרבותי והמחסור בשירותי פנאי ובילוי בעיר, גורמים לו להרהור שני, כפי שאמרה אחת המשתתפות: "איכות החיים שלי נקבעת בגלל תוכן, ולא בגלל מס' חדרים ומחיר דירה. יש חוסר בתוכן תרבותי בעיר, חוסר הלימה לאוכלוסייה. אם הייתי יכולה הייתי עוברת לרמת גן" (כנס, 15/09/14, חברה).... לא רק פעילויות ומבני תרבות חסרים גם תשתיות בסיסיות בתחום הספורט חסרות, אמרו הורים לבני נוער: "זה לא מתקבל על הדעת, זה המקום היחיד במדינה שאין מגרש כדורגל לילדים". (כנס, 15/09/14, חברה).

התושבים מעידים שאיכות התחבורה הירודה לרבות נגישותה גורמת לתושבים להשתמש ברכבם הפרטי או להרחיק ולנסוע לישובים סמוכים על מנת להגיע לחלקי הארץ השונים. נאמר שכפועל יוצא עלול הדבר להרחיק תושבים פוטנציאליים מלהתגורר בעיר בכלל. כמו כן אי טיפול בתשתיות הדרכים והתאמה לכמות כלי הרכב עלולה להפחית מאטרקטיביות העיר. לתושבים אין רצון להפוך את הבילוי בדרכים לממושך ומסורבל זהו מצב שאינו רצוי בקרב אוכלוסייה.

ראש העין, תצליח למשוך אליה אוכלוסייה צעירה, חזקה ומבוססת ברגע שתהיה לה תדמית אטרקטיבית. וכדי להיות אטרקטיבית עבור צעירים, עליה לעמוד בתחרות המציבות ערים אחרות בסביבתה. ישנם נושאים בסיסיים המחייבים טיפול והתייחסות. כך נושא דיור בר השגה, היצע בתעסוקה, היצע שירותים מגוון ותואם לצרכים, הגדלת היצע מקומות הבילוי והיצע תשתיות הולם. בתכנון נכון עשויה ראש העין להפוך להיות "פנינה נדל"נית" מבוקשת ואטרקטיבית לצעירים מחוץ וכמשמרת בתוכה את הדור הצעיר האיכותי שלה.

6. פיתוח כלכלי בראש העין

כיצד ניתן למנף את כלכלת העיר?

חזון הציבור

- מינוף ופיתוח מרכזים מסחריים כתשתית מגוונת, עשירה ומודרנית של שירותי מסחר עבור התושבים.
- הגדלת ופריסת היצע התעסוקה על ידי פיתוח כלכלי בתחומי המסחר, התעשייה והתיירות בעיר עצמה ובגבולותיה.
- פיתוח ענף תיירות לעיר ככלי למשיכת תיירות פנים וחץ עירונית וככלי למינוף כלכלתה של העיר.

אחת הסוגיות הבולטות אשר עלתה ברוב קבוצות הדיון הייתה סוגיית המסחר והשירותים הקיימים או נכון יותר לומר, החסרים בעיר. "בעיר חסרים שירותי מסחר בסיסיים" (נשים, 30/08/14)... "חסרות בעיר מגוון חנויות ורשתות שניתן למצוא כמעט בכל עיר, רשתות סופר ארציות, חנויות טקסטיל, חנויות מתחום הטכנולוגיה, מתנות, תכשיטים ועוד. (נשים, 30/08/14). תושבי ראש העין נאלצים לצאת מהעיר לטובת קניות בשל המחסור בשירותי מסחר ובעסקים בכלל. עוד נטען בקרב לא מעט תושבים כי בצל העובדה שהעיר "שומרת שבת", נוצרה בעיר תופעה של "נדידת" תושבים, בשבת בעיקר, שיוצאים לקניות ולסידורים בכפר קאסם" הגובל עם ראש העין. המקום מהווה אלטרנטיבה זולה בשבת לאוכלוסייה החילונית וכן על פי הדוברים, היצע שירותים רחב כגון: מוסכים, נגרים, אינסטלאטורים, בתי-דפוס, רופאי שיניים וכו'. (נשים, 30/08/14).

עוד נאמר כי מרכזי המסחר בראש העין כולה, הם "חלשים עסקית ואינם אטרקטיביים לכן הם כושלים" (נשים, 30/08/14), פרט לשני מרכזים שעובדים "חזק", נווה אפק וגבעת טל. אך אלה שייכים לאותה חברה ("סלע קפיטל") שייצרה מונופול. החברה גובה סכומי עתק "שהורגים" את בעלי העסקים (בעלי עסקים 21.09.14). במקביל קיים מחסור בשטחים או מבנים להשכרה לטובת מסחר ועסקים, ובפרט במרכז, בשכונה הוותיקה. (נשים, 30/08/14). המרכזים בעיר הולכים ומתמעטים. התחלופה של בעלי העסקים, בעיקר עסקים קטנים, מהירה והם לא שורדים, אם בשל חוסר התאמה או בשל חוסר כדאיות כלכלית, נאמר (בעלי עסקים 21.09.14).

חלק ניכר מהתושבים מציינים חסר בראש העין קניון ראוי או אזור מסחר ממשי, לעיר

אף אין מרכז עיר מסחרי מוגדר. רחוב שבזי מהווה אמנם, ציר מסחרי חשוב, אך אינו מספק את המענה הנדרש כ"מרכז העיר".

למרות האמור, התושבים מבינים, שסוגיית הפיתוח הכלכלי הופכת את לבעת פוטנציאל עם השינוי הצפוי לעיר. ברור לתושבים כי כעת ישנה הזדמנות למינוף כלכלת העיר, בכל הנוגע להקמתם של מרכזי מסחר, שידרוג אזורי התעשייה פיתוח ענף התיירות של העיר וכו'. נותרה השאלה מה יהיה המיקום של המרכזים ומה יהיה טיבם. בעניין זה לתושבים דעות שונות.

יש המעוניינים שלראש העין יהיה מרכז עיר - Down town שהוא מרכז העסקים הכלכלי הראשי של העיר המכיל מסחר, בילוי ושירותים עירוניים. היו שהציעו שמרכז זה יתפתח בעיר הוותיקה על גבי ציר שבזי. לעומתם היו שטענו שפתיחת מתחמי בילוי ברחוב שבזי, יגרום ללכלוך ורעש וממילא יפר את שלווה הדיירים (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי). ישנם תושבים שהציעו שמרכז העיר יתפתח בשכונות החדשות ואחרים מציעים למקם את מרכז העיר בתווך בין השכונות החדשות לוותיקות. עלה רעיון מקורי למקם את המרכז בפאתי העיר מטעמים הקשורים לוויסות התחבורה מחוצה לה כדי לשמר את הצביון הכפרי של העיר וכן כדי לשמור על בטיחות התושבים.

עלתה הצעה שהעיר תפתח מרכז מסחרי רב תכליתי פתוח בדגם של "big", שיהווה מרכז לקניות המשלב שטחי חנייה נרחבים, גישה נוחה לתחבורה ותמהיל חנויות מגוון ואטרקטיבי. הוצע שהמקום יפתח גם תשתיות לבילוי לדוגמה בית קולנוע.

תושבים דיברו על כך שהם "מחכים לקניון" "לב הארץ", ועל כך שחשוב "שהיה לפחות קניון אחד" שיהווה מרכז בילוי וצרכנות כולל קולנוע, מכון כושר, בית מרקחת שפתוחים גם בסוף השבוע. (נשים, 30/08/14). היו שחשבו שאין צורך לעיר בקניון.

במקביל למרכזי מסחר מרוכזים ומגוונים אלה היו שהציעו שהעיר צריכה לפתח את המרכזים המסחריים הקיימים בעיר ולהקים מרכזים בשכונות שאין בהם מרכזי מסחר.

בדיונים נשמעו קולות בודדים שסברו שהעיר אינה זקוקה למרכז עיר ובמקום הוצע לבזר את הפונקציות הקיימות במרכז עיר במרכזים שכונתיים. באופן זה תתחזקנה השכונות והעיר לא תסבול מעומס תנועה המתנקז לאזור מסחרי מרכזי אחד.

באשר לפעילותם של מרכזי המסחר, חלק נכבד של התושבים מציע שמרכזי העסקים יהיו פתוחים בשבת (כנס, 15/09/14, חברה). "העירייה צריכה לעודד בעלי עסקים לפתוח בשבת ע"י הנחה בארנונה". (כנס, 15/09/14, חברה).

הייתה התייחסות תושבים לאזור התעשייה, ואלה ציינו שהאזורים המתועשים לעיר בעלי פוטנציאל כלכלי רב בשל מיקומם המרכזי (לדוגמה אזור התעשייה הישן) אך כרגע הם שנים ושוממים ורבים מדירים רגליהם מהם. התושבים חושבים שצריך לפתח אזורים אלה מבחינה חזותית ולאשר זכויות בנייה

באזור (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי). הוצע לשדרג את אזור התעשייה הישן ולמשוך עסקים ומשרדים אליו, מקומות בילוי לנוער וצעירים, כמו גם, "משיכת חברות "גדולות", לאו דווקא חברות היי-טק (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי) כמו גם עידוד תעשייה קלה בהם, נגריות ומוסכים (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).

כיוון נוסף שעלה בהליך שיתוף הציבור קשור לענף התיירות שכדאי שהעיר תפתח. התושבים מעוניינים שהעיר תישען על האתרים ההיסטוריים והארכיאולוגיים שלה כעוגן למשיכת תיירות חוץ עירונית. כמו גם הפיכת ראש העין למוקד עולמי ראשון מסוגו המציג את מורשת יהדות תימן וכפועל יוצא יתפתח ענף תעסוקה סביב אומנות מסורתית (צורפות, רקמה), מורשת הרמב"ם, ספרות הלכתית עניפה, פיטנות.

היו שהציעו פיתוח פארק מרכזי וגדול המכיל את שלל האטרקציות הכי עדכניות שימשכו תושבים מכלל הארץ אליו.

הפיתוח הכלכלי של ראש העין, על כל רבדיו, הופך לנושא "לוהט" בהקשר של תכנית המתאר. העיר בעלת פוטנציאל רב ויש למנף תחום זה. מינוף ותכנון נכון יסייע לכלכלת העיר אם על ידי הגדלת היקפי המסחר, הגדלת היצע התעסוקה, שמירה על כוח הקניה של העיר בתוך העיר ואף משיכת ככוח קנייה מהאזורים שסביב לעיר.

7. ראש העין ירוקה – עיר שהיא משאב טבע

כיצד ניתן להשתמש במשאבי הטבע של ראש בעין לצד שימורם?

חזון הציבור

- קביעת מדיניות לאופן הפיתוח העירוני למול "שימור ערכי הטבע" = איוון.
- פיתוח שטחים ירוקים בעיר למטרת שמירה על המרקם הטבעי של העיר
- פיתוח שטחים ירוקים כאמצעי לחיבור קהילתי.
- ראש העין עיר מקיימת ובעלת מודעות לאיכות הסביבה. בעיר ריאות ירוקות, פארקים וגינות בשכונות, צירים ירוקים המקשרים בין חלקי העיר ושבילי אופניים לתושבים.

ראש העין, ציינו המשתתפים בקבוצות הדיון, משופעת במשאבי טבע מגוונים, מרחבים טבעיים ועירוניים פתוחים, נופים ואתרים, אשר הגישה אליהם הינה בדרך בלתי אמצעית, בהליכה רגלית. "הנגישות אל הטבע נפלאה" (כנס, 15/09/14,

המרחב הציבורי)... "ניתן להגיע ליער הסמוך במרחק הליכה, הטיילת והנחל עוברים באמצע העיר, זהו קסם" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

התושבים מציינים כי הטבע והפינוק הירוקים הטבעיים מיפים את העיר. רבים מהמשתתפים העידו כי הם עושים שימוש רב בשטחי הטבע בעיר ומסביבה. במהלך הליך שיתוף הציבור נשמע כי יש המגיעים לגור בעיר בשל מרכזיותה אך לא פחות מכך בשל משאבי הטבע שלה. "הגעתי לראש העין בגלל הטבע שמקיף אותי" (כנס, 15/09/14, חברה).

במקביל, המשתתפים ציינו בצער שהטבע "המופלא" נהרס בעקבות הבינוי המואץ בעיר. הגבעות הסובבות ש"ברובם נעלמו" אם כי עדיין נותרה מהם "פיסה" (נשים, 30/08/14)... "ביטול הגבעות הירוקות – חבל" (הגיל השלישי, 07/09/14). התחושה של חלק מהתושבים "שלא נעשה איזון בין פיתוח לשימור הירוק"..."שלא ניתן שיקול דעת בפיתוח - ומשאבי טבע נהרסים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

חשש גדול עלה בקבוצות השונות לגבי עתיד האזורים הירוקים שנותרו, בשל סמיכותם לאזור הבנייה החדשה והפיתוח האינטנסיבי. המשתתפים חוששים שהעיר תהפוך לצפופה, שנפח שטחיה הירוקים הפתוחים והעירוניים יצטמצמו, כפי שקרה בעבר כששדות שלמים של כלניות וחצבים נעלמו, לדבריהם, מערות טבעיות נהרסו בסביבת גבעת טל ועוד (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). היו תלונות רבות של תושבים שהלינו על אופן הפיתוח סביב נחל רבה, והביעו צער על הפגיעה בערוץ הנחל. "הפיתוח סביב הנחל עשה בלגאן". הנחל והטיילת נראים מנותקים ללא חיבור כמו גם בין האגם לעיר (בעלי עסקים, 21/09/14).

בשל הדאגה המשתתפים ביקשו לוודא שמשאבי הטבע היקרים של העיר ישומרו עד כמה שניתן, וכי העיר לא תאבד את "הריאה" הירוקה החשובה להם כל כך.

התושבים נתנו משקל משמעותי לעניין הפארקים והגנים הציבוריים בעיר, והעידו כי לאלה תפקיד כפול, הם משרים אווירת שלווה בעיר ומאפשרים גיבוש בין התושבים הנפגשים בהם ובכך מחזקים את הקהילתיות הייחודית לעיר. בני הנוער הצורכים את מרחבי הפארקים ידעו לציין כי מרחבים אלה הינם משאב משמעותי ביותר עבורם שכן בהיעדר חלופות ראויות הפארקים הופכים לפתרון היחידי עבורם לצורכי התכנסות, פעילות, בילוי ופנאי. דובר רבות על האפשרות להתאים את הפארקים לשימושים של בני הנוער, למשל הקמתם ב"אזורים המרוחקים ממבני מגורים על מנת למנוע מטרדי רעש" (נוער, 01.10.2014).

התושבים דברו פעמים רבות בקבוצות על הצורך בהשקעה בפארקים ובגנים הציבוריים וכן על הקמה נוספת שלהם לרבות הקמה של פארק אחד מרכזי שימשוך אוכלוסייה מחוץ ומפנים העיר. דובר בדיונים על מצבם הירוד של חלק

מהגינות הציבוריות על היצע ואיכות לא מספקים כך שבמקרים רבים הגינות לא משרתות בהכרח את המשתמשים בהם, על מצב בטיחותי לקוי, תאורה והצללה לא מספקים "דוב הגינות הציבוריות מוזנחות ואינן מתוחזקות", ו"אינם ירוקים מספיק" (נשים, 30/08/14). דובר על מיקום ונגישות שבמקרים רבים הופכים למורכבים מבחינת הגעה, רעש שנוצר בשל קרבה לאזורי מגורים, וכן על כך שחלק מהפארקים אינם מותאמים לבעלי צרכים מיוחדים, ילדים ואימהות עם עגלות.

בדיונים שיתף הציבור בתחושות שהמרחב הציבורי בעיר אינו מושקע ולעיתים מוזנח. "אין תכנון ירוק בעיר", העיר "נעדרת צמחייה" (נשים, 30/08/14)... "העיר אינה מטופחת", אמרו, "נושא הגינון העירוני אינו בסדר עדיפות בעירייה" (בעלי עסקים 21/09/14). נטען כי קיים פער ברמת הגינון הציבורי ואיכותו בין השכונות החדשות לשכונות הוותיקות.

רבות נשמעו קולות גאוות התושבים על החיבור של השכונות הוותיקות עם החדשות שמתקיימות בין היתר הודות לאופן שבו המרחב העירוני הירוק מובנה. רצון התושבים שהצלחה זו תשמר אם על ידי סלילת שביל אופנים ושבילי הליכה בין השכונות, הקמת ראות ירוקות בין השכונות, מעברים המחברים את הגנים הציבוריים וכו'.

רבים מתושבי העיר העלו את החשיבות לעיר השומרת על איכות הסביבה, עיר ירוקה ונקייה היודעת להעריך ולשמר את משאבי הטבע והערכים הנופיים שהיא התברכה בהם. חשוב בעיני התושבים להקפיד על עקרון "שימור ערכי הטבע" המתקיים כאשר נוצר איזון בין פיתוח לקיימות. כמו כן ישנו רצון שבתכנון העתידי יעשה שימוש ב"תכנון ירוק" כאמצעי לשדרוג אזורים שונים (כיכרות, רחובות מרכזיים, מוקדים ירוקים), ככלי לחיבור קהילתי, ככלי שימשוך תירות חוץ ואף ימשוך אוכלוסייה חזקה להתגורר בעיר.

8. ה"יחד" זה המיוחד

עד כמה ישפיעו יחסי הקהילות השונות בעיר על התכנון העתידי של העיר?

חזון הציבור

- שימור ערכי הקהילה של העיר על ידי מתן ביטוי במרחב העירוני.
- חיזוק השכונות הוותיקות בהיבט הפיזי אך גם החברתי.
- יצירת אינטגרציה בין הקהילות השונות.
- שימור אופייה הקהילתי, המשפחתי, האיכותי והערכי של העיר, תוך חיזוק אפשרויות ליצירת קשרים קהילתיים בין אוכלוסיות ובין שכונות.

ראש העין כפי שנשמע מהתושבים היא עיר בעלת חוסן ואיתנות קהילתית, כשהקהילתיות, הינה ערך מרכזי בה. המשפט "את הקהילה בראש העין חובה לשמר" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית) שמענו שוב ושוב בדיון בקבוצות. התושבים מעידים כי קיימת בעיר תחושת משפחתיות, ניכרת המעורבות החברתית של התושבים, החמימות, העזרה ההדדית, תחושה של שייכות, קבלה וערכיות. התושבים בשכונות השונות, מכירים זה את זה (בוותיקה ובחדשה) "זו אמנם עיר, אבל יש בה חמימות, משפחתיות, אנשים מכירים אחד את השני" (כנס, 15/09/14, חינוך והשכלה). נאמר רבות כי "הסובלנות והכבוד הדדי הם בבסיס קיומה של ראש העין.

עוד נשמע בהליך שיתוך הציבור כי התושבים מתגאים בנוער המרבה ביוזמות התנדבותיות ופרויקטים קהילתיים רבים. גם בקרב תושבים קיימת מעורבות משמעותית בחיי הקהילה בעיר. "יש כאן נתינה יוצאת דופן, והרבה שיתוף פעולה" (כנס, 15/09/14, חינוך והשכלה). "חשוב לשמר את החינוך לדרך ארץ של הילדים".

לצד תיאור ה"תמונה" היפה של הקהילה והקהילתיות המועלת על ידי התושבים היו דיונים שחשפו מספר קונפליקטים חברתיים עליהם יש לתת את הדעת. לצד האמירה ש"כמעט ואין מתחים בין האוכלוסיות" וישנם "חיכוכים אוטריים" (נשים, 30/08/14) הרי שבקרב חלק מהמשתתפים ניכר כעס על פערים שונים הקיימים בעיר:

פערים עדתיים ודתיים הקיימים ואשר עולים מעת לעת על פני השטח. הוויכוח מתלהט בעיקר, בכל הנוגע לצביון המסורתי של העיר ולסוגיית פתיחת העסקים בשבת. היו משתתפים אשר ציינו כי בעיניהם העיר "תקועה" (בעלי עסקים, 21/09/14) בשל שמירת השבת הנהוגה ברחבי העיר והם מצפים לחשיבה יצירתית שתאפשר מתן מענים הולמים למגוון האוכלוסיות המתגוררות זו לצד זו בעיר. לעומת זאת חלק לא מבוטל מהמשתתפים ציינו כי מאוד חשוב להם לשמר את הצביון הדתי הקיים בראש העין. הנושא, יש לומר, עלה גם בקרב הצעירים ובני הנוער וגם שם עלה באופן בולט הרצון לשמר על הסטטוס קוו מבחינה דתית.

כמו כן נאמר באת הקבוצות "הייתי רוצה לראות בראש העין מקום שמביע פלורליזם בצריכת הדת לראות קהילה ישראלית שוויונית ליברלית" אמרה אחת המשתתפות "שיבנה בית כנסת פלורליסטי-שוויוני" (כנס, 15/09/14 חברה). מאידך נאמר "אני לא רוצה שיהיה ממכר של בשר לא כשר בעיר. לא רוצים פה את תל אביב (בעלי עסקים, 21/09/14).

פערים הקיימים בין השכונות הוותיקות לחדשות ולהיעדר אינטגרציה שממשיכה לייצר פערים תרבותיים המעיבים על היחסים בקהילה. נגלו לא פעם תחושת הקיפוח הקיימת בקרב התושבים של השכונות הוותיקות של העיר לבין חלקיה החדשים המצביעים על פערים בולטים בין השכונות ישנות לחדשות. אמירות כגון "אני

דורש שלא יהיו דרכונים שונים לתושבי העיר, אני מעוניין שישקיעו בוותיקה ולא רק בחדשה שנבנית, זה יצמצם את בעיית השוני..."כשאני עוברת דרך השכונות הוותיקות אני מרגישה רע, שבזי נראה כמו מעברה" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי)...חצרות בשכונה הוותיקה נראות כמזבלה" (נשים, 30/08/14).

תושבים מאמינים כי ניתן בחשיבה נכונה לטפל בקונפליקטים הודות לחוסן הקהילתי שיש לעיר. הם טוענים שיש להביא לידי ביטוי בתכנון, את הצרכים של האוכלוסיות השונות בעיר במקביל העירייה צריכה לפעול ליצירת אינטגרציה על ידי קיום פעילויות עירוניות משותפות. עוד הציעו התושבים שצריך למצוא את האיזון שבין צרכי האוכלוסייה החילונית לצביון הדתי "צריך לחשוב יצירתי ופתוח", אמרו. (כנס, 15/09/14, חברה). התושבים מאמינים שיש להמשיך ולטפח את הסובלנות הקיימת בעיר. "זו נקודת המפתח להצלחתה בעתיד".

9. תחבורה מחברת

מהם האתגרים התכנוניים בתחום התחבורה?

חזון הציבור

- **התאמת תשתיות ומערכי התחבורה לקראת גדילת העיר.**
- **פיתוח ושיפור תשתיות תחבורה עירוניות קיימות לכדי התאמתן לכמות כלי הרכב בעיר והתאמתן למגוון האוכלוסיות הצורכות אותן.**
- **יצירת תשתיות בטיחותיות.**
- **פיתוח, שיפור והתאמת התח"צ לצרכי כלל התושבים.**
- **פיתוח נגישות לתחבורה קלה (אופניים וקלנועיות) ולהולך הרגל.**
- **ראש העין עיר נגישה בתוכה ולסביבתה, תוך שימוש במגוון אמצעי תח"צ.**

סוגיית התחבורה (פנים וחץ עירונית) והתח"צ בפרט הייתה הסוגיה המרכזית שהעסיקה את התושבים בכל השלבים של תהליך שיתוף הציבור. מקבוצה לקבוצה השתקפה תמונה רחבה של תחושת תסכול בקרב קבוצות אוכלוסייה נרחבות החל מילדים, נוער, צעירים, סטודנטים, נשים, מבוגרים וזקנים וכן בעלי צרכים מיוחדים רובם חסרי רכב ואחרים, ההורים, חלקם בעלי רכב הנאלצים להסיע ממקום למקום את ילדיהם בשל איכות התח"צ הירודה. מערך התחבורה כולו, כן נטען זה

המקשר בין השכונות וזה המקשר את ראש העין לסביבתה נידון לביקורת חריפה. החשש של התושבים גובר בהסתכלם קדימה, והם טוענים כי העיר אינה מוכנה לקלוט את המאסה של התושבים שיאוכלסו בעיר בשנים הקרובות. תשתיות הכבישים בשכונות ובפאתי העיר כמו גם בכניסה והיציאה מהעיר לא יעמדו בעומסי התחבורה שייווצרו וממילא התח"צ כפי שהיא מובנת קיום לא תספק את המענה לתושבים.

"תשתיות התחבורה לא מסוגלות לעמוד בכמות כלי הרכב שיהיו בעתיד" (כנס, 15/09/14, חברה).

חזור ושנה הדגישו התושבים את המגוון ה"עשיר" של המצוקות שלהם:

עומסי תחבורה בפנים העיר ובכבישים המקיפים אותה לרבות הכניסות והיציאות אל ומהעיר.

תדירות נמוכה, תיזמון של הגעת קווי האוטובוס ומסלולי קווים ארוכים. "קווי התחבורה בעיר הם מאספים ואין קווי תחבורה ישירים". "מסלולי האוטובוסים מקיפים את העיר והנסיעה הופכת למייגעת וארוכה גם במרחקי נסיעה קצרים". התחושה ש"מטיילים בכל העיר" זמן רב נגזל מהנוסעים (נשים, 30/08/14).... "הנסיעה בתחבורה הציבורית בעיר לא יעילה ואיטית כל כך שאפשר להרגיש כמו בטיול שנתי". "לוקח שעה להגיע מבגין לבית הנמצא בנווה אפק" (נוער, 1/10/14).

התושבים הדגישו גם את הנגישות הפנים וחוף עירונית הלקויה. נטען כי ישנו מחסור בקווי תחבורה למקומות מרכזיים ושכחים בעיר ומחוצה לה. אל מוסדות חינוך מסוימים, אל היציאה מחוץ לעיר, בחיבור בין השכונות, אל ערים ומקומות מרכזיים בארץ וכו'.

נטען כי תשתיות החנייה הנוכחיות אינן מסונכרנות עם כמות כלי הרכב הקיימת בעיר כיום וממילא בעתיד, ובכך נוצרת מצוקת חנייה, שבמחסור שכזה אף תגדל, הן בשכונות והן באזורים מרכזיים.

עלה בקרב לא מעט משתתפים, בעיקר בקרב הנוער והצעירים, המחסור בתח"צ בשבת. במפגש של בעלי צרכים מיוחדים התרעמו שראש העין "מפגרת" אחרי ערים אחרות בארץ מבחינת הנגישות שלה, הן בתשתית הדרכים והן בגישה למבנים ציבוריים עבור בעלי הצרכים המיוחדים. נטען כי העדר הנגישות ותשתיות לא מותאמות פוגע בעיקר באוכלוסיית הזקנים, משפחות עם תינוקות בעגלות, נכים ובעלי הצרכים המיוחדים בכלל.

במספר קבוצות רב התושבים מאמינים כי העיר צריכה לפתח מסלולי נסיעה המפרידים בין התחבורה הציבורית הקלה (קלנועיות ואפוניים) לכבדה, למען בטיחות הנוסעים. כמו גם לפתח מסלולי נסיעה באופניים ומסלולים להולכי הרגל במרחב העירוני כאמצעי

לקישוריות הבין עירונית וכאמצעי להנחיל ערכים סביבתיים לעיר.

כאמור, היעדר מערך תחבורה שירותי וראוי בעיר מייצר עומסי תחבורה, תלות ברכבים פרטיים, בזבז של זמן יקר, מטרדי בטיחות, חוסר נגישות אלה ועוד קשיים אחרים יוצרים בסופו של יום תושב מתוסכל. על כן הכרחי מבחינת תושבי ראש העין שתוכנית המתאר תתכנן מחדש את מערך התחבורה והתח"צ בעיר כדי שלעיר יהיה מערך תחבורה איכותית, נגישה, חכמה ועילה. "יש לייעל את התחבורה הציבורית כולה"... "ולא רק שינוי של מערך האוטובוסים, יש לחשוב, כך אמרו, על אמצעי תחבורה ציבורית נוספים" (צעירים, 1/10/14).

ללא כל ספק ניתן לקבוע שעל תכנית המתאר לתת מענה הולם לנושא התחבורה, הנושא קריטי לעתידה של ראש העין, למיצובה ומיתוגה.

10. עיר שהיא סיפור

כיצד מביאים לידי ביטוי בתוכנית את סיפורה של העיר שלא נגמרת?

חזון הציבור

- קביעת פרוגרמה לשימור והדגשת האתרים המספרים את סיפורה של ראש העין.
- ראש העין תשמר את ערכיה ההיסטוריים ואת מורשת יהדות תימן הייחודית ותהווה מוקד תיירות פנים וחץ.

ראש העין, עוד לפני שהתהוותה לכדי עיר בישראל, "הספיקה" לאגד רצף עשיר של סיפורים היסטוריים, מעניינים וייחודיים, שלהם נוכחות ארכיאולוגית בשטח עד לימינו. במהלך הליך שיתוף הציבור ניכר כי התושבים גאים בכך שערים רווית היסטוריה. התושבים מעידים על החיבור שלהם אל הזווית ההיסטורית של העיר "יש חיבור בין הקהילה של העיר להיסטוריה שלה" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

בכל הקבוצות ניכר כי לתושבים יש עניין ורצון רב לשמר ולהדגיש את המבנים ההיסטוריים ואת האתרים הארכיאולוגיים הקיימים בעיר (לדוגמה, מגדל צדק, בנייני עמידר, בית הקולנוע וכו'). כמו כן חשוב להם שתשמר האותנטיות של ראש העין האופיינית לה מאז הקמתה.

היו שהדגישו את החשיבות שבשימור הייחודיות של האזור הוותיק של העיר ואת המרקם הייחודי שלו הכולל את מגדל צדק, את המבנים האותנטיים שבו. התושבים מציינים שחשוב לשמר את הנקודות ההיסטוריות שעל רחוב שבזי, "יש לשמר את רח' שבזי והמבנים ההיסטוריים שבו" "צריך לשמר את בית הקולנוע, הדורש שיפוץ".

הועלה רעיון להפוך את השכונות הוותיקות למוקד משיכה תיירותי המספר את סיפורה של העיר ותושביה, (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

במהלך הליך שיתוף ציבור נטען על ידי אחדים כי הקמת מרכז עיר באזור הוותיק יגרום "לאיבוד הזיכרונות ההיסטוריים בעיר, הרס של מבנים והאתרים ההיסטוריים (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

הוצע לפתח את המרכז הוותיק כמרכז קטן שישמר את העסקים הקיימים ויכלול מסעדות תימניות חנויות צורפים וכו' כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). יש שחשבו כי את שבזי יש לשמר כרחוב של "פעם" כביש ולצידו הולכי רגל (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

מקבוצה לקבוצה ציינו התושבים את הייחודיות של העיר בעלת הצביון והמורשת התימנית שהביאו עימם עולי תימן שדאגו לשמרה עד ימינו. כחלק מהשימור, תושבי העיר התימנים דאגו להקים מוזיאון המספר ומציג את התרבות והשורשים של וותיקי העיר העולים מתימן הידוע כ"בית מורשת יהדות תימן". ישנם תושבים שלהם עניין רב בשימור מוזיאון זה - בית מורשת יהדות תימן. באחת הקבוצות הוצע להפוך את ראש העין למוקד עולמי המספר על יהדות תימן ומורשתה ובתוך כך לפתח את המוזיאון ולמסד אותו. "ראש העין ייחודית בארץ בשל צביונה והתרבות והמסורת התימנית".

גם נופי העיר מאז הקמתה מציגים עיר מגוונת, בעלת סגנונות בנייה רבים. טיול בעיר מציג שילוב נופי של ישן וותיק למול חדש ומודרני הרוקם פינות היסטוריות רבות. כך, רחובות העיר העתיקה נמצאים לצד שכונות הגבעות. לעיר הוותיקה יש את הסיפור שלה, של התיישבות הראשונה על ידי עולי תימן. לעיר החדשה יש את סיפורי אנשי הצבא שהתיישבו בה בהמשך. התושבים מעוניינים שגם לשכונה החדשה יהיה סיפור ואז ניתן יהיה לחבר את הסיפורים משלוש חלקי העיר. התושבים חושבים כי התכנון צריך לפעול להדגשת הישן מול החדש בעיר תוך שימור החלקים האותנטיים של הבינוי.

נושאים מרכזיים בתכנון ראש העין

1. הרקמה העירונית, חזות והתחדשות העיר

אחת התחושות הקשות שליוו את הדיונים בקבוצות היתה, שראש העין הינה למעשה "עירית פיתוח" (כנס, 15/09/14, חברה). הנסמכת על הערים הסובבות ולא עיר בפני עצמה. כפי שביטא זאת באופן גלוי אחד המשתתפים: "ראש העין היא כרגע העורף של פתח תקוה, וזו צריכה להיות העורף של ראש העין. צריך להקים בעיר מתחמי בילוי ותעשייה, לפתור את סוגיית השבת ואז, אנחנו נהיה יותר גדולים מערים קרובות כמו פתח תקוה ושהם" (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).

לצד הרצון לשמר את "העיר הכפרית" ואת האינטימיות כמו גם את הרקמה העירונית המיוחדת, מבקשים התושבים באופן ברור, לשפר את היצע השירותים בעיר, לפתח מרכז עיר ראוי לשמו, ולהפסיק את הניתוק הכפוי מערי הסביבה, עקב תחבורה ציבורית לקויה. העיר עברה פיתוח מרשים בשנים האחרונות, נאמר בקבוצה של בעלי העסקים "העיר קיבלה זווית יפה", חשוב שהמגמה תימשך, כדי למשוך לעיר אוכלוסייה חדשה.

מאידך, עלתה הסתייגות גורפת, בכל הקבוצות, מאופי הבנייה בשכונות החדשות. הבנייה לגובה, כך נראה, "מאיימת" על חלק נכבד מתושבי העיר, שחוששים כי "תיהרס צביונה הכפרי של העיר" (כנס, 15/09/14, חברה). באופן שאינו משתמע לשתי פנים ניתן לומר כי כולם מעדיפים את ראש העין ללא רבי קומות ומגדלים, "בפרט בעיר בוותיקה" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).

מגורים ודיוור בר השגה

מאמירות הציבור:

- "ראש העין צריכה לדאוג לדיוור בר השגה עבור צעירי העיר, בנים ממשיכים ומשפחות חד הוריות" (נשים, 30/08/14).

מחירי הדירות בראש העין, נאמר, נמוכים ביחס לישובים בסביבתה, והיא מהווה חלופה נדל"נית טובה עבור משפחות צעירות המבקשות להשתקע במרכז הארץ. ובכל זאת המגורים בעיר אינם ברי השגה. עם זאת נאמר, כי המשך מחירי דיוור מאפשרים ויציבים לצד חיזוק השכונות הוותיקות יאפשר משיכת אוכלוסייה צעירה וחזקה אל העיר (צעירים, 1/10/14).

באופן בולט, הביעו רוב המשתתפים הסתייגות מהבנייה של המגדלים בשכונות החדשות. סוג הבנייה עלול "להפך את תחושת הכפריזת" הקיימת בעיר (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית). המשתתפים בקבוצו דיון שונות, הביעו באופן נחרץ, התנגדות להמשך פיתוח מהסוג הזה. באשר לשאלה איזה סוג של התחדשות ניתן לבצע בשכונה הוותיקה נאמר כי "בניינים גבוהים, בוודאי שלא בוותיקה". ניתן לבצע תוכניות לפינוי בינוי, אמרו, עד 3 קומות בלבד על מנת לשמר את המרקם הייחודי הקיים בשכונה הוותיקה (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).

- משפחות של צעירים בעלי צרכים מיוחדים התייחסו באופן רחב לסוגיית הדיור. כל עוד הילדים צעירים, אמרו, הם מתגוררים בבית ההורים אשר, לרוב, הותאם לצורכיהם. כשהופכים לבוגרים נדרש להתאים מחדש את הבית ולהעסיק בדרך כלל מטפל צמוד. חשוב אמרו ההורים, שיוכלו להתגורר בקרבת בני המשפחה שלרוב נאלצת לתמוך בילדיה בעלי הצרכים המיוחדים, גם בגיל הבוגר.
- הרחבת הבית, יחידה "צמודת קרקע" והנגשתה, דורשת הליך תכנוני ארוך ומורכב ולעיתים המשפחה נאלצת לבצע עבירות בנייה כדי לספק את הצורך בהיעדר התייחסות הולמת בוועדות התכנון (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).

הצעות המשתתפים:

- חשוב לשמור על מרקם עירוני שבו הבינוי מגוון ומרווח וללא בנייה של מגדלים גבוהים.
- חשוב שתהיה בנייה חדשה ואטרקטיבית לאוכלוסייה חזקה, הוצע לקחת את הפרוגרמה של שכונת העצמאות כמקרה בוחן שהביאה לנהירה של אוכלוסייה צעירה וחזקה אליה ולהעתיק לשכונות החדשות (נשים, 30/08/14).
- יש לוודא, נאמר, שיהיה תמהיל מתאים גם בבנייה החדשה, שתהיה מותאמת ומכוונת לזוגות צעירים ולתושבים הוותיקים (זקנים) (נשים, 30/08/14).
- דאגה לדיור בשכירות לזוגות צעירים למשך מספר שנים ובמחירים סבירים. היו שחשבו שדיור מעין זה, נכון שיהיה ממוקם בעיר הוותיקה ובאזור מצפה אפק בבניינים של עד ארבע קומות, בעלות 3-4 חדרים ". (צעירים, 1/10/14)
- עלתה בקשה שבני המקום יזכו לדיור בתנאים משופרים: "שהדירות החדשות ימכרו במחירים אטרקטיביים לתושבים" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).
- הפעלת דיור ציבורי עבור משפחות חד הוריות ומשפחות מרובות ילדים "זהו צורך". אחת הדוברות הציעה לשקול הענקת תמריצים לרכישת דירה עבורן (נשים, 30/08/14).

- בנייה של "דירות משותפות" (הוסטלים) לבעלי צרכים מיוחדים עם תפקוד עצמאי במקום בנייה של מוסדות רבי דירות. מיקומם חשוב שיהיה בסמיכות למרכזי שירות, מוקדי תחבורה ציבורית, קופות החולים (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).
- מתן מענים לאוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים על ידי מתן היתרי בנייה ליחידות דיור בשטח מגורי ההורים או אישור הרחבה של בתי ההורים.
- בבניינים רבי קומות ביקשו לוודא פריסה של דירות נגישות.
- בבנייה החדשה ביקשו, התאמה של המרחב הציבורי לעגלות, לאוכלוסייה המוגבלת פיזית ולנכים בכלל, "על פי התקן"
- עידוד בנייה מקיימת תוך שילוב מערכות איסוף מי גשמים, קולטים סולריים, הפרדת זבל, נגישות לאופניים וכו' (כנס, 15/09/14, חינוך והשכלה).
- הימנעות מבניית רחובות הולנדיים – נטען כי "אלה רחובות מסוכנים". "הולכי רגל מסכנים עצמם במרחב משותף להולכי רגל ולרכבים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- הקמת דיור מוגן לגיל השלישי בליבן של השכונות המזדקנות הגיל השלישי, (07/09/14).
- שיתוף של החברה הכלכלית בבינוי.

התחדשות עירונית

מאמירות הציבור:

- אני דורש שלא יהיו דרכונים שונים לתושבי העיר, אני מעוניין שישקיעו בוותיקה ולא רק בחדשה שנבנית, זה יצמצם את בעיות השוני" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- "ניצול הקרקע נמוך" בעיר הוותיקה" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).
- ראש העין הוותיקה, לרבות אזור "מרכז העיר" הנמצא בה, אינו מפותח ואינו אטרקטיבי מבחינה פיסית, אמרו המשתתפים בדיונים. בחלק מהקבוצות נשמעו אף תחושות "קיפוח" "אין תיעדוף לעיר הוותיקה, העירייה לא דואגת לה" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).
- עולה מהדברים חשש מהנצחת הפער החברתי הקיים בעיר, ממילא, כאשר האזורים החדשים לבדם ייהנו מהפיתוח ומהשקעת המשאבים בעוד העיר הוותיקה תיוותר מאחור. כדי למנוע זאת, אמרו, האזור הוותיק כולו, צריך לעבור "מתיחת פנים" תוך מתן תשומת

לב מיוחדת לשמירה על הייחודיות שלו (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית)..

התחדשות עירונית של חלק מהבניינים באזור הוותיק נאמר, יחייב ציפוף ובנייה לגובה, רוב הדוברים בדיון, יש לציין, הביעו התנגדות להתחדשות מסוג זה כי אם שימור המרקם הקיים על ידי בנייה של עד 3 קומות (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).

הצעות המשתתפים:

- חשוב מאוד לחזק את השכונות הוותיקות והמוחלשות. השכונות שעלו בעניין זה הן שכונת אביב בראשונה ולאחריה השכונה הוותיקה (נשים, 30/08/14).
- עידוד התחדשות עירונית \פינוי בינוי\תמ"א 38 (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).
- ייעול השימוש בקרקע ע"י הגדלת אחוזי בנייה בעיר הוותיקה לשם תוספות בנייה לגובה (עד 3 קומות). ניתן לעודד זאת למשל, "ע"י מיסוי" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).
- שימור מבנים וותיקים (בנייני עמידר) "מעלים נוסטלגיה" (הגיל השלישי, 07/09/14).
- שימור המבנים הבריטיים ההיסטוריים המפוזרים כמו חרוזים בעיר והולכים ונכחדים, (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).
- שימור מתחמים היסטוריים ואתרי העתיקות (הקולנוע הישן, מגדל התצפית וכו').
- יש צורך במענה מידי לחצרות פרטיות מסוימות בעיר הוותיקה שנראות כ"מזבלה" (נשים, 30/08/14).
- חידוש בניינים ישנים כפתרון דיור לזוגות צעירים (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית).
- יש צורך בטיפול בנקודת המפגש שבין המרחב הציבורי עם המרחב הפרטי ברחובות בהם צמודי קרקע.
- שיפור חזות העיר הוותיקה על ידי הסדרת גדרות, תאורה השבחת תשתיות וכו'.
- מיקום פארק אטרקטיבי בשכונות המוחלשות עשוי לעודד תושבים חזקים מרחבי ראש העין להגיע לבלות בו ובכך לחזק את האזורים המוחלשים בעיר (נשים, 30/08/14).
- ניתן לחזק את השכונות המוחלשות על ידי הוספת מרכזים קהילתיים בהם.

הרקמה העירונית

מאמירות הציבור:

"דרושה אינטגרציה בין חלקי האוכלוסייה (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית), נאמר ברבות מקבוצות הדיון. הדרך לעשות זאת אמרו המשתתפים היא בין השאר על ידי יצירת מוקדים לשילוב ומפגש האוכלוסיות כמו בתי הספר, כמו מוקדי בילוי שיהיו ממוקמים בתווך, בין השכונות הוותיקות לשכונות החדשות וכמו הטיילת שהצביעו עליה כ"דוגמא מדהימה לחיבור טבעי בין השכונות (נשים, 30/08/14).

מעבר לכך, עלה הצורך לחיבור בין שכונות סמוכות, ללא צורך בשימוש בתחבורה ציבורית. חיבור טבעי שיאפשר קשר רציף בין השכונות בין לבין לבין עזמן ובין לבין מרכז העיר הנוכחי והעתיד, אמרו.

הצעות המשתתפים:

- הקמת גינות ופארקים בכל שכונה, המתחברים באמצעות מעברים אל שכונות סמוכות ואל הטיילת המחברת אל העיר כולה.
- הקמת ריאות ירוקות בין השכונות, שישמש גם כאמצעי לחיזוק המרקם הקהילתי.
- הקמת בתי ספר באזורים המקשרים בין שכונות אם היה מי שביקש שלא יהיו סמוכים מידי לבתי מגורים.
- הקמת מוקד בילוי במרכז העיר שיהווה פלטפורמה למפגש וקשר בין אוכלוסיות מכל חלקי העיר, בין היתר יתרום לחיזוק השכונות הוותיקות.
- סלילת שבילי אופניים המחברים בין השכונות והתאמתם גם לשימוש קלנועיות.
- סלילת שבילי הליכה בין השכונות תוך הקפדה על תאורה מתאימה במעברים הציבוריים בין השכונות.
- עידוד תושבי השכונות הוותיקות להגיע לשכונות החדשות.
- הקמת מוקדי פעילות שכונתיים לנוער (תנועות נוער, מועדונים) בכל אחד מהאזורים בעיר, בעיר הוותיקה, החדשה והעתידה להיבנות, כך יוצר ויתחזק הקשר בין הנערים בתוך השכונה עצמה.
- החייאת נחל רבה, "השתלת" דרכי גישה\שבילי הליכה לאורכו ואל השכונות – הפרויקט מעניק איכות חיים (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- "לייצור רצף של דרך, בין השכונות שכולל תוכן תרבותי כמו נמל תל אביב"(כנס, 15/09/14, חברה).

חזות העיר

מאמירות הציבור:

- "כשאני עוברת דרך השכונות הוותיקות אני מרגישה רע, שבזי נראה רע כמו מעברה" חיים (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
 - "צריכה להיות אחדות בין חדש וישן במתאר הכללי לאו דווקא במבנים עצמם".
- המשתתפים בקבוצות הדיון העידו כי ניכר הפער בין השכונות הוותיקות לשכונות החדשות בכל הנוגע לתשתיות פיזיות במרחב הציבורי ולחזות העיר הוותיקה. אמנם, נאמר, יש התחלה של "צימצום הפערים" כמו השדרוג שנעשה ברחוב יהודה הלוי, אולם הפערים עדיין קיימים וניכרים לעין. תוכנית המתאר הינה הזדמנות להסתכלות מחדשת על האזור הוותיק, תוך ציפייה לתיעדוף בהשקעת משאבים והשוואת התשתיות לקיים בשכונות החדשות:
- חלקים נכבדים בעיר הוותיקה מוזנחים ואינם מטופחים (רחובות המרץ, שלמה המלך ויהודה הלוי) חצרות פרטיות בשכונה הוותיקה "נראות כמזבלה" (נשים, 30/08/14).
 - ראש העין נעדרת קו אדריכלי אחיד והיא בנויה מאוסף פריטים שבו כל בית נראה אחרת. זה יוצר כך אמרו, "רעש עיצובי" (נשים, 30/08/14).
 - הכניסה הראשית לעיר אינה מושקעת ולא מספיק מטופחת, "אינה ראויה בכלל ומייצרת תדמית שלילית לעיר". מיקום תחנת הדלק בכניסה אינו מחמיא ומכבד את באי העיר (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).
 - ישנם שטחים מוזנחים בקרבת מתחמי מגורים בעיר, שייעודם לא ברור והם עומדים ריקים. אלו, אמרו, הופכים לא פעם למוקד אשפה פיראטית, למרבצי צרכים של כלבים ולחנייה לא מוסדרת (נשים, 30/08/14).

הצעות המשתתפים:

- תכנית המתאר צריכה להציע, אמרו המשתתפים, קונספט עיצובי אחיד בכל חלקי העיר, מבחינת נראות הרחובות והמבנים. תכנון שכזה ייצר סדר בפן האסתטי ויהלום את "תחושת השקט" האופיינית לעיר, זו שהכל מציינים כיתרונה של ראש העין.
- הדגשת הישן מול והחדש בעיר תוך שימור החלקים האותנטיים של הבינוי.
- ככלל עלתה הבקשה לשיפור ופיתוח סביבתי וטיפול בחזות המרחב הציבורי בתוך השכונות והרחובות בכלל ובעיר הוותיקה בפרט:

- מערך התאורה לאורך מדרכות ושבילים בין השכונות ובשכונות עצמן
- שיפור מצב המדרכות והדרכים.
- תוספת של צמחייה ברחובות (אדניות).
- שידרוג איי תנועה קיימים.
- הוספת ספסלי ישיבה במרחב.
- עיבוי כמות העצים בשכונות והצללת המדרכות.
- יצירת מרחבים המשמשים כנקודות מפגש בכל שכונה.
- טיפול בגדרות, ויצירת חזת אחידה לגדרת.
- התקנת שירותים ציבוריים במרחב הציבורי, לדוגמה בטיילת.
- שיום (naming) רחובות
- מתן שמות לרחובות נטולי שם
- קריאת רחובות על שמות נשים (כיום רק 4 קריים בשמות של נשים).
- הפיכת שטחים מוזנחים לחניות מוסדרות.
- בנוסף, הוצע לערוך תחרות בנושא חזות הבתים כתמריץ לשיפור חזות הבתים בשכונה הוותיקה. כחלק מזה עידוד טיפוח חזותי של הגינות והבתים וניקוי חצרות, (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).
- השלמת הבנייה בבתיים בהם הבניה לא הסתיימה, (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

מרכז עסקים ראשי (מע"ר) ראש העין

האם יש מרכז לראש העין? היכן ממוקם והיכן נכון שיתפתח בעתיד?

שאלות אלו היו בסיס ללא מעט דיונים בקבוצות השונות. הדעות היו חלוקות. היו שהצביעו על המרכז המסחרי בלב השכונה הוותיקה ועל רחוב שבזי כ"מרכז העיר" הנוכחית והיו שאמרו שלמעשה לא ניתן להגדיר את "שבזי" כמרכז העיר "הכול בקטן" שכן חסרות בו פונקציות משמעותיות כמו משרדים חיוניים, מקומות בילוי, היצע של עסקים ומסחר ובהם "חנויות מותגים".

רוב הדוברים ציינו כי העיר חייבת לפתח Down Town שישלב בילוי, תרבות (מוזיאונים),

בתי קפה, מסחר, עסקים, פארק, אטרקציות תרבותיות, בית תרבות, בנקים, דואר וכו'. בנוסף הוצע למקם באותו מרכז עיר גם את מוסדות השילטון ואף את בית העירייה.

לעומת עמדה זו, עלו קולות בודדים שאמרו שראש העין כלל לא צריכה מרכז עיר מוגדר. במקום זאת, אפשר להקים מרכזים שכונתיים בהם בתי קפה, חנויות ומרכזי בילוי. "זה היופי של העיר הזאת". (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). את משרדי הממשלה ושאר השירותים ניתן לפזר בשכונות.

אם יש נושא בו לא רק שלא היתה תמימות דעים אלא ריבוי דעות, הרי שזו הסוגייה הנוגעת למיקום מרכז העיר העתידי. יש שהצביעו על רחוב שבזי ובכלל על האזור ה"וותיק" כמקום המתאים והנכון למקם ולפתח בו את המרכז, "זה המקום הנכון ואין אופציה אחרת גם כשראש העין תגדל, השורש יישאר בוותיקה" (בעלי עסקים 21/09/14). יש שהציעו להקים את "המרכז" דווקא בשכונות החדשות, אחרים הציעו לאתר אזור שבין השכונות הוותיקות לבין השכונות החדשות, כמקום חיבור בין אוכלוסיות "מפגש של כולם עם כולם". קולות נוספים העלו את האפשרות להקים את ה- Down Town מחוץ לעיר, זאת כדי ש"היופי של ראש העין ישמר וגם השקט" ובנוסף, תיווצר האפשרות לפתוח שם עסקים גם בשבת.

הצעות למיקום מרכז העיר:

מרכז העיר ברחוב שבזי ובשכונה הוותיקה

- המע"ר צריך להתמקם בראש העין הוותיקה, אמרו. "רחוב שבזי- "האופציה האידיאלית". "יהיה צורך להרחיב את הכביש, לפתח, לטפח ולהרחיב אותו לרחובות נוספים" על מנת שהאזור יהיה ראוי ומזמין "מדרחוב". (בעלי עסקים 21/09/14) כך יובטח, אמרו התומכים, שהאזור הוותיק לא יוותר מאחור לעומת יתר חלקי העיר. (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).

- יצירת רצף מסחרי לאורך רחוב שבזי ולא חנויות בודדות (כנס, 15/09/14, חברה).
- ליד בניין המוסיקה (כנס, 15/09/14, רקמה עירונית), מאחורי הספרייה העירונית - מיקום אידיאלי. (צעירים, 1/10/14) (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- בוואדי רבה אמרו, יש לתכנן לאורכו, מוקדי משיכה כמו מסחר ומסעדות, ירידים בדומה לנמל תל אביב (כנס, 15/09/14, חברה).

למרות התמיכה הגדולה לה זכתה ההצעה בקרב קבוצה גדולה של משתתפים, נשמעו גם התנגדויות למיקום מרכז העיר בעיר הוותיקה מהטעמים הבאים:

- הקמת מרכז עיר באזור הוותיק יגרום ל"איבוד הזיכרונות ההיסטוריים בעיר, הרס של המבנים והאתרים ההיסטוריים". (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- הצפיפות שתיווצר בו אינה טובה. (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- יש לשמר את שבזי כרחוב של "פעם" כביש ולצדו הולכי רגל. (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- אין להעמיס מסחר על רחוב שבזי, אמרו חלק מהדוברים, זה יפר את השקט והשלווה ויפגע בתחושה הכפרית של האזור. (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).
- לא ניתן יהיה לקיים בו פעילות בשבת, "האוכלוסייה בשבזי דתית". (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- היה ניסיון בעבר להפוך את שבזי לרחוב מרכזי אך יוזמה זו לא צלחה, אמרו כמה משתתפים. (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- מאידך הוצע לפתח את המרכז הוותיק של העיר כמרכז קטן שישמר את העסקים הקיימים ויכלול מסעדות תימניות, חנויות צורפים וכו' (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

מרכז בעיר החדשה:

- "לא יהיה בשבזי פיתוח כלכלי, בכל הערים שבהם נעשה ניסיון לשלב אזורי בילוי בתוך שכונות מגורים נידון לכישלון", אמר אחד המשתתפים. (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי). לעומת זאת הציע להקים את מרכז העיר באזורים החדשים של העיר "אלו הם המקומות הנכונים להקמת מרכזי מסחר עיקריים לעיר".

מרכז בתווך:

- "מרכז העיר צריך להיות בין הוותיקה לחדשה כך יוצר מפגש בין תושבי העיר". (נוער, 10.9.2014)
- אפשר לבנות את מרכז העיר במפגש בין הוואדי, הטיילת והגיא בין השכונות ובתי הספר (במקום שבו נמצא בית קפה). (כנס, 15/09/14, חברה).
- צריך למקם את מרכז העיר בלב ליבה של העיר מבחינה גיאוגרפית, מה שיאפשר "מפגש של כולם עם כולם". (נוער, 10.9.2014)

מרכז מחוץ לעיר:

- הקמת מרכז העיר מחוץ לעיר יבטיח ש"היופי של ראש העין ישמר וגם השקט", "בראש העין לא אוהבים רעש". זאת "בתנאי שיהיו דרכי גישה אליו". (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

- רוצים שהעסקים במרכז יהיו פתוחים גם בשבת, לכן נכון לפתח את מרכז עיר מחוץ לעיר. (כנס, 15/09/14, חברה).
- צומת קסם, זו הדרך לשמור על השקט האופייני לראש העין ועל אוירת הכפר שבה, מונע פקקים בתוך העיר, וסביבה לא בטיחותית. "הכבישים לא יהיו סואנים בתוך העיר" נאמר (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).

מיקום כללי:

- תכנון חדש של המרכז באזור לא מבונה תוך תכנון חכם של נתיבי תחבורה ובלבד שלא ייווצר עומס תנועה בו, כפי שעלול להתרחש אם יבנה באזורים אחרים בעיר. (צעירים, 1/10/14)
- אין סיבה למקם מרכז עיר במקום ספציפי, נאמר. המסחר והשירותים יכולים להיות פזורים בין השכונות כפי שקורה כיום, זה מייצר שיויון בין השכונות ו"לכולם יש מרכזיות קטנה בשכונה שלהם", לדוגמה דואר בשכונה אחת ובנק בשכונה אחרת. (נוער, 10.9.2014)
- "גבעת הסלעים וגבעת טל מתאימים להיות מרכז עיר". (צעירים, 1/10/14)
- אופי וחזות מרכז העיר:
- לכל עיר יש רחוב מרכזי, "אצלנו יש את רח' שבזי" (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי)
- רחוב שבזי, "כמו המידרחוב בזכרון יעקב, רחוב הולנדי עם חנויות ומסחר". (כנס, 15/09/14, רקמה עירונית).

הצעות המשתתפים:

- רחוב שבזי, כעורק מסחרי מרכזי, יש לפתח לאורכו מרכזי קניות ומקומות בילוי. מוצע להרחיב את מרכז העיר לרחובות הסמוכים כמו רחוב צה"ל ורחוב חותמי המגילה, למשל, כמרכז עסקים אחד פרוס ומורחב (בעלי עסקים, 21/09/14).
- רחוב שבזי הארוך יתפקד כמרכז עיר מתמשך, כאשר ישתנה ויתאים את עצמו מבחינת השירותים ומתחמי התרבות והבילוי, לאוכלוסיות השונות באזורים אותם הוא חוצה (נשים, 30/08/14).
- חשוב לשמר את הנקודות ההיסטוריות שעל רחוב שבזי, אמרו.
- רחוב שבזי, כמרכז עיר, מחייב עיצוב נופי מחודש "שהרחוב יהפוך לשדרה ארוכה שהשהייה בה נעימה" ואטרקטיבית, אמרו, על ידי נטיעת עצים, הוספת ספסלי רחוב

לאורכו, שיפור המדרכות "שיהיו ראויות להליכה" וחידוש מערך התאורה לאורך הרחוב. (כנס, 15/09/14, רקמה עירונית).

הדיון על אופי מרכז העיר הציף את השאלה האם ראש העין זקוקה לקניון?

נראה שרוב הדוברים מעדיפים מרכז המשתרע כאזור עסקים פתוח על פני קניון סגור "מרכז סגור הוא מנוכר ולא מחבר בין אנשים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). אנשים מחפשים את החוויה שבקניות "שופינג בשדרה". רחוב מרכזי וארוך שבשוליו עסקים, או מתחם רחובות שישלב גם מקומות בילוי "כמו המידרחוב בזכרון יעקב, רחוב הולנדי מלווה בחנויות ומסחר" (בעלי עסקים, 21/09/14).

- "קניון גדול" לב ישראל" לא רלוונטי לחלק מהתושבים". (כנס, 15/09/14, חברה).
- "יש תושבים שאינם מעוניינים במרחב קנייה של קניון". (בעלי העסקים, 21/09/14)
- צריך להקים אזור מסחר גדול במרכז, שיהיה "הסנטר של ראש העין" ה- Down Town "בדומה לכיכר המדינה", ש"ישאב" אליו את תושבי ראש העין ויהווה חלופה ל"שופינג" מחוץ לעיר (בעלי העסקים, 21/09/14)

בית העירייה:

- היו שאמרו שמבנה העירייה צריך להישאר במקומו ולעבור שדרוג ושיפוץ. (כנס, 15/09/14, חברה).
- לגבי השירותים המוניציפאליים במע"ר – הוצע שהם ירוכזו במבנה אחד גדול כדי בנימוק שזה נוח כשהכול במקום אחד כמו גם חוסך בשטחים. (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).
- הייתה מחשבה בקרב אחד המשתתפים כי יש ליצור מרכז שלטוני שירותי בנפרד ממרכזי קניות, מרכזי חברה ומרכזי קהילה, זאת בשל החשש שקריה המשלבת תייצר פקקים ועומס בכבישים. (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

2. המרחב הציבורי, נוף, שטחים פתוחים

טבע עירוני: גבעת טל ב-1990 (שמשון דורני, "ישראל נגלית לעין"), נחל רמה

מאמירות הציבור:

- "הנגישות אל הטבע נפלאה" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
 - "ניתן להגיע ליער הסמוך במרחק הליכה, הטיילת והנחל עוברים באמצע העיר, זהו קסם" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
 - "הגעתי לראש העין בגלל הטבע שמקיף אותו, חובה לשמור על המרחב הטבעי מסביב לעיר ובין השכונות" (כנס, 15/09/14, חברה).
 - "השילוב של קרבה לתל אביב ובמקביל היכולת להיות תוך רגע באזורי יער עם בע"ח הם הקסם של העיר" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- ראש העין, ציינו המשתתפים בקבוצות הדיון, משופעת במשאבי טבע מגוונים, מרחבים טבעיים ועירוניים פתוחים, נופים ואתרים, אשר הגישה אליהם הינה בדרך בלתי אמצעית, בהליכה רגלית. "הנקודות הירוקות" שנמנו: האגם, המזרקות, היער, הגנים הציבוריים, החורשות והפינות הירוקות הפזורות בשכונות וברחבי העיר, פארק טל, הטיילת והנחל החוצה את העיר אותו הגדירו כ"מעניק איכות חיים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- בנוסף ציינו בגאווה כי ראש העין מצויה על נתיב נדידת הציפורים ויש ביניהם שצופים בהן במעופן (כנס, 15/09/14, חינוך והשכלה).

המשתתפים ציינו בצער גם את הגבעות הסובבות ש"ברובם נעלמו" אם כי עדיין נותרה מהם "פיסה" (נשים, 30/08/14).

באופן כללי ניתן לומר שתושבי העיר מעוניינים בעיר ירוקה ונקייה היודעת להעריך ולשמר את משאבי הטבע והערכים הנופיים שהעיר התברכה בהם.

שטחים ירוקים ושטחים פתוחים

הטבע הסובב- המשתתפים מציינים כי הטבע והפינות הירוקות הטבעיות מיפים את העיר. רבים מהמשתתפים העידו כי הם עושים שימוש רב בשטחי הטבע בעיר ומסביבה. התושבים נהנים מהליכה באזורים "אינטימיים" וקטנים וכן בפינות חמד בטבע בהן פרחי כלניות, צבעוניים וחצבים. בעיני המשתתפים פינות חמד אלה "אידיאליות למנוחה" במהלך טיול בטבע (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

במקביל, המשתתפים הלינו על הטבע "המופלא" שנהרס בעקבות הבינוי המואץ בראש העין. "ביטול הגבעות הירוקות – חבל" (הגיל השלישי, 07/09/14). בעבר היו נוהגים התושבים לטייל רבות בגבעות הירוקות, כיום הם נותרו עם געגוע למראה היפה שנעלם. חשש גדול עלה לגבי עתיד האזורים הירוקים שנותרו, בשל סמיכותם לאזור הבנייה החדשה והפיתוח האינטנסיבי. המשתתפים חוששים שהעיר תהפוך לצפופה, ששטחיה הירוקים יצטמצמו, כפי שקרה בעבר כששדות שלמים של כלניות וחצבים נעלמו, לדבריהם, מערות טבעיות נהרסו בסביבת גבעת טל ועוד (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

בשל הדאגה המשתתפים ביקשו לוודא שמשאבי הטבע היקרים של העיר ישומרו עד כמה שניתן, וכי העיר לא תאבד את "הריאה" הירוקה החשובה להם כל כך.

הצעות המשתתפים:

- "חשוב למנוע הרס הטבע על חשבון התפתחותה של העיר". יש שאמרו כי יש לשמר את הטבע כמות שהוא ולא לבנות פארקים נוספים על חשבון הטבע. (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- יש לשמר את השטח הטבעי שנותר בין מתחמי הבנייה של השכונות החדשות.
- יש לשמר את היחס בין שטחי מגורים ונפח אוכלוסייה מול השטחים הירוקים והריאות ירוקות.
- חיזוק ושימור צירים ירוקים המלווים כבישים וחלקים שונים בעיר כדוגמת פארק

ז'בוטינסקי, משה דיין ועוד, (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

- מגדל צדק – אין צורך להקים בו בתי קפה ואטרקציות "נכון להשאיר אותו עם הנוף הטבעי שלו" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- חיבור המסדרון הקיים בחיבור ראש העין עם יער "קולה" והגבעות מאחורי נחשונים.
- חיבור יער ראש העין עם יער נחשונים, יער קולה ונחל שילה ברצף שבילי כורכר.
- יש צורך במיפוי ושילוט אזורי הטבע שמסביב לעיר.
- "לעצור את הנגיסה ביער ראש העין" ולהפסיק את ההרס שלו – התחושה של המשתתפים היא שאין שמירה על יער ראש העין. "כרתו כמות עצים גדולה על מנת לבנות מחלף, ניתן היה לפגוע בפחות עצים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- יש לטפל באזורים בהם נזרקה פסולת שכוסתה בחול וכתוצאה "נעלמו מרבדי החצבים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- יש לשמור ולשמר את הגבעה ליד "מועדון צוות", ברחוב שילה ("הגיל השלישי, 07/09/14).
- חשוב לשמור על שטחים ירוקים ולמנוע הפיכתם ל"שטחים חומים".
- הנגשת השטחים הפתוחים שמסביב לעיר הן להולכי רגל והן לרוכבי אופניים, דוגמה: מגדל צדק, מקורות הירקון, יער ראש העין, נחל שילה. (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

נחל רבה ומתחם הטיילת

המשתתפים התלוננו על אופן הפיתוח סביב נחל רבה, והביעו צער על הפגיעה בערוץ הנחל. "הפיתוח סביב הנחל עשה בלגאן", הפרויקט נקטע לאורכו על ידי מבנים, כביש ובית ספר. הנחל והטיילת נראים מנותקים ללא חיבור כמו גם בין האגם לעיר (בעלי עסקים, 21/09/14).

בעוד שבאזור השכונה החדשה הטיילת ראווה הרי שבחלק של השכונה הוותיקה הטיילת מוזנחת ואינה אסתטית ובשל היעדר הצללה מספקת באזור הטיילת, התושבים לא יכולים ליהנות מהאזור בשעות השמש החמות (נוער, 1/10/14).

הצעות המשתתפים:

- החייאת נחל רבה, "השתלת" דרכי גישה\שבילי הליכה לאורכו ואל השכונות.
- הזרמת מי גשמים לנחל (בעלי עסקים, 21/09/14).

- שימור והחייאת הטיילת והנחל כמו גם שיפור חזות האזור.
- ההתקנת מתקני שתייה לאורך הוואדי, התקנת סככות מוצלות, הצבת ספסלי ישיבה, הוספת צמחיה, התקנת תאורה.
- הוספת אטרקציות בטיילת כדי שיהפוך למוקד פעילות מרכזי בעיר.
- הקמת מסעדות בטיילת. בעבר הייתה מסעדה שסגרה ומחיריה היו גבוהים בכלל ובפרט עבור הנוער שמבלה באזור הטיילת רבות.
- המשתתפים מצפים לבחון עניין בזבז המים הקיים בנחל וכי שתהיה למידה מ"פרויקט פיתוח הטיילת" כיוון שיש לייעד תקצוב תחזוק עתידי לפרויקטים סביבתיים.

פארקים וגנים עירוניים

לפארקים ולגנים הציבוריים בעיר, תפקיד כפול העידו המשתתפים, הם משרים אווירת שלווה בעיר ומאפשרים גיבוש בין התושבים הנפגשים בהם, מחזקים את הקהילתיות ומעודדים את התושבים לצאת ולבלות בהם.

גם בני הנוער התייחסו לשטחים הירוקים. לדעת חלק מבני הנוער יש לעיר היצע איכותי של גנים ציבוריים ומתקני ספורט. בטיילת מתקיימים אירועים רבים והופעות. הנוער חזר וציין במפגשים ובקבוצות השונות, כי מרחבי הפארקים מאוד משמעותיים עבורם וכי הם מרבים לצרוך אותם, בין היתר בשל היעדר חלופות ראויות להתכנסות.

מספר משתתפים ציינו כי משטחי הדשא מדוללים והופכים למוקדי משיכה לכלבים העושים את צרכיהם שם. בהיעדר אכיפה, הדבר יוצר מפגע תברואתי ואסטרטגי כאחד.

המשתתפים מציעים להשקיע בפארקים ובגנים הציבוריים מחשבה ומשאבים ולהפכם לאטרקציה אשר תביא אף תיירות חוץ עירונית.

- מצבם של הפארקים והגינות הציבוריות, לוקים בחסר, אמרו המשתתפים, "רוב הגינות הציבוריות מוזנחות ואינן מתוחזקות", (לדוג' פארק בזלת) ו"אינם ירוקים מספיק" (נשים, 30/08/14).

- הנגישות לפארקים ולגינות משכונות שונות בעיר נאמר, אינה אפשרית או מורכבת. האוכלוסייה נדרשת לנסוע ברכב או בתחבורה ציבורית על מנת ליהנות מהם (נשים, 30/08/14).

- ההיצע והאיכות לא מספקים, "מגוון המתקנים דל ביותר", לעיתים מתקן אחד בלבד, ואינו מתאים לכלל גילאי הילדים (נשים, 30/08/14).

- מרבית המתקנים, נאמר, אינם בטיחותיים וחלקם שבורים ומסכנים את שלום הילדים.
- הפארקים אינם נגישים לבעלי עגלות ילדים ולאוכלוסייה בעלת מוגבלות פיזית (לדוג', הגן בה' באייר מוגבה על רמפה) (נשים, 30/08/14).
- בני הנוער התלוננו שבהעדר תאורה מספקת או תאורה בכלל בפארקים ובגינות, קיימת תחושה של חוסר ביטחון בשעות הלילה, דווקא בשעות שהפארק הופך לרלוונטי עבורם.

הצעות המשתתפים:

היצע ואיכות

- הקמת ריאה ירוקה מטופחת "כמו פארק רעננה", הנותן מענה לכלל תושבי העיר (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).
- הקמת פארק אחד מרכזי לעיר "פארק ענק", אטרקטיבי וחדשני, בעל כר דשא נרחב במיוחד שבו חלקים המיועדים לאוכלוסיות שונות ובעלי מתקנים מותאמים. הפארק יכלול בריכת דגים, מתחמים של ספורט וכו' (נוער, 01.10.2014).
- הקמת פארק ספורט אתגרי "ספורט אקסטרים" כמו קיר טיפוס, אומגות, פירמידת חבלים, נדנדת "קן לציפור" וכו' והוספת שבילי אופניים, מסלולי נסיעה למרחק, אך גם אזורים לרכיבת אופניים ספורטיבית עם אפשרות למסלולי נסיעה מעגליים. פארק התעשייה יכול להתאים.
- הקמת פרגולות הצללה בכלל ועל הטיילת בפרט, הוספת שולחנות שח מט, ברזיות וכן ספסלים במרחק לא רב האחד מהשני שיאפשרו שיח חברים (נוער, 01.10.2014).
- הקמת פינת חי ומשתלה אורגנית באחד הפארקים המאפשרת קטיפה (נוער, 01.10.2014).
- הקמת חורשות נוספות בעיר ופיתוח ריאות ירוקות בשכונה ה"וותיקה".
- הקמת פארק לבעלי צרכים מיוחדים ("דוגמה טובה קיימת ברעננה").
- לייצר הפרדה בין גני השעשועים ומתקני הספורט הפונים כל אחד בשימוש לאוכלוסייה אחרת.
- התאמת הפארקים לצרכים של ילדי תנועות הנוער הפועלים ומבליים בהם רבות. כדאי לשקול הקמתם ב"אזורים המרוחקים ממבני מגורים על מנת למנוע מטרדי רעש" (נוער, 01.10.2014).

- בניית פארקים עם תשתית ל"על האש". כמו גם "שולחנות קק"ל", שולחנות אבן וכיסאות פיקניק.
- הקמת גינות קהילתיות וגינות "אכילות" (גינות שמגדלים בהן ירקות ופירות) "היום אין, ייתכן שמשום שלרבים יש גינות וחצרות פרטיות ואין צורך בכך" (נשים, 30/08/14). יתכן שהצורך יעלה בייחוד באזורי הבנייה החדשה שם אין שטחים פרטיים. הוצע הפרויקט בת"א בו נבנה פארק גדול ובתוכו הוקצה שטח קטן לגינה קהילתית.
- התקנת שירותים ציבוריים בפארקים.
- הגדרת נושא או תוכן ייחודי ומוטיב מרכזי בגינות, בפארקים ובשטחים הציבוריים. טיפוח צמחייה במתחמים החדשים הנעדרים צמחייה. כנ"ל. (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).
- כחלק מיצירת זיקה וקשר למקום ולשימור הנוף, יצירת נטיעה קהילתית שבה תושבים יהיו הנוטעים של הצומח. (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

מיקום ונגישות

- הקמת גינות ומתחמים ירוקים נגישים בכל שכונה עבור ילדים ונוער ועבור אוכלוסייה מוגבלת.
- מניעת מטרדי רעש מדיירים המתגוררים בסמוך לפארקים ולגינות ציבוריות. יש לקחת זאת בחשבון בייחוד, עם הקמה של גינות חדשות.
- עדיפות למקם פארקים בקרבה לבניינים רבי קומות שכן דיירים בבתיים צמודי קרקע בעלי יתרון לנצל את החוץ באופן מידי לעומת דיירים המתגוררים בבניין דירות.
- מיקום פארקים באזורים בהם משפחות צעירות להן ילדים בגיל הרך.
- פיתוח שצ"פים ליד קיבוץ עינת, מדרום לנווה אפק עד מגדל צדק ולשלב במקום מרכז ספורט.

ביטחון ובטיחות

- שיפור תחושת הביטחון בגנים ובפארקים לדוגמא, התקנת תאורה ומצלמות בטיחות שתאפשר למשתמשים בגנים (בפרט לבני הנוער) נוכחות בהם בשעות הלילה.

- הגברת אמצעי הפיקוח הביטחוני באזור היער. הנוער מדווח על תחושה לא נעימה בו בשעות הלילה.
- בניית גני שעשועים תחומים על מנת לאפשר לילדים להתנהל בהם בחופשיות ובבטיחות ו"מבלי שהקרבה לנתיבי תחבורה ראשיים יסכנו אותם" (נשים, 30/08/14).

כללי

- הסדרת מתחם ייעודי לשחרור כלבים. מעבר לעובדה שזה משמר עיר נקייה קיומו מחבר בין אנשים וקהילות.
- יש להימנע מפיתוח מתקני משחקים באזורים בהם קווי מתח גבוה וקרינה.
- הודגש הצורך באכיפה של סדר וניקיון ובכלל שיפור הניקיון בגנים בעיר.

המרחב הציבורי

- משתתפים שיתפו בתחושה ש"אין תכנון ירוק בעיר", העיר "נעדרת צמחייה" (נשים, 30/08/14).
- "העיר אינה מטופחת", אמרו, "נושא הגינון העירוני אינו בסדר עדיפות בעירייה"(בעלי עסקים 21/09/14).
- קיים פער ברמת הגינון הציבורי ואיכותו בין השכונות החדשות לשכונות הוותיקות.
- צנרת ההשקיה בגינות הציבוריות אינה מתוחזקת.
- הוואדי בין השכונות החדשות לישנות מוזנח, יש צורך לטפל ולטפח את האזור.
- שטחים זנוחים- קיימים מספר אזורים בקרבת מתחמי מגורים בעיר שייעודם לא ברור והם עומדים ריקים. השטח הופך למוקד אשפה פיראטית, למרבץ צרכים של כלבים, למקום חניה לא מוסדר. צריך להפוך חלקות אדמה אלה לחניות מוסדרות חיונית (נשים, 30/08/14).

הצעות המשתתפים:

- יש לעשות שימוש ב"תכנון ירוק" כאמצעי לשדרוג אזורים שונים (כיכרות, רחובות מרכזיים, מוקדים ירוקים). לדוגמה, שתילת צמחייה טבעית של עצי פרי, צמחי

תבלין, שתילת צמחייה מקורית שנעלמה בעקבות הבינוי, שתילה של צמחייה ארץ ישראלית (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

- "העצים משרים אווירה נעימה" יש לשמר אותם ולהימנע מגיזום מוגזם "כפי שקורה בשבזי(נשים, 30/08/14).

פיתוח "הירוק" כאמצעי לחיזוק המרקם הקהילתי

המשתתפים ביקשו לשמר את ההצלחה "המדהימה", לדבריהם, של חיבור השכונות החדשות עם הוותיקות (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). ישנן דרכים שונות בעיניהם לעשות כן:

- סלילת שבילי אופניים "איכותיים" ובטיחותיים בין השכונות והתאמתם גם לשימוש קלנועיות (נוער, 1/10/14).
- סלילת שבילי הליכה בין השכונות, תוך הקפדה על תאורה.
- הקמת ראות ירוקות בין השכונות, מה שמשמש גם כאמצעי לחיזוק המרקם הקהילתי.
- יצירת רצף הליכה בין השכונות, באמצעות מעברים המחברים גם את הגינות והפארקים בהם וביניהם אל הטיילת המחברת את העיר כולה.

איכות הסביבה

רבים מהמשתתפים בדיונים העלו את החשיבות שבשמירה על איכות הסביבה. על מנת לשמור על משאבי הטבע בהם משופעת ראש העין, אמרו, חשוב להקפיד על עקרון "שימור ערכי הטבע" המתקיים כאשר נוצר "איזון בין פיתוח לקיימות". התחושה כיום כפי שהביע אחד התושבים "מרגיש שלא נעשה איזון" תושב אחר טוען "לא ניתן שיקול דעת - משאבי טבע נהרסים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

על רקע הדאגה לשטחים הסובבים את העיר, עולה הדאגה גם לצפוי בעיר בעקבות הבנייה החדשה והפיתוח המאסיבי המתלווה כמו גם ההשפעה הסביבתית על העיר. כך מוטרדים המשתתפים למשל מהרעש שייווצר בעקבות הגדלת נפח התנועה ורוחב הכבישים וכן מהסכנה האורבת לשטחים האיכותיים הפתוחים שעוד נותרו.

בנוסף העלו חששות לגבי הצפוי בעיר במהלך הבנייה עצמה. זיהום האוויר שיגבר, הרעש והאבק שייווצר. נשאלו שאלות כמו: האם יהיה קירוי לכבישים מסביב? האם הבניה נעשית על פי תקנות בנייה חדשות? האם איכות המים עלולה להיפגע?

ניקיון, מחזור והפרדת פסולת

- מספר משתתפים טענו כי אבד להם האמון בעירייה בעניין רצונה הכן להפריד פסולת. המשתתפים ציינו ש"כיום הפחים החומים והפחים הירוקים מפונים לאותה משאית זבל ומכאן שלאותו אתר פסולת" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- תדירות פינוי הפסולת קטנה כך עולה ריח צחנה.
- אין נגישות למתקני הפסולת אשר נמצאים במרחק רב ממבני המגורים.
- אין מספיק מתקנים להפרדת פסולת.
- פחי האשפה בשכונה ה"וותיקה" ניצבים על גבי המדרכות ואין להם נישות מוסדרות.
- מתקני הפסולת לזכויות ומתכת נלקחו, באזור "החטיבה" צימצמו מחצית מהמתקנים.
- חסר תהליך הסברה לתושבים בתחום.
- מצבורי עפר באזור נחל רבה, מהרמזורים לכיוון כביש 5.
- נטען כי העיר אינה נקייה. תושבים מותירים את מתקני פחי האשפה פתוחים ומאפשרים לאשפה "לזלוג" ו\או מהווים מוקד משיכה לחתולי רחוב, יחד נוצר מפגע תברואתי ומרחב מזוהם בקרבת המתקנים.

רעש

- תושבים הלינו על רעש זיקוקי דינור ויריות מכפר קאסם הסמוך.
- רעש המטוסים שעוברים בתדירות גבוהה בשמי העיר מטריד מאד את המשתתפים.

קרינה

מקרב המשתתפים עלו ביתר שאת קולות אשר ביקשו לטפל בבעיית הקרינה הקיימת בנווה אפק בשל האנטנות הגדולות ו"מסדרון" החשמל הממוקם בשכונה. "יש חשש לילדים שמשחקים מתחת לקווי מתח גבוה וקרינה". היה מי שטען בדיון כי יש לקבל בהבנה את המפגע שכן "החלופה גרועה בהרבה". נאמר גם כי היו בדיקות קרינה והממצאים העידו שהקרינה אינה בעוצמות שטוענים. אחד המשתתפים אמר כי מסדרון החשמל מהווה למעשה, "מסדרון ירוק" שלולא כן עלול להיות מבונה.

כך או כך, נאמר, "חובה לקיים הסברה בעניין" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

מים

- היזמים באזור החדש, אמרו מספר משתתפים, "פועלים להעלות את אחוזי הבנייה ובמקביל מבקשים הקלה כדי להקטין את אזורי החלחול על חשבון אזורים אחרים". הגשם אמור לחלחל באזור שבין השכונות הצבאיות לאזור שבבנייה החדשה. היזמים מבקשים שהזרם יהיה בכיוון מנוגד לחלחול – צריך למנוע זאת ולא לאפשר לדבר כזה לקרות שכן זה יפגע בסביבה באזור(כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- סמוך לכביש פתח תקוה, ליד מקורות הירקון, החומר הנשטף במקורות המים רעיל. חייבים לבדוק את רמת זיהום המים, אמר אחד המשתתפים (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

הצעות המשתתפים:

- עידוד בנייה מקיימת תוך שילוב מערכות איסוף מי גשמים, קולטים סולריים, הפרדת זבל, נגישות לאופניים וכו' (כנס, 15/09/14, חינוך והשכלה).
- הצבת מתקני מחזוריות בכלל אזורי המגורים.
- בניית חדרי אשפה והוספת מתקני אשפה באזורי המגורים.
- התקנת מתקני פסולת עם קודנים או לחילופין תשתית לפחי אשפה מוטמנים.
- שימוש בחומרים ממוחזרים בכל האלמנטים של חזות העיר, ושימוש חוזר בחומרים באופן כללי.
- קידום חיסכון אנרגטי. לדוגמה, הצבת מערכות חשמל סולריות על מבני ציבור.
- הפחתת פליטה וצריכה, לדוגמה, מתקנים לאיסוף מי גשם והתקנת מתקנים לאיסוף מי מזגנים במבני הציבור השונים.

3. תחבורה, תנועה, דרכים וניידות

מאמירות הציבור:

- "הנסיעה בתחבורה הציבורית בעיר לא יעילה ואיטית כל כך שאפשר להרגיש כמו בטיול שנתי". "לוקח שעה להגיע מבגין לבית הנמצא בנווה אפק" (נוער, 1/10/14).
- "מבחינת התחבורה העיר מתפקדת כעיירת פיתוח ולא כמו עיר במרכז הארץ" (כנס, 15/09/14, חברה).
- "חייבים לשפר את הנגישות אל ערים מרכזיות בארץ. אין אוטובוס לירושלים, לבר אילן, לשדה התעופה, ללשכת הגיוס" (נשים, 30/08/14).
- "בשישי ובמוצאי שבת, אין אוטובוסים בכלל, בלי רישיון אי אפשר להתנייד" (כנס, 15/09/14, חברה).
- "בגלל היעדר קווי תחבורה לקמפוס, יש המעדיפים לגור בפתח תקווה, משם קל להגיע לקמפוס אריאל" (צעירים, 1/10/14).
- "תשתיות התחבורה לא מסוגלות לעמוד בכמות כלי הרכב שיהיו בעתיד" (כנס, 15/09/14, חברה).

אחת הסוגיות המרכזיות ביותר שעלתה הן בקבוצות המיקוד והן בדיונים שהתקיימו במסגרת הכנס, היתה סוגיית התחבורה הציבורית, זו המקשרת בין השכונות וגם זו המקשרת את ראש העין לסביבתה. אין ספק שסוגייה זו מעסיקה רבים מתושבי העיר ובעיקר את הילדים, הנוער, הצעירים והסטודנטים חסרי הרכב. עם זאת, מצאנו גם אוכלוסייה בוגרת ומבוגרת, אשר מעוניינת להתנייד בתוך העיר או מחוצה לה בתחבורה ציבורית, לצורך הגעה לעבודה, לקניות או לכל שירות אחר ולמעשה נדרשת לבזבז זמן יקר כדי להגיע למחוז חפצה.

ראש העין ממוקמת במרכז הארץ, מה שמקנה לעיר על פניו, נגישות ומאפשר באופן עקרוני, הגעה מנקודה לנקודה בזמן מהיר, במידה ומשתמשים ברכב פרטי. היעדר תחבורה ציבורית יעילה בתוך ומחוץ לעיר, גורם לתושבים להשתמש ברכבם הפרטי ובנוסף מרחיק תושבים פוטנציאליים מלהתגורר בעיר בכלל, כך אמר אחד המשתתפים.

המשתתפים ציינו כי מערך התנועה בראש העין, לרבות התחבורה הציבורית, הניידות, ותשתיות הדרכים בעיר, אינם תואמים את הצרכים של התושבים וכי הוא נשאר "מעודכן" לשני העשורים הקודמים" (נשים, 30/08/14).

חשש גדול עלה בקרב המשתתפים בקבוצות על שצפוי לעיר ולבאים בשעריה, עם האיכלוס המאסיבי של השכונות החדשות. החשש הוא מעומס משמעותי על הדרכים

בתוך העיר עצמה כמו גם על הכניסות והיציאות והדרכים המובילות לראש העין וממנה החוצה.

מימין לשמאל: תחנת ראש העין צפון ותחנת ראש העין דרום.

מערך התחבורה הציבורית (תח"צ)

ניתן לומר כי כל המשתתפים הביעו אי שביעות רצון מאיכות שירותי התחבורה הציבורית בעיר. נאמר, כי מערך התחבורה הציבורית בעיר לוקה ותושבים רבים בעיר, בפרט נשים, זקנים, בני נוער ובעלי צרכים מיוחדים המשתמשים העיקריים של התחבורה הציבורית בעיר, הם הנפגעים העיקריים של תשתית לקויה זו.

המשתתפים ציינו כי עומס הרכבים הפרטיים על הדרכים כפי שקיים בעיר היום, הינו תוצאה ישירה של מערך התחבורה הציבורית (תח"צ) הלקוי. היעדר מערך תחבורה הולם מייצר אצל התושבים תלות ברכביהם הפרטיים. כך לדוגמה הורים נאלצים להסיע את ילדיהם לבתי הספר כיוון שהתחבורה הציבורית ליעד זה אינה יעילה, סטודנטים נאלצים להשמש ברכב פרטי כיוון שהתחבורה הציבורית לתחנת הרכבת אינה יעילה.

התופעה בולטת במיוחד בסופי שבוע כאשר ציבור המבלים נאלצים להסתמך על רכבם הפרטי בהעדר תחבורה ציבורית או מוניות שירות הפועלים בשבת².

הכרחי לתכנן מחדש את מערך התחבורה הציבורית בעיר ולהפכה לאיכותית, נגישה, חכמה ויעילה. "מה שיהפוך לכלכלי גם עבור חברות ותאגידי התחבורה הציבורית". "יש

² יש לזכור כי לא לכולם רכב פרטי. צעירים ובני נוער בעיקר, נאלצים למצוא חלופות בילוי בעיר עצמה.

לייעל את התחבורה הציבורית כולה" ולא רק שינוי של מערך האוטובוסים, יש לחשוב, כך אמרו, על אמצעי תחבורה ציבורית נוספים" (צעירים, 1/10/14).

היו שטענו כי מערך התחבורה הציבורית, צריך שינבע, ממיקום המרכז העירוני, אופן פריסתו ונפח השירותים שהמרכז יציע לתושבים.

מסלולים

מערך התח"צ אינו יעיל ואינו מותאם לצרכי האוכלוסייה הן בתדירות הגעת קווי האוטובוס והן במסלולי הקווים עצמם.

"קווי התחבורה בעיר הם מאספים ואין קווי תחבורה ישירים". מסלולי האוטובוסים מקיפים את העיר והנסיעה הופכת למייגעת וארוכה גם במרחקי נסיעה קצרים. התחושה ש"מטיילים בכל העיר" זמן רב נגזל מהנוסעים (נשים, 30/08/14).

בנוסף נאמר שקווי התחבורה נוסעים רובם, על תוואי אחד המייצר עומס תנועה רב.

דוגמאות בולטות:

- משתתפים ציינו כי נסיעה בקו מספר 1 שמשמש כקו פנימי, אורכת זמן רב מידי בשל מסלול נסיעה ארוך במיוחד. "הנסיעה אורכת כשעה" עד תחנת הרכבת וגורמת לאיחור/ "פספוס" הרכבת. "נוצר מצב אבסורד ממש טיול שנתי" אמרו, משך הנסיעה מהעיר אל תחנת הרכבת ארוך יותר מהנסיעה ברכבת מראש העין אל תל אביב (כנס, 15/09/14, חברה).
- הקווים 27 ו- 250, 300 ו- 282 הינם בעלי מסלול נסיעה ארוך במיוחד בתוך העיר, כאשר האוטובוס עובר בשכונות רבות. נסיעה עם שני הקווים האחרונים, מובילה ליציאה מאוחרת אל כביש 5 ולפקקים ארוכים מאוד על אף עלייה בשעה מוקדמת לקו האוטובוס.
- "אין לבני הנוער בעיר קווי אוטובוס או מוניות שירות הנגשים למרכז ראש העין" ולכן הם נאלצים ללכת רגלית למרכז העיר (נשים, 30/08/14).

הצעות המשתתפים:

- להפעיל 3 קווים כפי שנהוג היום (קו 1,2 ו- 7) אך במתכונת משופרת, על ידי קיצור הנסיעה שלהם בתוך העיר, וקביעת מסלולי נסיעה בתוך השכונות.
- לקבוע ששלושה קווי אוטובוס יצאו אל מחוץ לראש העין מאזור בית העלמין.

- קו 1 וקו 2 יפעלו לכיוון הרכבת כאשר ב"הלוך" תהיה אפשרות ל"עלייה בלבד".
- הקצאת קו חזרה מהרכבת ל"הורדה בלבד".
- הפעלת קו מהיציאה בכביש 5 אל פתח תקווה.
- קיצור חלק מהקווים הקיימים ובהם קו 27.
- יש צורך בתחבורה פנים שכונתית שתחבר בין השכונות באופן יעיל ובמסלול קצר.
- הוספת קו תחבורה ישיר שיאפשר הגעה ישירה לפארק התעסוקה.
- מסוף התחבורה שנבנה בקצה רח' רביבים, לא מתחבר לשום מקום.
- הוצע להקים מערך הסעות או קווי אוטובוס ייעודיים לתלמידי בתי הספר בלבד בשעות הרלוונטיות. "קווים אלה יכולים לשרת את הנוער גם לצורך יציאה לפעילויות בתנועות הנוער ובזמני החוגים" (נוער, 1/10/14).
- הקצאת נתיבים ייעודיים (צבועים) לתחבורה ציבורית בפרט בשעות העומס, בבוקר למוסדות החינוך, ביציאה מהעיר). (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).
- הגברת המודעות לשימוש בתחבורה ציבורית. (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

תדירות

תדירות קווי האוטובוס "נמוכה מידי" אמרו המשתתפים. בקווים הנוסעים אל ומבתי הספר נוצר עומס בשעות סיום הלימודים בעיקר, והנוסעים נדחקים יחד עם התלמידים.

הצעות המשתתפים:

- הוצע להגביר את התחבורה הציבורית בשעות שיא.
- קו 2 – ישנן שעות בהן הקו לא נכנס לרחוב ה' באייר למרות שיש צורך בכך.
- בני הנוער ביקשו לסנכרן ולהגדיל תדירות הגעת האוטובוסים לנקודות האיסוף הרלוונטיות בשעות התחלה וסיום של יום הלימודים בחטיבות הביניים ובתיכון בגין.

נגישות

- חסרים קווי תחבורה למקומות מרכזיים בעיר ומחוצה לה, אמרו המשתתפים. לדוגמה, היעדר תח"צ למוסדות חינוך, ליציאה אל מחוץ לעיר (נוער, 1/10/14).

- המרווחים בין התחנות "לא הגיוניים" כמו בשכונת נווה אפק (קו 27), ודורשים ממשתמשי התח"צ הליכה ארוכה מהתחנה למחוז חפצם" (נוער, 1/10/14).
- מערך התח"צ אינו מתאים לבעלי צרכים מיוחדים שאינם מחזיקים רכב, זאת משום הקושי בעליה/ירידה מהאוטובוס למדרכה או מטעמי נגישות מהתחנות ואליהן.
- חסר חיבור נדרש בין השכונות הישנות לחדשות ואל בתי ספר מסוימים בתוך ראש העין (דוגמה בי"ס טל)"(נשים, 30/08/14).
- יש צורך להנגיש באמצעות תח"צ אזורי בשימוש שכיח שהם נעדרים תחבורה ציבורית (לדוגמה: סניף "שיווק השקמה" רמי לוי) (הגיל השלישי, 07.09.14).

כללי

- הוצע להתייחס בכובד ראש לתוצאות סקר הרגלי הנסיעה, של התושבים בנסיעה בתחבורה ציבורית, שנעשה לפני כשנה, לשם תכנון נכון והתאמה של מערך קווי הנסיעה, התדירות, והצורך של התושבים.
- במידה ותופעל תח"צ בשבת "חשוב לכבד את שומרי השבת"(כנס, 15/09/14, תחבורה). ניתן להפריד בין אזורי הנסיעה כך שלא תתאפשר כניסה של תח"צ לאזורי המגורים של שומרי השבת.
- יש להתאים את מערך התחבורה הציבורית לתושבי השכונות "המתבגרות" גבעת טל ונווה אפק למשל. יש לקחת בחשבון את צורכי הניידות ואיכות התחבורה הציבורית הנדרשת בשכונות אלה. "הנושא קריטי ומחייב התייחסות כבר כעת"(כנס, 15/09/14, מגורים).
- יש לחשוב על הפעלה של מערך מוניות שירות, בהיעדר מערך אוטובוסים מספק.
- יש לשקול שילוב תחבורה ציבורית חשמלית.
- הקמת תחנה מרכזית לעיר ברמה גבוהה.

תחבורה ציבורית בין-עירונית

הנגישות לערים אחרות לתלויים בתחבורה ציבורית, אינה נוחה, בלשון המעטה, אמרו המשתתפים. כך לדוגמה, רופאים ואחיות המתגוררים בעיר חסרי אפשרות להגיע למקום עבודתם בערים הסמוכות, באוטובוס אחד. כמוהם גם חיילים, תלמידים וסטודנטים אשר לומדים מחוץ לעיר" (נשים, 30/08/14).. בשתי הדוגמאות, נאלצים התושבים המעוניינים להגיע אל ערים מרכזיות (ירושלים, אשדוד וכו'), להרחיק ולנסוע עד הישוב הסמוך אלעד או לפתח תקוה ולהשתמש במערך

התחבורה הציבורית הקיימת בהן ומהן להגיע אל יעדים רבים בארץ.

עולה צורך ממשי לשפר את הנגישות אל ערים מרכזיות בארץ ולאזורים סמוכים לעיר (אזור השרון, כפר סבא, רעננה, הרצליה, אלעד, שוהם, הוד השרון, פארק אפק, בר אילן, שדה התעופה, סירקין, לשכת הגיוס. לאוניברסיטאות באזור, למכללת אריאל, לתל השומר ולבית החולים" (נשים, 30/08/14).

- אחדים מהמשתתפים מסרו שאינם מאמינים או שאינם סומכים על הרכבת כאלטרנטיבה ראויה להגעה למקום עבודתם מחוץ לראש העין (כנס, 15/09/14, תחבורה).

- בעוד שהמרחק של ראש העין לאזורים רבים במרכז הארץ אינו גדול, בכל זאת נאלצים התושבים לצאת מהבית זמן רב לפני המועד הרצוי להגעה ליעד (כנס, 15/09/14, חברה).

הצעות המשתתפים:

- יש צורך בקווים ישירים אל אזורי תעסוקה מרכזיים בשעות היציאה\חזרה מהעבודה או לחלופין הקמת מערך מוניות שירות.
- מתבקש להוסיף נתיב תחבורה ציבורית (נת"צ) בכביש 5 וליעדו לתח"צ בלבד, אמרו.
- לפתח מערך הסעות מיוחדות לתלמידים וסטודנטים הלומדים מחוץ לראש העין.
- הוספת קווים ישירים לת"א מעבר לאלו בשעות 06:00 ו 18:00.
- יש לשפר את הממשק בין תחנת הרכבת כמסוף לתחבורה הציבורית, בסגנון חנה וסע.
- בני הנוער ביקשו לקיים מערך הסעות לים, לא רק בקיץ, ובמחירים שווים לכל נפש.
- הפעלת קווי תחבורה ציבורית בשבת ליעדים המתאימים לבני נוער וצעירים ובתדירות מתאימה.
- הגברת התחבורה הציבורית בימי שישי – "מייבשים אותנו בימי שישי", כך הגדיר את הנושא אחד מתושבי העיר שהשתתף בדיון (כנס, 15/09/14, תחבורה).
- הגברת תדירות התחבורה הציבורית בהתאם לצורכי הנוסעים, בפרט לילדים ונוער אשר זקוקים לתח"צ על מנת להגיע לאזורי הבילוי והפנאי בשעות אחה"צ, הערב והלילה.

- יש לסנכרן שעות היציאה וההגעה של האוטובוסים אל תחנת הרכבת וממנה בהתאם לזמני הרכבת(כנס, 15/09/14, תחבורה).
- תושבים לא מעטים מבקשים להנגיש את הרכבת ולאשר העברה של תחנת הרכבת למקום קרוב יותר לעיר. (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).
- הפעלת קו רכבת מת"א אל תוך ראש העין הישנה (הרב אדמוני, ישיבת מועצת המנהלים). (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

כללי

- בתנאי שאכן ישתפר מערך התחבורה בעיר, יהיה צורך לעודד שימוש בתח"צ. "רצוי להציב יעד שלפחות 40% מהתושבים ישתמשו בתח"צ ליעדים חוץ עירוניים", נאמר (כנס, 15/09/14, חברה).
- מחירי הנסיעה המשולבת של הרכבת עם האוטובוס יקרים במחירים לנסיעה בתחבורה פרטית. יש לדאוג להוזלת התעריפים כדי לייצר כדאיות בנסיעה בתח"צ.

תשתיות התחבורה והדרכים

- המשתתפים הביעו חשש כי העיר אינה מוכנה לקלוט את המאסה של התושבים שיאוכלסו בעיר בשנים הקרובות. תשתיות הכבישים בשכונות, בכניסה וביציאה מהעיר, לא יוכלו לעמוד בעומסי התחבורה שקיימים, יש לציין, כבר היום.
- פקקים נוצרים בסמיכות למוסדות ציבור לצידם אין מפרצי חנייה לאיסוף או הורדת נוסעים. פקקים "גם בדרך ואדי רבה" (כנס, 15/09/14, תחבורה).
- עומסים כבדים במיוחד מורגשים בשעות שיא, ביציאה של רחוב יהודה הלוי לכביש 444, ביציאה מרחוב קיבוץ גלויות לכביש 5, לכיוון אלעד וביציאה באזור התעשייה יד יצחק.
- כביש 5 לא סופג את כמות המכוניות שיש, הכביש מוצר לנתיב אחד ונוצרים פקקים אדירים. הדבר עלול להחמיר כשהעיר תגדל" (נשים, 30/08/14).
- יש בעיר צמתים מסוכנות ודרכים לא תקניות, המהוות מטרד וסכנה.
- ישנן דרכים בעלות שני נתיבים המתמזגים לנתיב אחד לקראת מעגל תנועה מה שיוצר צוואר בקבוק ובמקרים מסוימים אף בעיה בטיחותית למשל בכביש 10, כביש 444.

- חציית כבישים רחבים מסוכנת בייחוד לזקנים וילדים ובעלי צרכים מיוחדים, בשל התחבורה הסואנת בהם (לדוגמא, שבזי, יהודה הלוי, ז'בוטינסקי).
- הנסיעה בחלק מהצירים הראשיים בעיר לא נוחה שכן בנוסף להיותם צירים יש בהם מהמורות (במפרים).
- צירי תנועה מרכזיים בעיר, בעיקר בשכונה "הוותיקה", צירים ומהווים סכנה בטיחותית.
- בקטע הכביש המתפצל מכביש 5 מכיוון נווה אפק ורחוב דן קיימת כיכר שאינה מתפקדת ככיכר כלל.
- ישנם אזורים בהם הנהגים נוסעים מהר מאוד.

הצעות המשתתפים:

- בעיר, ריבוי קלנועיות, המהוות מטרד לרכבים וסכנה למשתמשים בהן. "חייבים לייצר הפרדה" והתאמה בין התשתיות של אמצעי התחבורה הקלה (קלנועיות, אופניים וכו') והכבדה (מכוניות, אוטובוסים, אופנועים וכו') (כנס, 15/09/14, תחבורה).
- יש לייצר מפרצונים או כבישים פנימיים לילדים העולים/היורדים מרכב הוריהם או מ"תחבורה משתפת" פרטית (carpool) בסמוך לבתי הספר.
- בניית חומות מונעות רעש באזורי מגורים לצד כבישים ראשיים שיבנו עם הרחבת העיר.
- הוצע לשלב כיכרות או רמזורים כתחליף לתמרורי עצור (דוגמה, ה' באייר ובזק, כיכר שבזי פנייה לתורי זהב אוהלי קידר).
- הוצע לייצר מקומות ייעודיים לעצירת רכבים פרטיים גם במעגלי תנועה, לצורך עליה וירידה מהמכונית.
- יש ליצור תיעדוף לרמזורים על צירים העמוסים כמו בכניסה וביציאה מהעיר.
- במקומות אלה צריך להוסיף מעגלי תנועה רחבים, כפי שנעשה במעגל התנועה של חליליות.
- חשוב ליצור חיבור ישיר לתחנת הרכבת.
- כדאי להחיות ולהשמיש את קו הרכבת הישן הנמצא בתחנת ראש-העין דרום מול העיר הוותיקה.

- יש צורך בכביש גישה מהעיר לשווק השקמה – רמי לוי, לפארק אפק – "לב הארץ".
- בתכנון צירי התנועה בעתיד, יש להימנע מצירי תנועה גדולים וסואנים, במידה ויהיו כאלה יש להתייחס ליכולת האוכלוסייה לחצות אותם בביטחה.
- יש צורך לשפר את תשתיות המדרכות כך שיהיו בטיחותיות ומותאמות להולכי הרגל, לבעלי עגלות כמו גם לציבור בעלי הצרכים המיוחדים.
- נדרשת הרחבה של כבישים עמוסים בעלי נתיב אחד, אמרו, גם אם יבוא על חשבון שטחי קרקע פנויים.
- עלתה בקשה להתנות את בניית השכונות החדשות בעיר, בהוספת לפחות 2 נתיבי תחבורה לכביש 5.

כללי

- עידוד שימוש בתחבורה משתפת פרטית (carpool), בעיקר בשעות היציאה והחזרה מהעבודה בהן העומס הוא רב.
- כיום כמו גם בעתיד הלא רחוק, אמרו המשתתפים בדיון, חלקים מהעיר יראו כ"אתר בנייה", מצב שעלול לסכן את התושבים. יש למנוע מעבר של כלים כבדים דרך העיר ולהציע דרך חלופית לאזורי הבנייה.
- בעלי טרקטורונים עושים שימוש בנתיבי התחבורה תוך עריכת תחרויות ("רייסים"), ומסכנים שלום התושבים, חשוב לאכוף ולהחמיר בענישה.
- יש לבחון קיצור זמני הגעה לערים סמוכות מבלי להעמיס יותר על הצירים הקיימים.
- יש לטפל בשילוט התמרורים.

תחבורה ברחוב שבזי

רחוב שבזי מהווה עורק מרכזי בתוך העיר התופר את העיר הוותיקה עם העיר החדשה. ריבוי מוסדות הציבור והמסחר שלאורכו הופכות אותו בעל כורחו, כיום, להיות השדרה הראשית אם לא "מרכז העיר" של ראש העין. על רקע זה נוצרים עומסי תנועה ומצוקה של חניות, בעיקר בימי שישי באזור המרכז המסחרי.

הצעות המשתתפים:

חניות

- הוצע לבנות חניון תת קרקעי באזור, "אם רוצים להפוך את שבזי למרכז עיר רלוונטי"(כנס, 15/09/14, חברה). לחלופין הוצע, שהעירייה תדאג להקצות מקומות החנייה נוספים או תתגבר אזורי חנייה קיימים.
- סלילת שבילי הליכה ואופניים.
- הוצע לחייב בעלי עסקים לדאוג לחניות עבור לקוחותיהם.
- היו שהציעו להכשיר אזורי חנייה באזורים הצדדיים לציר שבזי. לדוגמה באזור של בית מורשת יהדות תימן או מאחורי "גרמה".
- חשוב להביא בחשבון הקצאת מקומות חנייה לבעלי צרכים מיוחדים וקשישים.

תשתיות

- הועלתה הצעה להפקיע שטחים על מנת להרחיב את הכביש.
- יש לתכנן היטב את השילוב של התחבורה הציבורית והפרטית בציר שבזי.
- יש החושבים שכדאי שהציר יהיה חד כיווני ויאפשר נסיעה לתחבורה ציבורית בלבד.
- הוצע שלאורך ציר שבזי תותקן מערכת רמזורים מתואמת, באמצעות "גל ירוק".
- "כיוון שרחוב שבזי הינו צר ואמור לשרת תחבורה ציבורית ובעלי רכבים פרטיים ופחות לשרת הולכי רגל ורוכבי אופניים"(כנס, 15/09/14, תחבורה).
- בהנחה ששבזי יתפתח כאזור מסחרי הוא יהפוך לסואן וממילא יהיה קשה לעבור בו. "זה לא יהיה שפוי לייצר ברחוב שבזי עורק תחבורה"(בעלי עסקים 21.09.14). משום שכך ציינו בעלי העסקים שחובה לתת מענה לבעיית עומס התחבורה העלול להיווצר בציר\עורק פעילות זה.

אופניים

המשתתפים בדיונים ביקשו לפתח בעיר שבילים לאופניים במקביל לצירי תנועה, מסביב לשכונות, בתוך השכונות, וברחובות ראשיים, כך שיחברו את כל העיר. המשתתפים ביקשו להדגיש כי יש לתכנן נכון את התוואי ולהימנע ממקטעים בהם יאלצו הרוכבים "לטפס" בקטע דרך תלול המקשה על הרכיבה.

בעניין זה ציינו, כי רכיבה על אופניים פחות פרקטית עבורם כיום, שכן העיר מרובה בעלויות ובשל התחבורה הלקויה בעיר, ההורים נדרשים להסיעם כמעט לכל מקום (חברים, חוגים בית ספר). פיתוח שבילי אופניים יכול להיות אמצעי תחבורה פרקטי ביותר עבורם, אמרו, על פני שימוש בתחבורה ציבורית או "שימוש" בהורים כנהגים.

הצעות המשתתפים:

- סלילת נתיבי רכיבה לאופניים ולקלנועיות לאורך עורקים מסחריים בהם חנויות רציפות, כמו ברחוב פוקס בת"א.
- התקנת מתקני אופניים ישפרו מאוד את מגבלות הניידות ויהוו פלטפורמה לרכיבה בשעות הפנאי לכלל התושבים, מבוגרים ילדים ונוער.
- חיבור שביל האופניים אל רציף הרכבת, הכרחי אמרו.
- ישנה הזדמנות ליצור חגורה מכביש 5 שתקיף את העיר ממזרח ותסגור דרומה למגדל צדק, מה שיאפשר שטח טיולים גדול ללא כניסה לרכב, תוך שילוב שבילי הליכה ושבילי אופניים.

חנייה

כתוצאה ממערך התחבורה הלקוי ומטעמים נוספים, נאלצות משפחות רבות להחזיק בבעלותן אף יותר משני כלי רכב, מה שיוצר מצוקת חנייה. התושבים הביעו דאגה מכך שכמות כלי הרכב בעיר תגדל ובהתאם, הדרישה למקומות חנייה. כמו כן באזורים בהם מצויים עסקים נוצר מצב שמצוקת החנייה מדירה את הלקוחות מלהגיע לעסקים ובכך אלה נפגעים כלכלית. ישיבת הנהלה. (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

מקומות בהם מצוקת חנייה בולטת:

- בקרבת מבני המגורים
- אזור התעשייה הישן
- בסמוך לחנויות : ויקטורי, יינות ביתן (היה חניון שנסגר לאחרונה)
- רחובות: שבזי, צה"ל, החליל
- בגבעות
- במרכזים המסחריים (לדוגמה בשיווק השקמה).
- באזור הקנטרי קלאב

- במרכזים המסחריים בגבעת טל, בנווה אפק, גבעת הסלעים, מצפה אפק, קניון הסלע (בימי שישי במיוחד)
- באזור השוק העירוני (בימי שישי)
- באזורי בילוי, לדוגמה "בקפה קפה"
- היצע החניות בסמיכות לבתי הספר דל ביותר. חלק מתלמידי התיכון מגיעים לבית הספר עם רכב משלהם. הדבר מייצר בעיה בטיחותית ולא פעם נגרמות תאונות.

הצעות המשתתפים:

- באופן כללי, יש להוסיף מקומות חנייה בעיר.
- אחד המשתתפים הציע לסמן חניות בכל הרחובות, במטרה להביא לניצול מרבי ונכון של שטחים המיועדים לחנייה. בייחוד, חשוב לסמן מקומות חנייה ייעודיים לבעלי צרכים מיוחדים, להורים עם עגלות, ולקשישים, בסמיכות למרכזי קניות.
- הקמת חניונים במתכונת "חנה וסע".
- הקצאת מקומות חנייה נוספים ליד בתי הספר ביניהם ב"ס בגין.
- הכרחי להסדיר את החנייה ברחוב שבזי. יש לדאוג לחניות תת קרקעיות כדי להפוך את רחוב שבזי רלוונטי כמרכז עיר. (כנס, 15/09/14, חברה).
- שיפור מערך התחבורה הציבורית יעודד אנשים להשתמש בה ובאופן ישיר אחד היתרונות לדוגמה, ש"שטח החניון יתפנה באזור תחנת הרכבת" (כנס, 15/09/14, תחבורה).
- באזורי בנייה רוויה, להגדיר אזורי חנייה ציבורית שתיתן מענה לבעלי דירות שיש להם יותר ממכונית אחת. ישיבת הנהלה. (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

תחבורה ציבורית לנוער ולצעירים

משתתפים טענו שלא די בכך שלעיר אין פלטפורמה מספקת לחינוך, השכלה ובילוי עבור נוער וצעירים בעיר, אלא שהיעדר דרכים להתניידות יעילה, הופכים כל יציאה מהעיר למורכבת ביותר. עבור חסרי רישיון ורכב, יציאה מהעיר הופכת למשימה מורכבת כשעומדת לרשותם האופציה היחידה והיא השימוש בתחבורה ציבורית. עבור בני נוער וצעירים, באופן מיוחד, מהווה הדבר, אתגר ממשי, (נוער, 1/10/14).

הנסיעה יקרה קובלים המשתתפים, ועל כך נוסף מכשול הזמן הקצוב העומד לרשות הנוער והצעירים, בהיבט של שעות פעילות התחבורה הציבורית. אחד הצעירים התלונן ש"במהלך השבוע האוטובוס האחרון ב-21:30. זה לא ריאלי. הצגות רק מתחילות בשעה 19:00". בנוסף, הנוסעים נאלצים להתמודד עם מסלולי נסיעה ארוכים הן בתוך העיר והן מחוצה לה עובדה המצמצמת את סיכוייהם להגיע בזמן ל"אוטובוסים האחרונים" (נוער, 1/10/14).

מעבר לכך שזוהי נסיעה הגוזלת זמן יקר מהבילוי עצמו, "הנסיעה לתל אביב אורכת כשעתיים", שכן מחייבת שימוש בשלושה אוטובוסים (נסיעה אל פתח תקווה, משם נסיעה אל ת"א ונסיעה נוספת בתוך ת"א עצמה), (נוער, 1/10/14).

בני נוער נמנעים מלצרוך בילוי אם הדבר מצריך מהם נסיעה באוטובוס אל מחוץ לעיר. ביטא זאת היטב נציג הנוער העובד והלומד באומרו "אני לא רואה את עצמי ביום שישי עולה על אוטובוס לבלות עם חברים בחוץ" (כנס, 15/09/14, חברה).

הצעות המשתתפים:

- יצירת תשתית להסעות מוסדרות למקומות בילוי עבור בני הנוער.
- הפעלת תחבורה ציבורית בשישי – שבת, חלק מבני הנוער והצעירים הביעו התנגדות להפעלת תחבורה ציבורית בשבת שכן "זה יפריע לשקט האופייני לעיר ולציבור הדתיים ושומרי המסורת" (נוער, 1/10/14). על רקע זה הועלתה הצעה לקיים מסלולי נסיעה חלקיים ולא מלאים בשישי שבת והימנעות מנסיעה באזורי מגורים של "דתיים" (כנס, 15/09/14, תחבורה).

תחבורה ציבורית לבעלי צרכים מיוחדים

משתתפים במפגש של בעלי צרכים מיוחדים התרעמו שראש העין "מפגרת" אחרי ערים אחרות בארץ מבחינת הנגישות שלה, הן בתשתית הדרכים והן בגישה למבנים ציבוריים. העדר הנגישות פוגע בעיקר באוכלוסיית הזקנים, משפחות עם תינוקות בעגלות, נכים ובעלי הצרכים המיוחדים בכלל.

על מנת לספק פתרונות מתאימים לסוגיית הנגישות הפיזית בעיר, הציעו המשתתפים, ו"לא בפעם הראשונה", להקים פורום עירוני, בסיוע האגף לשירותים חברתיים בעירייה ובהשתתפות נציגי ציבור רלוונטיים. היוזמה לא צלחה משום מחסור במשאבים כלכליים, אמרו (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).

התושבים העלו סוגיות רבות של מפגעי נגישות במרחב הציבורי, בנגישות אל מבני ציבור ותוך המבנים עצמם.

נגישות במרחב הציבורי

- מערכת ניקוז מי הגשמים הקיימת בכבישים גורמת למקל נחירה של לקויי הראייה להישבר, כמו כן פתחי הניקוז אינם מכילים את המים הניגרים לתעלות הניקוז והעוברים נרטבים.
- מיקום נמוך של שילוט ותמרורים, לאורך ובמרכז המדרכות, גורם לאוכלוסייה לקוויית ראייה להיתקל בהם. באופן דומה מיקום הספסלים, חניית רכבים על מדרכות, פחי האשפה, שורשי עצים בולטים ומרחבי הגינון הציבורי והפרטי הגוזמים נמוך או הפולשים למרחב ההולכים, מהווים מכשול לאוכלוסייה בכלל ולאוכלוסיית ליקויי הראייה בפרט.
- מדרכות בעלות מפרצוני חנייה גורמות לכך שברמה הטכנית לא ניתן למקם פסי סימון לליקויי הראייה.
- ברחובות רבים בעיר המדרכות אינן מאפשרות מעבר תקין ועל כן נאלצים רבים בעלי כיסאות גלגלים לרדת אל הכביש על מנת להתקדם בתנועתם.
- בשל היעדר כמות מספקת של רמפות ובמקומות מסוימים היעדר רמפות בכלל, נאלצים לעיתים בעלי כיסאות גלגלים להתקדם מרחק מה על גבי הכביש כדי לאתר רמפה או כדי למצוא עלייה מאולתרת המאפשרת עליית כיסא הגלגלים למדרכה.
- באתר נחל רבה באזור הגשרים (גבעת הסלעים) ישנה בעיית גישה לבעלי כיסאות גלגלים ולבעלי לקות ראייה. "חציית הגשר אינה אפשרית כיוון שהמדרגה במקום גבוהה" (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14) ולא ניתן לטפס אליה וכן בשל הימצאות מכשולים בדוגמה של יתדות ברזל ואבני בטון עגולות לחסימת מעברים.

תשתית

- עסקים רבים בעיר לרבות חנויות אינם נגישים ואין רמפות המאפשרות כניסה אליהן.
- בולט המחסור בחניות ייעודיות לנכים בקרבת מוקדי שירות וליד פארקים עירוניים.
- השילוט לחניות נכים לוקה ואינו בולט מספיק.
- השוק, הנגישות אליו לא פשוטה ומערך החנייה לא מותאם לבעלי צרכים מיוחדים.

הצעות המשתתפים:

- מוצע שלאורך מעברים למבני ציבור, לפני ירידה למעברי חצייה, לאורך מעבר החצייה ובמרכזו, יוטבע פס סימון במרקם "פסים" (פס וקטני) הניתן למישוש על ידי מקל נחייה או כף רגל.
- חיוב בעלי עסקים למקם רמפות בכניסה לבית העסק כתנאי לקבלת רישיון עסק, ובכלל אכיפת החוק בהקשר של מחויבותם לבעלי צרכים מיוחדים.
- הוצע להשתמש בתוכנית, שנכתבה על ידי עינת יאיר- יועצת נגישות, העוסקת בהנגשת ראש העין לתושב ושהוגשה לעיריית ראש העין כמסמך מלווה לתוכנית המתאר בנושא הנגשה (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).

4. פיתוח כלכלי: מסחר, תעסוקה, תעשייה

גדילתה הצפויה של העיר, לאור הבנייה של השכונות החדשות, מהווה אתגר גדול לקברניטי העיר ומהווה, למעשה, הזדמנות למינוף הפוטנציאל גם בתחום הכלכלי. ניתן לומר שתושבי העיר מודעים לשינוי הדרמטי הצפוי ומצפים להתפתחותה של העיר בכל הנוגע להקמתם של מרכזי קניות ובילוי, שידרוג אזור התעשייה ופתיחה של מקומות עבודה חדשים בעיר עצמה.

לצד הציפייה, ניתן לשמוע חשש רב, מאיבוד הציביון ותחושת הכפריות בעיר וכן עלה חשש מצד חלק מבעלי העסקים, מהאופן בו יעשו הדברים, לאור ניסיון העבר.

מסחר

מאמירות הציבור:

- "בעיר חסרים שירותי מסחר בסיסיים, אנחנו נאלצים לצאת מהעיר למרכזי קניות בישובים סמוכים". (נשים, 30/08/14)
 - "בשבת מתרחשת נדידה של תושבים לכפר קאסם שם החנויות והעסקים פתוחים" (נשים, 30/08/14)
 - "הרחובות הראשיים חייבים להיות העורק המרכזי של הכלכלה בעיר צריך לבנות בהם משרדים, בתי קפה, הלבשה..". (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי, רקמה עירונית).
- אחת הסוגיות הבולטות אשר עלתה ברוב קבוצות הדיון היתה סוגיית המסחר והשירותים הקיימים או נכון יותר לומר, החסרים בעיר. על אף שראש העין מוגדרת כעיר, הרי שבכל הנוגע להיצע שירותים ומסחר, טוענים התושבים, יש מחסור גדול. חסרות בעיר מגוון חנויות ורשתות שניתן למצוא כמעט בכל עיר, רשתות סופר ארציות, חנויות טקסטיל, חנויות מתחום הטכנולוגיה, מתנות, תכשיטים ועוד. (נשים, 30/08/14)
- מחסור בשירותי מסחר ובעסקים בכלל, לצד העובדה שהעיר "שומרת שבת", יצרו תופעה של "נדידת תושבים בשבת בעיקר, שיוצאים לקניות ולסידורים בכפר קאסם" הגובל עם ראש העין. המקום מהווה אלטרנטיבה זולה בשבת לאוכלוסייה החילונית וכן על פי הדוברים, היצע שירותים רחב כגון: מוסכים, גרים, אינסטלטורים, בתי-דפוס, רופאי שיניים וכו'. (נשים, 30/08/14)
- המשתתפים בדיונים, הדגישו את רצונם להמשיך לחיות באווירה כפרית האופיינית לעיר אך הכרחי אמרו, שהעיר תספק שירותי מסחר כפי שכל עיר מודרנית מספקת. בקבוצת הצעירים נשמע קול שאמר "מגוון החנויות הקיים בעיר היום, סביר, אך לא מספיק לעיר שעומדת לשלש את עצמה" (צעירים, 1/10/14)

- מרכזי המסחר בראש העין כולה, נאמר, הם "חלשים עסקית ואינם אטרקטיביים לכן הם כושלים". (נשים, 30/08/14)
- בראש העין מחסור בשטחים או מבנים להשכרה לטובת מסחר ועסקים, ובפרט במרכז, בשכונה הוותיקה. (נשים, 30/08/14)
- שני מרכזים שעובדים "חזק", נווה אפק וגבעת טל, שניהם שייכים לאותה חברה ("סלע קפיטל") שייצרה מונופול. החברה גובה סכומי עתק "שהורגים" את בעלי העסקים (בעלי עסקים 21.09.14).
- חסר בראש העין קניון ראוי או אזור מסחר ממשי ואף אין מרכז עיר מוגדר.
- רחוב שבזי מהווה אמנם, ציר מסחרי חשוב, אך אינו מספק את המענה הנדרש כ"מרכז העיר".
- תושבי ראש העין נאלצים לצאת מהעיר לטובת קניות, יש המנהלים את קניותיהם בעיקר בפארק אפק או בשיווק השקמה רמי לוי.
- המרכזים בעיר הולכים ומתמעטים. התחלופה של בעלי העסקים, בעיקר עסקים קטנים, מהירה והם לא שורדים, אם בשל חוסר התאמה או בשל חוסר כדאיות כלכלית, נאמר (בעלי עסקים 21.09.14).

הצעות המשתתפים:

מרכזים מסחריים

- שידרוג המרכזים המסחריים הקיימים לרבות את אלה בשכונות הוותיקות. בנוסף הקמה של מרכזים מסחריים נוספים בשכונות בהן חסר מרכז מסחרי קרוב. (כנס, 15/09/14, רקמה עירונית).
- בעלי העסקים ביקשו ליצור מינון ואיזון בפיתוח אזורי המסחר בין העיר "הוותיקה" ל"חדשה". הגדלה של שטחי מסחר באזור חדש, צריכה להיבחן בהתייחס לפגיעה האפשרית באזור המסחר הוותיק, "מהלך לא מבוקר עלול "להרוג" את המסחר בוותיקה" (בעלי עסקים 21.09.14).
- "מחכים לקניון "לב הארץ", "שיהיה לפחות קניון אחד" שיהווה מרכז בילוי וצרכנות כולל קולנוע, מכון כושר, בית מרקחת שפתוחים גם בסוף השבוע. (נשים, 30/08/14)
- הוצע לפתוח מרכזים\קניון במקומות פריפריאליים ומרוחקים מהעיר, על אף חסרונן המורגש של חנויות בעיר, זאת כדי לשמור על כפריותה של העיר, "השקט והשלווה של התושבים" (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי)

עסקים קטנים

- יש בעיר צורך בעסקים קטנים. על העירייה לעודד עסקים קטנים מקומיים, ולסייע להם בפרסום, הקלות בארנונה וכו'.
- כדאי לפרוס עסקים קטנים ופרטיים, "לאזן את השתלטות הטייקונים בעיר". ואם פתיחה של מרכזים נוספים הרי שיש "ללמוד מהעבר ולא לתת את המכרז לאותו תאגיד". (בעלי עסקים 21.09.14)
- בעלי העסקים תומכים בתחרות של בתי עסק עם זאת, הציעו לפזר את המסחר ולא למקמו דווקא בתוך מרכז סגור. "העלויות לעסקים נמוכות יותר כאשר ממוקמים ברחוב מאשר במתחם קניוני" (בעלי עסקים, 21/09/14).
- מכיוון שריכוז עלול לפגוע בעסקים שאינם ממוקמים ב"מרכז הראשי" "שם יהיו רוב העסקים של העיר", הוצע לפצל את מתחמי העסקים כך שבכל שכונה יפעלו עסקים קטנים (בעלי עסקים 21.09.14).

עירוב שימושים

- סוגיית פיתוח השכונה הוותיקה כמרכז עיר, העלתה איתה גם את הדילמה בהקשר לעירוב שימושים. "יש לשקול אם זה נכון", אמרו המשתתפים בדיונים, "לפתוח מתחמי בילוי ברחוב שבזי". איך מייצרים את האיזון בין המגורים ולמתחמי הבילוי והעסקים הפתוחים בלילה? "זה ימשוך בליינים ויגרום ללכלוך ורעש ויפר את שלוות הדיירים" (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).
- חלק מהמשתתפים הביעו עניין שרחוב שבזי, כציר פעילות עסקי ומסחרי, ימשיך לשלב מגורים ובקומה הראשונה גם עסקים. (נשים, 30/08/14)

פתיחה בשבת

- חלק מהמשתתפים ביקשו פתיחה של המסחר גם בשבת. "בעיית השבת הוא עניין פוליטי ולא עניין כלכלי". (בעלי עסקים 21.09.14).
- בהנחה שרחוב שבזי לכל אורכו, יהווה מרכז העיר השוקק של העיר, הוצע שבאזור הוותיק ישארו העסקים סגורים בשבת ואילו בציר שבזי, המתקרב לאזורים החדשים תתאפשר פתיחת עסקים בשבת. (נשים, 30/08/14)
- היו שביקשו לבחון אפשרות שרחוב שבזי יהיה פתוח בשבת וכן אזורי המסחר בשכונות החדשות (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).

- רוצים שהעסקים במרכז העיר יהיו פתוחים גם בשבת. (כנס, 15/09/14, חברה).
- "העירייה צריכה לעודד בעלי עסקים לפתוח בשבת ע"י הנחה בארנונה". (כנס, 15/09/14, חברה).

פיתוח מאסיבי והכנה לאיכלוס הגדול

- "בפעם הקודמת שהעיר התאכלסה, לא היה מקום לקנות חלב". המשתתפים הביעו חשש שבעלי מרכזי המסחר החדשים, ימתינו עם פתיחתם עד להגעת התושבים החדשים. מספר משתתפים ביקשו לוודא שהמרכזים המסחריים בשכונות הנבנות יהיו מוכנים בטרם יתאכלסו השכונות כולן ויפתחו בהקדם החנויות והשירותים "כדי למנוע Delay". (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי)
- בעלי העסקים ביקשו שתבחן פתיחת העסקים באופן שלא תיווצר מסה של עסק מסוג אחד שיצמצם אפשרויות הרווח של אחרים (למשל לאזן את מספר המסעדות בהתייחס לגודל הצפוי של העיר).
- התנהלות תוך כדי פיתוח – "העיר צריכה להיערך מראש לניהול נכון של השינוי המתבצע" נאמר על ידי אחד מבעלי העסקים מרחוב יהודה הלוי, שספג פגיעה משמעותית לדבריו, בעסקיו, תוך כדי תהליך שיפור חזות העיר בשנתיים האחרונות. (בעלי עסקים 21/09/14).
- מתוך הסיפור האישי הוא מבקש שיופקו לקחים מתקופות פיתוח קודמות ושהשינויים העתידיים יעשו בצורה נכונה מתוך שיקול דעת והתחשבות בבעלי העסקים. למשל לוודא נגישות לקוחות ואספקה לחנויות, תוך כדי פיתוח דרכים ומדרכות (בעלי עסקים 21/09/14).

כללי

- יש צורך בפיתוח ושדרוג שוק ראש העין "לשוק יש שם", צריך לפתח אותו שיהיה פעיל יותר, אולי לפתוח אותו פעמיים באמצע השבוע (נשים, 30/08/14).
- יש לאתר הזדמנויות כלכליות נאמר, על ידי משיכת תושבים מחוץ לעיר ככוח קנייה לעיר, על ראש העין להביט מזרחית לה, ולעודד הגעת קונים מאזור השומרון, שערי תקווה, פתח תקוה וכו' (בעלי עסקים, 21/09/14)

מימין לשמאל: קניון ראש העין (צילום: עידו ארז). תעשייה בעיר.

תעשייה

בעלי עסקים רבים חשבו שאזורי התעשייה בעיר, "שנים ושוממים" ועל כן תושבי ראש העין מדירים רגליהם מהם. לדעת מספר בעלי עסקים, אזור התעשייה הישן "יושב במקום מרכזי מאוד" ומתפקד כמעט כמו מרכז העסקים של העיר. לתושבים יש סיבות רבות להגיע לשם. לעומתו פארק סיבל, מבחינת השימושים של התושבים, "אינו חלק מהעיר. אין לתושבים מה לעשות שם". (בעלי עסקים, 21/09/14).

הצעות המשתתפים:

- הוצע שתהיה הפרדה בין תעשייה קלה (היי-טק למשל) שאפשר למקם בשכונות החדשות לתעשייה כבדה, מפעלים ותעשייה "מלוכלכת" שתשאר ב"וותיקה" (בעלי עסקים, 21/09/14).
- יש לשדרג אזור התעשייה הישן ולהופכו למקום מרכזי עבור תושבי העיר על ידי:
- "משיכת" מספר חברות גדולות, לאו דווקא חברות היי-טק (כמו שנעשה בעבר עם חברת אורנג' שהגיעה לפארק אפק) (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי)
- עידוד תעשייה קלה על ידי תמריצי ארנונה נמוכה (לדוגמה נגריות, מוסכים) (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי)

- משיכה של עסקים ומשרדים לאזור. בעקבות שדרוג התעשייה יהפוך האזור לכדאי, נאמר.
- פיתוח אזור התעשייה מבחינה חזותית ומתן זכויות בנייה באזור התעשייה הישן (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).

תעסוקה

- "אין בעיר מספיק מקומות תעסוקה מתאימים ואחוז גבוה של תושבים יוצאים להתפרנס מחוץ לעיר" (נשים, 30/08/14).
- "על מנת שתושבים ישארו בעיר יש לפתח מקומות תעסוקה מתאימים" (נשים, 30/08/14).

הדיון בנושא התעסוקה העלה שישנם תושבים אשר עובדים מחוץ לעיר והיו מעדיפים לעבוד בעיר עצמה. היצע מקומות העבודה יגדל, כך אמרו, עם הרחבת העיר, שהרי יהיה הכרח בהגדלת היצע שירותי הציבור לאזרחים ומשיכת מוסדות ממשל לעיר כמו שירות תעסוקה, שירותי משרד הפנים, תחבורה וכד'.

העובדה שתושבים נאלצים לצאת לעבוד מחוץ לראש העין מהווה סוג של "מחיר" אשר לאורך זמן עלול לגרום לעזיבה של משפחות. הדבר נכון במיוחד לנשים ואימהות.

הצעות המשתתפים:

- מוקדי תעסוקה חדשים יכולים להתפתח במסגרת: הקמת חממה טכנולוגית – "אם בהרצליה אפשר גם פה אפשר" (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).
- הגדלת היצע של מקומות תעסוקה יכול לבוא מכמה כיוונים. הקמת מרכזי עסקים, משרדים וקניות חדשים, פיתוח מרכזי תעסוקה, פיתוח חממה לעסקים קטנים, משיכה של חברות הייטק ופיתוח ענף התיירות (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).
- תעסוקה לנשים - העיר צריכה לייצר מקומות תעסוקה המותאמים לאימהות ולנשים הגרות בעיר. "כדאי לתת תמריצים\הטבות למקומות תעסוקה שיעסיקו נשים מהעיר" (נשים, 30/08/14).

5. חברה וקהילה, דת, חינוך ותרבות ופנאי

ראש העין "עיר כפרית" וכפי שמעידים גם התושבים המתגוררים בה, קיימת בעיר תחושה של קהילה ומשפחתיות, ניכרת המעורבות החברתית של התושבים, החמימות, העזרה ההדדית, תחושה של שייכות, קבלה וערכיות. התושבים בשכונות השונות, מכירים זה את זה (בוותיקה ובחדשה) "זו אמנם עיר, אבל יש בה חמימות, משפחתיות, אנשים מכירים אחד את השני" (כנס, 15/09/14, חינוך והשכלה).

העיר, בעלת חוסן ואיתנות קהילתית, כשהקהילתיות, הינה ערך מרכזי בה. ההירתמות של תושבים לסייע לאחרים מייצרים את התחושה "שאתה לא לבד" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). את המשפט "את הקהילה בראש העין חובה לשמר" (כנס, 15/09/14, הרקמה העירונית) שמענו שוב ושוב בדיון בקבוצות.

הנוער מהווה מקור של גאווה עירונית בהיותו עוסק ביוזמות התנדבותיות ופרויקטים קהילתיים רבים, התופסים מקום מרכזי בחיי הנוער. גם בקרב המבוגרים ניכרת מעורבות פעילה בחיי הקהילה בעיר. "יש כאן נתינה יוצאת דופן, והרבה שיתוף פעולה" (כנס, 15/09/14, חינוך והשכלה).

לצד האמירה ש"כמעט ואין מתחים בין האוכלוסיות" וישנם "חיכוכים אוטריים" (נשים, 30/08/14). הרי שבקרב חלק מהמשתתפים ניכר כעס על פערים עדתיים ודתיים קיימים אשר עולים מעת לעת על פני השטח. הויכוח מתלהט בעיקר, בכל הנוגע לצביון המסורתי של העיר ולסוגיית פתיחת העסקים בשבת, אבל גם על הפערים הקיימים בין השכונות הוותיקות לחדשות ולהיעדר אינטגרציה שממשיכה לייצר פערים תרבותיים המעיבים על היחסים בקהילה.

אינטגרציה

- יתכן וקיימת אינטגרציה בבית הספר, שיתפו כמה וכמה משתתפים, אך לא בחיי הקהילה. "החיכוך בין האוכלוסיות לא מספק. הדתיים, האתיופים והתימנים כמו גם שאר חלקי האוכלוסייה, אינם מחוברים האחד עם השני" (נוער, 1/10/14). ההפרדה מתהווה מהגיל הצעיר, אמרו, כשהילדים מופרדים במסגרות החינוך, על-פי השתייכותם הקבוצתית עד להגעתם לתיכון היחיד בעיר, שם נוצר החיבור ההכרחי.
- חשש נשמע, מהיום שבו "העיר החדשה" תתבסס ו"הם" יהיו מודרניים ומתקדמים, ו"אנחנו" נהיה הסלאמס והפרימיטיביים" (כנס, 15/09/14, חברה).
- עלה חשש כי בשל חוסר ההיכרות עם התושבים העתידיים להיכנס לעיר תוכנית המתאר לא "תקלע" לצרכים של התושבים החדשים" (כנס, 15/09/14, חברה).

הצעות המשתתפים:

- יש להמשיך ולטפח את הסובלנות הקיימת בעיר. "זו נקודת המפתח להצלחתה בעתיד". צריך למצוא את האיזון שבין צורכי האוכלוסיה החילונית לצביון הדתי "צריך לחשוב יצירתי ופתוח", אמרו. (כנס, 15/09/14, חברה).
- העירייה צריכה לפעול ליצירת אינטגרציה על ידי קיום פעילויות עירוניות משותפות. וועדי השכונות, לצורך העניין, הוזכרו כמשמרים את ההפרדה הקיימת בעיר.
- יש להביא לידי ביטוי בתכנון, את הצרכים של האוכלוסיות השונות בעיר, האוכלוסייה המוחלשת, הנוער, הנשים, בעלי צרכים מיוחדים, זקנים וכו'.
- על העירייה לדעת לנצל את המשאב של המתנדבים ואת הרצון והנכונות של כולם לתרום ולהעניק לקהילה, בעיר כוח חזק ורוח ההתנדבות.
- העיר ממותגת כ"תימנית" למרות שיש בעיר אוכלוסיות נוספות אחרות. חשוב לצעירים שהתדמית תשתנה ותציג את העיר כמגוונת יותר" (צעירים, 1/10/14).
- התכנון חייב להביא בחשבון שקיימת סבירות שהתושבים החדשים שיכנסו לעיר יהיו בעלי תרבות שונה וצריכת שירותים שונה משל התושבים הנוכחיים. על תכנית המתאר לכוון לכך שיהיו מגוון מענים גם עבור התושבים העתידיים.

מיתוג ראש העין

- מעטים התייחסו לסוגיית המיתוג של העיר ובכל זאת, מהמעט שנאמר ניתן להסיק כי גם בעניין זה ישנם חילוקי דעות בין קבוצות האוכלוסיה השונות. יש שמבקשים לשמר את ההיסטוריה של העיר ובתוכה את מורשת יהדות תימן עליה גאווה. מאידך, נשמעים קולות אחרים אשר מתלוננים על כך שהעיר מתוויגת כ"עיר התימנים", למרות שיש בה אוכלוסיות נוספות אחרות. באשר למיתוג העיר כ"עיר המוסיקה", מעטים מהדוברים, יש לומר, מזדהים עם הכותרת, מלבד התרומה שלה לכיכרות היפות בעיר.
- חלק מבני הנוער מסרו שמיתוג העיר "כעיר מוסיקה" אינה מוצאת חן ביניהם.
 - "המוסיקה לא באה לידי ביטוי בתכנים התרבותיים בעיר", נאמר. "זו לא עיר מוסיקה. לא קורה כאן כלום. פעם בחודש שירה. זה לא מספיק" (כנס, 15/09/14, חברה)
 - בקבוצת המיקוד של הצעירים עלה, כי חשוב להם שהתדמית תשתנה ותציג את העיר כמגוונת יותר ולא רק "כעיר התימנים".

- קביעת שיטה "בגיוס" התושבים החדשים לחזון, מטרות ויעדים של העיר. (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

הצעות המשתתפים:

- יש לשמר את רח' שבזי והמבנים ההיסטוריים שבו ולפתח את מוזיאון מורשת יהדות תימן.
- יש לשמר את ייחודיות השכונה הוותיקה והמרקם היחודי שלה על ידי פיתוח של אזור תיירות הכולל מסעדות תימניות, חנויות של צורפים וכיוצ"ב.
- אפשר להפוך בתי תושבים בשכונה הוותיקה למקום תיירותי המשמר את מורשת התרבות התימנית כמו שנעשה בהולנד, ולהציג את "חדר היולדות", "החינה". (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

הצעות אחרות למיתוג העיר :

- "ראש העין הכי כפרי שיש" (נוער, 1/10/14)
- "ראש העין עיר קהילה עם קהילה" (נוער, 1/10/14)

תרבות ופנאי

מאמירות הציבור:

- "אין היכן לבלות, ראש העין משעממת" (צעירים, 1/10/14)
- "כשחוזרים מיום עבודה אין מה לעשות כאן" (כנס, 15/09/14, חברה)
- "זו לא עיר מוזיקה. לא קורה כאן כלום. פעם בחודש שירה. זה לא מספיק" (כנס, 15/09/14, חברה)
- "ראש העין אמנם מוגדרת כעיר, אך דברים בסיסיים לא קיימים והיא מתנהלת ככפר" (כנס, 15/09/14, חברה)

הדעה הרווחת בכל קבוצות הדיון היתה כי חסרים בעיר תשתיות ומקומות תרבות, בילוי ופנאי עבור כל חתכי האוכלוסייה ילדים, נוער, צעירים, נשים, מבוגרים וגמלאים. "לנוער ולצעירים אין "חיי לילה" ובאופן דומה גם לאוכלוסייה הבוגרת אין מענה הולם בתחום "בראש העין לא מבלי, גם בשכונות החדשות אין מקום בילוי ואין אפילו מסעדה אחת נורמאלית" (! (בעלי עסקים, 21/09/14). רבים מהדוברים, תלוי יכולת הניידות שלהם, מבליים מחוץ לעיר.

בין בעלי הרכב נשמעה גם אמירה אחרת: "היכולת לצרוך תרבות במרחק נסיעה זה סביר מבחינתי ועונה על הצרכים" (כנס, 15/09/14, חברה).

על אף הנוף, מחירי הדירות המאפשרים, הקהילה ותחושת הכפריות, יש מי שההיצע התרבותי והמחסור בשירותי פנאי ובילוי בעיר, גורמים לו להרהור שני, כפי שאמרה אחת המשתתפות: "איכות החיים שלי נקבעת בגלל תוכן, ולא בגלל מס' חדרים ומחיר דירה. יש חוסר בתוכן תרבותי בעיר, חוסר הלימה לאוכלוסייה. אם הייתי יכולה הייתי עוברת לרמת גן" (כנס, 15/09/14, חברה).

לא רק פעילויות ומבני תרבות חסרים גם תשתיות בסיסיות בתחום הספורט חסרות, אמרו הורים לבני נוער: "זה לא מתקבל על הדעת, זה המקום היחיד במדינה שאין מגרש כדורגל לילדים". (כנס, 15/09/14, חברה).

הצעות המשתתפים:

"העיר צריכה להעשיר את התחום התרבותי שבה" (כנס, 15/09/14, חברה) צריך לקיים פעילויות ומיזמים בעלי תוכן תרבותי, חברתי וקהילתי:

- פסטיבלים המותאמים לכל חתכי הגיל
- קיום פסטיבלים בסופי שבוע ובכלל, הרלוונטיים לכל חתכי הגיל ומותאמים מבחינה תכנית לדוגמה, פסטיבל יין.
- קיום פעילות בשבת, למשפחות צעירות וחילוניות מכל שכונות העיר, "כמו בירושלים".
- פעילויות תרבות לנשים, פעילויות ל"גיל הזהב".
- ניצול משאבי הטבע הקיימים, לפיתוח מקומות לבילוי ופנאי. לדוגמה, פיתוח שבילי אופניים, פיתוח אזור הטיילת והנחל, הקמת פארקים וכו'.
- ניצול תשתיות ומבנים קיימים לקיום פעילויות תרבות שונות כמו ב מרכזים מסחריים מוזנחים וניצול אזור האגם וליצוק בו תוכן.

תרבות, פנאי ובילוי לנוער (13-18)

בני הנוער מתלוננים על היצע מצומצם מאד של פעילות פנאי אטרקטיבית. מלבד העובדה שקיים מחסור גדול במגרשי ספורט ובמוקדי בילוי, קיים מספר מועט מידי של מבנים לפעילויות נוער ביחס לכמות בני הנוער בעיר.

חלק מהמבנים מאכלסים פעילויות נוספות עבור אוכלוסיות בגילאים שונים, כמו זה שבמרכז אביב, שגורם לתחרות קשה על שעות הפעילות האפשריות. אחרים, קטנים

מידי ביחס למספר המשתתפים שמבקשים לקחת חלק בפעילות או שהתנאים בהם קשים בשם הזנחה ובלאי המבנה, מה שמדיר בסופו של דבר, חלק מהילדים ומהנוער מהפעילויות.

בהיעדר היצע למקומות בילוי ופנאי בעיר, נאלצים בני הנוער לנדוד לערים הסמוכות ובעיקר לתל אביב, בסופי השבוע ובחופשים. ה"בוגרים" שבהם משתמשים לעיתים, ברכב של ההורים כדי לצאת מהעיר, אחרים, משתמשים בקווי הלילה ששעותיהם מוגבלים או תלויים ברצונם הטוב של ההורים להסיע אותם.

יתכן שבהעדר תחרות ראויה, זו אחת הסיבות לכך שתנועות הנוער בראש העין, פורחות ובכל מקרה, נערים שאינם משתתפים בפעילויות בתנועות הנוער נאלצים למצוא מקומות מפגש מאולתרים במרחב הציבורי, בגינות ובפארקים העירוניים.

- הפריסה של מבני הנוער (תנועות נוער ומרכזי הנוער), אינה מאפשרת נגישות סבירה לכלל בני הנוער בעיר "לא סביר לאלץ נוער ללכת מרחק בלתי סביר לתנועת נוער, לעיתים חציית העיר כולה לשם הגעה לתנועה הרלוונטית עבורו". (כנס, 15/09/14, חברה)
- לכל תנועה יש מבנה אחד אליו נוהרים מכל רחבי העיר גם אם המרחק רב.

הצעות המשתתפים:

- הקמת מרכזי נוער ובהם מבנה חלופי לפעילויות המתקיימות במרכז אביב. מספר משתתפים ביקשו לציין חשיבות מיקום מבני הנוער שלא בסמיכות לבתי מגורים.
- פריסה של מבנים נוספים לתנועות נוער ברחבי העיר בשכונות הוותיקות וגם בחדשות.
- הקמת מרכזי ספורט פתוחים לכל או בעלות סמלית.
- מציאת מקום או הקמת מבנה ייעודי לקיום מסיבות ואירועי נוער שיהיה מרוחק ממגורים. (מיקום אפשרי, ספורטק או מפארק התעשייה)
- הקמת מקומות בילוי עם היצע אטרקטיבי לבילוי פנאי, לדוגמה, ספא לנערות.
- הקמת פלטפורמה כבמה להופעות של בני נוער אומנים ומוכשרים.
- פתיחת מבנים לפעילות נוער בסופ"שים כחלופה בטוחה לשהייה במרחבי החוץ למשל: מועדון המרתף, קן הצופים והנוער העובד והלומד). מאידך, אחד מחניכי תנועת הנוער שהשתתף בדיון ציין כי "פתיחת השבט בסופי שבוע מזמין וונדליזם-למחרת אנחנו תמיד צריכים לנקות קירות" יש לדאוג לרכז אחראי בסופי שבוע. " (כנס, 15/09/14, חברה)

- קיום הסעות מסודרות למקומות בילוי עבור בני הנוער.
- הקמת מרכזי נוער מחוץ לעיר באזור של סוף שבאזי. (ישיבת חברי מועצה ודרג בכיר, 01/07/2015).

תרבות, פנאי ובילוי לצעירים (20-35)

באופן כללי, ניתן לומר שגם אוכלוסיית הצעירים הלינה על מחסור גדול במוקדי תרבות, פנאי ובילוי בכלל ובסופי שבוע בפרט. בשונה מבני הנוער, חלק מהצעירים מחזיקים רכב או שהם בעלי רישיון ויכולים ביתר קלות להגיע למוקדי בילוי בערים הסמוכות ברכב פרטי שלהם או שהשאילו מהוריהם.

עם זאת, ניתן להתרשם כי חלק לא מבוטל מעוניינים בפתיחת מתחמי בילוי בעיר עצמה.

הצעות המשתתפים:

- לפתוח מועדונים בסופ"שים יש כאלה שכבר פועלים.
- הקמת "מרכז לצעירים" באזור מרכזי בעיר (בנפרד ממרכז נוער) בו ניתן מידע לצעירים ולזוגות צעירים ויתקיימו בו פעילויות תרבות ופנאי.
- הקמת מתחמי בילוי רב תכליתיים (קניות, הסעדה, מועדוני לילה, פאבים וכו)

מיקום מתחמי בילוי

בעניין מיקום מוקדי הבילוי, היו הדעות חלוקות. חלק מהמשתתפים תמכו בפתיחת מתחמי בילוי ותרבות במרכז העיר הוותיקה, זאת כדי לגרום ל"החייאת האזור" ומניעת שקיעתו. מאידך, היו שחשבו, שהדבר יביא להרס צביון של השכונות הוותיקות.

אחרים המליצו לפתוח מרכזי בילוי בפאתי העיר דווקא, כדי להימנע מרעש ועומס תנועה למתגוררים בסמיכות ועל מנת לשמור על "צביון השבת" בעיר עצמה. "גם בהוד השרון ורעננה אין מגוון מקומות בילוי. אלו הקיימים, ממוקמים באזור התעשייה של העיר" (צעירים, 1/10/14)

הצעות המשתתפים:

- הקמת מתחם בילויים במרכז הישן, על ציר שבזי, מתחם בילוי שקט למבוגרים לצד מקומות בילוי תוססים לצעירים. זו אלטרנטיבה טובה לטובת

פיתוח האזור ולמניעת הזנחתו" (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).

- האזור שבין נווה אפק לאזור E ו D.
- במפגש בין השכונות החדשות לוותיקות.
- באזור של "מגדל צדק" - "שילוב של נוף עם בילוי. (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).
- פארק סיבל היו שהציעו להפכו לאזור הבילוי של העיר. אחרים טענו כנגד הצעה זו שהקרבה לכפר קאסם אינה נעימה בכלל ובשעות הלילה המאוחרות בפרט מה שיגרום להדרה של נשים ובנות (נוער, 1/10/14).
- פארק אפק – היו שהציעו להעתיק אליו את מודל "מתחם התחנה " הליכה לצד חנויות ומקומות בילוי" ולהפכו למוקד "שימושך אליו גם קהל מהמושבים בסביבה (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).
- אזור התעשייה הישן, "יד יצחק" – חלק טענו כנגד הרעיון בשל הרעש והפעילות בשבת שעלולה להפריע לתושבים הגרים בסמוך.
- אזור הקנטרי קלאב.

במקביל למגוון ההצעות העלו המשתתפים השגות:

- משתתפים אחדים ציינו ש "לצאת בראש העין זה לא מושך ולא cool" "ממילא האוכלוסייה מעדיפה בילוי תל אביבי" (צעירים, 1/10/14).
- בעלי העסקים טענו שכיום אין בעיר מספיק קהל צעירים פוטנציאלי הצורך בילויים, לכן אין כדאיות כלכלית בתחום זה, בזמן הקרוב, אמרו, "כדאי לפתוח שני פאבים לכל היותר".
- יש "לייבא" לעיר עסקים בעלי שם ומיתוג חזק כדי שאלה יצליחו להתקיים, אחרת, עסקים אלה לא יחזיקו מעמד לאורך זמן, אמרו הצעירים.
- מוצע לפתוח מערך הסעות מוסדר למקומות בילוי מחוץ לעיר ולאו דווקא לפתוח פאבים בראש העין עצמה (צעירים, 1/10/14).

ד

ראש העין במקור, הינה עיר בעלת מסורת וצביון דתי. למרות השינוי הדמוגרפי שחל, עם השנים בעיר, ניכרת הסובלנות, הכבוד הדדי והקבלה האחד את אורח החיים של חברו. בכל הקבוצות עלתה האמירה כי "הסובלנות והכבוד הדדי הם בבסיס קיומה של ראש העין וכי"זו נקודת מפתח להצלחתה של העיר בעתיד (כנס, 15/09/14, חברה).

חלק לא מבוטל מהמשתתפים ציינו כי מאוד חשוב להם לשמר את הצביון הדתי הקיים בראש העין. הנושא, יש לומר, עלה גם בקרב הצעירים ובני הנוער וגם שם עלה באופן בולט הרצון לשמר על הסטטוס קוו מבחינה דתית. אחד המשתתפים אף הם הדגיש כי חשוב לו שלא יהיה ממכר של בשר לא כשר בעיר. לדבריו "לא רוצים פה את תל אביב" (בעלי עסקים, 21/09/14).

מאידך, היו משתתפים אשר ציינו כי בעיניהם העיר "תקועה" (בעלי עסקים, 21/09/14) בשל שמירת השבת הנהוגה ברחבי העיר והם מצפים לחשיבה יצירתית שתאפשר מתן מענים הולמים למגוון האוכלוסיות המתגוררות זו לצד זו בעיר. למשל אמרה אית המשתתפות "הייתי רוצה לראות בראש העין מקום שמביע פלורליזם בצריכת הדת לראות קהילה ישראלית שוויונית ליברלית" אמרה אחת המשתתפות "שיבנה בית כנסת פלורליסטי-שוויוני" (כנס, 15/09/14 חברה).

בכל מקרה, עושה רושם, שהסוגייה של "פתיחת עסקים, מסחר ומקומות בילוי בשבת", הינה למעשה, "קו פרשת המים" בראש העין בין "האוכלוסייה הוותיקה" המסורתית-דתית לבין "האוכלוסייה החדשה" ומקפלת בתוכה מתחים וכעסים של אלה כלפי אלה.

שבת

- "המסר מהחדר הזה צריך להיות שאם מתכוונים להקים קאנטרי שיהיה סגור בשבת, עדיף לא להקים אותו. בעיר הזו תמיד מנסים לשמור על הסטטוס קוו. בעבר החיים אופיינו פה כדתיים. כיום יותר מ-50% הם חילוניים." נאמר (כנס, 15/09/14, חברה).
- "השבת היא עיקר ההכנסה ולכן לא שווה לפתוח כאן עסק, יש זליגת עסקים שרצו לפתוח בעיר אך בגלל התניות (של פתיחת עסק בשבת) הם לא פתחו", אמר אחד מבעלי העסקים. "זו הסיבה שבני נוער וצעירים יוצאים לבלות מחוץ לעיר" הוסיף.
- יש שניסו להציע כיבוד ושמירה על הצביון הדתי (היעדר תחבורה בשבת, מניעת רעש ממקומות בילוי בשבת, חנויות סגורות בשבת וכו'), בשכונות בעלות ריכוז של אוכלוסייה דתית.

חינוך והשכלה

השכלה גבוהה

"סטודנטים מעדיפים להתגורר בערים אחרות כיוון ששם מקבלים מענה לצרכים סטודנטיאליים" עצמה (צעירים, 1/10/14).

מהשיח שהתקיים בקבוצת המיקוד של הצעירים ובקבוצת הדיון בכנס עולה שלא קל להיות סטודנט בראש העין. היעדר תחבורה ציבורית ראויה למוסדות הלימוד במרכז הארץ, שכירות לא זולה, היעדר מוקדי בילוי ופנאי לסטודנטים בעיר ומלגות למתגוררים בה, גורמים לצעירים לחשוב פעמיים אם כדאי לגור בעיר בתקופת הלימודים כדאית.

הצעות המשתתפים:

- הקמת מכללה/אוניברסיטה בעיר.
- הקמת מכללה המוכרת במועצה להשכלה גבוהה בתחום המוסיקה.
- הקמת מוסד ציבורי אקדמי.
- סיוע לסטודנטים אשר לומדים בערים סמוכות כמו קיום הסעות למוסדות הלימוד.
- פיתוח אמצעים תומכי למידה ושירותים משלימים ונלווים להם (פיתוח הספרייה שתיתן מענה רלוונטי לצורכי הסטודנטים, הקמת מעונות וכו').

חינוך K-12

- העיר מציעה מגוון של אלטרנטיבות חינוכיות. המעוניינים בחינוך אלטרנטיבי נאלצים לצאת מהעיר כדי להשיג חינוך מעין זה. "כעת כשהעיר הולכת וגדלה, יש לשקול מערכות חינוך אחרות שמציעות עוד דרכים ורעיונות של חינוך החל מגן הילדים" נאמר (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).
- תלמיד תיכון שאל בפליאה "איך ייתכן שהולכים להתווסף רק 2 תיכונים? בבגין אי אפשר ללכת בהפסקה מרוב עומס". (כנס, 15/09/14, חברה).
- אחד מהמשתתפים נהג הסעות, ציין כי "מעל 30% מהתלמידים הדתיים בגילאי תיכון לומדים מחוץ לעיר" (כנס, 15/09/14, חברה).
- חסרים גני ילדים בכל השכונות, אמרו.

הצעות המשתתפים:

- הקמת בתי ספר אלטרנטיביים לדוגמא בי"ס לאומנות, בי"ס תל"י, בי"ס דמוקרטי על אזורי פרטי. ההצעה האחרונה גררה טענה שהדבר יעמיק את הפערים בעיר ויוביל להתנגדויות "לא הכול זה כסף" נאמר (כנס, 15/09/14, פיתוח כלכלי).
- הקמת בי"ס תיכון דתי ואולפנה, שכן ישנו רק תיכון מקצועי דתי במקום.

- הוספת גני ילדים בכל השכונות.
- הוספת בתי ספר בשכונות החדשות
- הריסת מבנה התיכון הקיים ובנייתו מחדש + הקמת בית ספר תיכון נוסף
- הקמת מסגרת לתלמידים מחוננים
- מבנה מדעים הכולל מעבדות מתקדמות למקצועות המדעיים לתלמידי בתי הספר בעיר.
- הקמת "קריית חינוך" אחת, "מרכז השכלה" שתכלול בתי ספר יסודיים, חטיבות ביניים, תיכון, ספרייה, ומסגרת חינוך למבוגרים. מיקום אפשרי: בסמוך לבית ספר התיכון בגין.

חינוך לבעלי צרכים מיוחדים

השיח עם קבוצת ההורים לבעלי צרכים מיוחדים ועם נכים חשף מחסור גדול בשירותים בכלל ושירותי חינוך בפרט. "אין מוסדות חינוך עבור ילדינו" נאמר, וההורים נאלצים להסיעם מחוץ לעיר. הלומדים בעיר, מתמודדים לעיתים, עם חוסר נגישות ראויה במוסדות החינוך.

בעוד שבמדינות המפותחות בעולם, קיימת מגמה של שילוב בעלי צרכים מיוחדים בקהילה, בכל רמה וככל הניתן, בכל תחום, הרי שבישראל מוקצים שטחים נפרדים למוסדות "המיוחדים" ולחוד לשאר האוכלוסייה.

חסרים בתי ספר מותאמים או ייעודיים לחינוך המיוחד (מחסור בבי"ס ציבורי לחינוך מיוחד, לבעלי פיגור קל – בינוני, לילדים אוטיסטים וכו').

- חסר בית ספר מקצועי או סניף של רשת אורט או עמל, המספק אלטרנטיבה לבעלי כישורים מקצועיים שאינם מתאימים למסלול העיוני.
- חסרות כיתות שילוב (לבעלי PDD, כיתות לבעלי פיגור), כיתות לשילוב יחידיני, וכיתות תקשורת במסגרת בתי הספר.

הצעות המשתתפים:

- הוצע לייעד בתוך קריות החינוך המוקמות בשכונות החדשות, שטחים/מבנים לבעלי צרכים מיוחדים, על אותו תא שטח "כך יכנסו בעתיד שתי האוכלוסיות בשער אחד".
- ראש העין, כך הוצע, תהפוך למרכז אזורי ראשי המספק חינוך לבעלי צרכים מיוחדים מהעיר ומהישובים סביב לה.

6. שירותים ומבני ציבור

להן ריכוז של רשימת השירותים שתושבים מעידים כי השירותים הללו חסרים להם בעיר. הרשימה כוללת שירותי ציבור ושירותים עסקיים וחולקה עפ"י אוכלוסיות יעד ותחומי פעילות.

חינוך וחברה – ילדים, נוער וצעירים

- בתי ספר בכלל ובתי ספר אלטרנטיביים (הרחבה בפרק "חברה").
- מבנים למועדוני נוער.
- תוספת מבנים לתנועות הנוער.
- מרכז לגיל הרך ולאימהות צעירות (הוצע להקים מעל אשכול גנים).
- מרכז לצעירים - מרכז מידע לצעירים בנושאי צבא, תעסוקה, הכוונה מקצועית, לימודים וכו'.

שירותים לגיל השלישי

- הקצאת מבני ציבור או מקום פעילות לגמלאים בשכונות החדשות כגון מועדונים, מרכזים חברתיים לגמלאים (בולט היעדרם בעיקר בשכונות החדשות, גבעת טל וגבעת הסלעים).
- הקמת בית אבות או דיור מוגן למגורים לגיל הזהב.
- מרכז יום לקשישים
- מרכז תרבות, לימוד, העשרה ופנאי לאוכלוסייה הבוגרת.

מבני ציבור לבעלי צרכים מיוחדים

- מבנה/מקום ייעודי מוסדר וקבוע המותאם לפעילויות כוללות של בעלי צרכים מיוחדים ומשפחותיהם (מפגשים, חוגים, הרצאות, התכנסויות, ימי עיון וכו')
- סימון קרקעות ייעודיות להוסטלים לבעלי הצרכים המיוחדים ("בית לחיים").
- הקמת מפעל מוגן לבעלי צרכים מיוחדים כתוספת או בהמשך לזה של הצי"מס.

תרבות, דת ופנאי

- תוספת של מתנ"סים בשכונות (התאמתם גם לבעלי צרכים מיוחדים).
- הקצאת מקום למועדוני נשים.
- ספרייה נוספת. – בשכונות הגבעות
- הוספת בתי כנסת לעדות זרמים אחרים, הן בוותיקה והן בחדשה.
- הקמת מוזיאון ו/או חיזוק מרכזיות מוזיאון נורשת יהדות תימן

מבנים ומתקני ספורט

- יש להתאים את מתקני הספורט לשירות מגוון האוכלוסיות ובהן בעלי צרכים מיוחדים.
- אולם כדורסל\כדורעף רב תכליתי גדול שימשש לאירועים נוספים.
 - בניית מתקני ספורט וספורט אתגרי (קיר טיפוס, סקייט פארק, מועדוני סנוקר).
 - אצטדיון – ניתן למקמו באזור הבריכה הישנה.
 - התאמת מתקני הספורט הקיימים לבעלי הצרכים המיוחדים (ספורטק לדוגמה).
 - הקמת מיני קאנטרי קלאב עם בריכה במקום נגיש גם בהליכה ושיהיה פתוח בשבת. הצעה למיקום: אזור תעשייה ישן.
 - בניית בריכה
 - חדרי כושר.

כללי

- הקמת בית מתנדבים מרכזי – המאגד את כלל ארגוני המתנדבים בעיר. "המבנה הקיים היום קטן ואינו מספיק".
- פתיחת משרד רישוי שבו יתאפשר מקום לביצוע טסטים.
- הקמת שירות תעסוקה בעיר ועידוד מקומות תעסוקה לנוער.
- הקמת מבני חירום לעיר: משטרה, מד"א.

שירותים ציבוריים כלכליים

- תיאטרון
- היכל תרבות \ מרכזי תרבות עבור קהל גדול, שיוכלו לשמש גם אוכלוסייה חילונית בסופי שבוע.
- קאנטרי קלאב – במקום נגיש, שיכלול בריכת שחייה מורחבת ויופעל בשבת.
- הקמת מרכזים העוסקים בשמור טבע.
- שירותי בריאות:
 - הוספת סניפים של מגוון קופות החולים בחלקים נוספים בעיר
 - מרפאות מקצועיות
 - מרכזים לאשפוז יום
 - מר"מ, מוקד לילה ומרכז רפואי, אמבולנס נגיש
 - מרכזי רנטגן
 - הוספת מכונים רפואיים מתמחים (לדוג' בתחום הגריאטריה)
 - מרכזים רפואיים ופרה רפואיים
 - מרכזים טיפוליים לבעלי צרכים מיוחדים (לדוגמה בריכה טיפולית)
 - מרכז בריאות לאישה
 - הוספת טיפות חלב בשכונות חדשות וותיקות
 - מרכז בריאות לילד
 - בית חולים

שירותים עסקיים

- תחנת דלק נוספת בעיר.
- סניפי דואר בשכונות.
- פריסה של סניפי בנקים בשכונות והצבת מתקני כספומט ברחבי העיר.
- מתחמי ומוקדי בילוי:
 - הקמת תשתיות לתרבות בילוי ופנאי על טיילת ואדי רבה.

- פיתוח מרכזים מסחריים קטנים שיהיה בהם גלדריה, חנויות בוטיק ו"מקום לשבת עם חברים".
- בית קולנוע
- קניון גדול מרכזי ונגיש
- מסעדות
- מוקדי בילוי לנוער ולצעירים:
 - פאבים ובארים (מותאמים גם לנוער בעל צרכים מיוחדים).
 - מועדוני לילה לבני נוער וצעירים.
 - מבנה לבאולינג וסנוקר.
- פיתוח השוק הפתוח.

הערה:

במהלך הדיונים הייתה בקשה כי המבנים בעיר בכלל ובתוכם מבני ציבור יתייחסו לנושא של קיימות ויהיו בעצמם מבנים מקיימים. הצעות לשילוב מערכות איסוף מי גשמים, קולטים סולריים, הפרדת זבל, נגישות לאופניים וכו'.

תודות

אני מבקשת להודות באופן אישי לכל אחד ואחת מכם, שלקחתם חלק בקידום ובקיום קבוצות המיקוד, כמו גם בהנחייה ובתיעוד הקבוצות בכנס שיתוף הציבור הראשון. עובדי האגף לשירותים חברתיים והמחלקה לעבודה קהילתית, עובדי האגף לחינוך ונוער, אגף ההנדסה, אגף תרבות והדוברות, לפורום הנשים ולחברי בצוות המלווה.

תודה חמה מאד, לפעילים, תושבי ראש העין, שנרתמו בהתנדבות, ברוח נכונה וברצון טוב, לקחת חלק ולהנחות בקבוצות הדיון בכנס.

מרגי עוזר	הילה חזי	אבי שוורץ
נגיסט מנגשה	חגית בן רצון	אבי שיינמן
נעם שרגורודסקי	חגית נגר	אורנה צאיג
ספיר קופמן	חופית גולדנזון	אילן עדני
עדי פרי	חן פרי	איריס שרון
ציפי עורקבי	טל סאני	איתי ואנה
רוני תגור	טליה סמולש	אריאל אשואל
רונית שמחי	יוכי מדמוני	אריאלה חיימי
רפאל חתוכה	כרמלה עובדיה	בת אל יפת
שירן סימן טוב	ליאת מוסרי בבייב	בתי נחמן
שמעית מדמון	לילך טל ניר	דורון שגיא
שרון בנד	מיכל בן הגיא	הדסה מליחי
שרי שלזינגר	מיכל הנקין	הדר בלישה ברק

